

מכורין. ואילו בברייתא (ס) תניא בין כך ובין כך לא מכר לא את העבירין ולא את הגלגל ולא את הקורה וכו'. וכתב עליה ר"ח ז"ל והילכתא כסתמא דמתניתין, ואע"ג דמתניתא חולקת לא חיישינן לה. וכן כתב רב האי גאון ז"ל בספר המקח (שער ט). לפיכך כתב רבינו הגדול ז"ל סתם שהלכה כסתם משנתינו, והדבר ידוע.

ע"ב. צינור שחקקו ולבסוף קבעו (אינו) פוסל את המקוה. פירוש האי צינור דפוסל אינו כעין סילון, כמו שאמר הרב רבי שמואל ז"ל, אלא דווקא צינור שאינו פרוץ, כלומר שהוא עשוי לקבלה ויש לו בית קיבול. אבל אם הוא פרוץ משתי רוחותיו אינו פוסל כיון שאינו עשוי לקבלה, ותנן במסכת מקואות (פרק שלישי) (פרק רביעי - ג"ג) (מ"ג) סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה. שמעין מינה דצינור שאינו עשוי לקבלה אינו פוסל. ושנינו עוד (סס מ"ג) המניח טבלה תחת הצינור אם יש לה לבזבו פוסלת את המקוה ואם לאו אינה פוסלת. עד כאן. ואם עשוי לקבל בו צרורות פוסל, דתנן התם (מ"ג) החוטט בצינור לקבל בו צרורות בכלי עץ בכל שהוא בכלי חרש ברביעית, ר' יוסי אומר אף בשל חרש בכל שהוא, ירד לתוכו עפר ונכבש כשר. פי' שנכבש מאיליו ונתבטל שם עד שאין המים יכולין לשטוף לאותו עפר.

ובספר היראים (הג"ס, טו) מפרש שכבשו ברגל ונתבטל קיבולו. וקשיא ליה מהא דגרסינן בעירובין פרק חלון (ע"ג, ז), חריץ עמוק י' ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד, מלא עפר או צרורות מערבין אחד, ולא מצרכינן כבישות. ותריץ גבי חריץ שאני (דהכא) (דהכי - ג"ג) מבטל ליה מתורת כלי.

→ **ד** וזה המקוה שהוא נפסל אינו מקוה שלם כמו שאמר הרב ז"ל, אלא דווקא מקוה חסר שאין בו מ' סאה אבל מקוה שיש בו מ' סאה מים כשרים אינו נפסל בשאובה. דתנן היו בו מ' סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזירו מראיהם למראה מים בפרק שביעי במסכת מקואות (מ"ג). ותנן נמי (מקואות פ"ו מ"ג) שלש מקואות בזה עשרים ובוה עשרים ובוה עשרים סאה מים שאובין והשאוב מן הצד, ירדו ג' וטבלו בהן ונתערבו, המקואות טהורין והטובלין טהורין. פי' שאני אומר השנים הראשונים נתערבו תחילה וה"ל מקוה שלם ושוב אינו נפסל בשאובה. ותנן נמי התם במסכת מקואות פ"ד (מ"ד) מים שאובין ומי גשמים שהן מתערבין בחצר ובעוקה על מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול (וכו') - ג"ג, אימתי בזמן שהן מתערבין עד שלא יגיעו למקוה, היו מקלחין לתוך המים, אם ידוע שנפל לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא יערו לתוכן (ירדו לתוכן) שלשת לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. וכבר כתבה רבינו הגדול ז"ל (שנועות ה, ז לפי הרי"ף).

ועוד אומר רבינו תם ז"ל דאפילו מקוה שאין בו מ' סאה מכונסין אלא בהשקה, כגון שיש כאן שתי גומות עשרים עשרים ולול פתוח מזה לזה זנושקין זה את זה בכשפופרת הנאד שהוא עירוב המקואות, מקוה שלם מיקרי ולא מיפסיל בשאובה. ומביא ראיה לדבריו דתנן בפרק חומר בקודש

יכול לבנות שם כל מה שירצה, אבל עדיין לא קנה גג הבנוי (שם) בזמן שהוא גבוה עשרה ולא עלייה שעל הבית. וכי כתב לו מתהום ארעא ועד רום רקיעא קנה הכל לגמרי. ולהך סברא, איכא למימר סיפא דקתני (לקמן סד, ה) ואע"פ שכתב לו עומקא ורומא, אכולה מתני קאי, ואפילו אגג, (תנא) (דתנא - ג"ג) עומקא לבור ורומא לגג. והא דקאמרינן בור ודות ומחילות ולא קאמרינן למעלה גג ועלייה, אורחא דמילתא (ולמעלה) (דלמעלה) פרושי מפרשי לה ולא עבידי לזבונן סתם. והרב רבי משה הספרדי ז"ל (ה' מכירה פכ"ד ה"ט) פי' מחילות, שעל גבי הבית.

והוי יודע שהמוכר בית לחבירו סתם לא קנה עומקא ורומא, כשם (ס"ג - דכשם) שאם רצה לבנות עכשיו עלייה על גבי דיומדין הרשות בידו, כך אם נפל הבית ונעשה הכל אויר אין הלוקח בונה ביתו אלא כמידתו הראשונה ומוכר בונה על גבי דיומדין. שהרי האויר משוייר הוא למוכר ומפני שנפל לא נתרקנה רשות ללוקח. וזה אינו צריך לפנינו. (ו) אפילו בשכתב לו עומקא ורומא אם היתה שם עלייה על גבי דיומדין כיון שלא קנאה לוקח אותו אויר (שיורי שייריה ומשווייר) הוא. כדאיתמר בירושלמי (פ"ג ה"ה) המוכר אויר חורבתו לחבירו לא עשה כלום אלא מוכר לו חורבה (או משוייר) (ומשויר - ג"ג) לו אונרה. וכיון דשוויירו משויירו, אפילו נפלה חוזר ובונה אותה. וכשמכרה לאחר, נראה שכיון שאין האויר נקנה ללוקח, נפל אוד, כדאמרינן גבי משכיר (צ"מ קג, ה), דהא לא קני הכא קנין הגוף אלא אותן עצים ואבנים הוא שקנה. אבל בבנויה על גבי הבית כבר כתבתי בה דעתי שקנה קרקע ואם נפלה חוזר ובונה אותה. וכן אני אומר (במוכר) בור ודות או ששוירן בפ"י, דכיון דארעא אחריתי ניהו, מדיוקא דדייקינן בגמרא בפרק המוכר את הספינה (לקמן פג, ז) משום דאין להם דרך לרבנן, הילכך אפילו נפלה (נ"ה - נפלו) חוזר ובונה אות' ויש להם דרך. ואע"פ שראיתי לרב רבי יוסף הלוי ז"ל דרך אחרת בדברים הללו, דרך האמת אין לה שיעור.

ושמעתי שאם אמר מתהום ארעא ועד רום רקיעא ולא אמר עומקא ורומא, דלא קני אלא כדן מי שאמר עומקא ורומא בלחוד, ותרוויהו צריכי ומשום לישנא יתירא מהני (נ"ה - מהנן). ולא נראה לי כן. ושוב ראיתי שאין כן דרך דעת ר"ח ז"ל דהא מסיים מצרים.

דף סד ע"א. ואי ס"ד לא קני. פירוש מדרב פפא מקשי ולא מדרב זביד.

דאי נפל הדר בני ליה. פי' לבית. וכל שכן לרב זביד (ד) כיון שיש לו תשמיש בו הוה ליה כמשוייר עלייה.

דף סה ע"א. הא דתנן מכר [בו'] לא את התנור ולא את הכירים ולא את הריחים ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין. ברייתא (לקמן סו, ז) פליגא עלה דקתני ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין אבל לא את התנור. ולקמן (סו, ז) נמי תנן במתני' המוכר בית הבד וכו' אבל לא מכר לא העבירין ולא את הגלגל ולא את הקורה ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן

האדם טמאין מדרבנן. והיינו שמעתיך.

וי"א דרישא דספרא אסמכתא בעלמא הוא, ואין לשולחן וטבלא טומאה מן התורה אלא בשיש לה בית קיבול. והכי מוכח בפרק שתי הלחם במנחות (טו, ז). ואם אינן משמשין לא את האדם ולא את משמשיו זה ברור הוא לדברי הכל שהן טהורין לגמרי. והיינו דאמרינן במסכת סוכה (עז, ז) גבי חיצין, בזכרים כשרה. ואמרינן נמי (סס יט, ז) גבי מחצלת, עשאה לסיכוך מסככין בה.

ועוד מביאין ראיה מהא דתנן בכלים (פ"ג מ"ח) ומייתנין לה בגמרא במסכת שבת (טו, ה) כלי עץ [כלי עור] כלי עצם כלי זכוכית פשוטיהם [טהורים] ומקבליהן טמאים, ומקבלי כלי זכוכית אין להם טומאה מן התורה כדמפרש התם בפרק קמא דשבת, ושמע מינה דפשוטים לאו מקבלי טומאה הן כלל לא מדאורייתא ולא מדרבנן. וה"ר שמואל ז"ל שכתב לא אשכחן טומאה לפשוטי כלי עץ אפילו מדרבנן אלא בשראוין למידרס, לא דק.

ע"ב. שאני שאובה דרבנן. יש מפרשין כל שאובה שבעולם אפילו מלאו בכתף מדרבנן היא. וראיה לדבר זה מה ששנו בתוספתא דמסכת מקוואות פרק שני (ה"א) מקוה שהניחו גבוקים ובאנו נמצאו מלא טהור מפני שספק מים שאובין למקוה וחזקתן למקוואות כשרין. משמע דאפילו כולה שאובה מדרבנן דהא הניחו ריקם קתני ולא קתני שהניחו חסר. ואי מדאורייתא ספיקא דאורייתא ודאי לחומרא. ועוד דאמרינן במסכת פסחים פרק קמא (יז, ז) גבי [משקי בית - גי'] מטבחיא, בכלין טמאין בקרקע טהורין, [ו]פירש רב פפא בקרקע טהורין משום דחזו למיטבל בה מחטין וצנורות, משמע דאפילו כולה שאובה מדרבנן.

ורבינו תם ז"ל היה אומר דשלושת לוגין מים שאובין בתחילה פוסלין את המקוה מן התורה ואין צריך לומר כולה שאובה, ועל פני המים הוי מדרבנן. והיה אומר דהא דתניא מפני שספק מים שאובין טהור משום דחזקה מאן קא ממלא לה למקוה אדם טמא שצריך טבילה, וודאי לא ממים שאובין מלייה, דהא מידע ידיע [גי' - ידע] דלא סלקא ליה טבילה, ולפיכך כשר. וכן משמע התם (פ"ג מ"ג) דקתני מפני שכשרותו מוכיח עליו, פירוש כיון שמלא כשיעור מקוה אני אומר אדם טמא בא ומלאהו לטבול ולא מים שאובין הן.

ומביא ראיה לדבריו מדרבנן התם במקוואות (פ"ג מ"ד) ר' אליעזר אומר רביעית מים שאובין בתחילה פוסלין את המקוה ושלושת לוגין על פני המים וחכמים אומרים וכו', משמע מדקא מפליג ר' אליעזר בין בתחילה בין בסוף, משום דבתחילה דאורייתא ובסוף כלומר על פני המים דרבנן. ותניא בספרא (שמיני פ"י פרשתא ט) בהדיא, אילו אמר מקוה מים יהיה טהור יכול אף מילאו בכתף ועשה מקוה [כתחילה] [בתחילה - גי'] יהא טהור, תלמוד לומר מעין [ויקרא יא, לו], מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים.

ובעלי הסברה הראשונה אמרו אין אלו ראיות. דהתם היינו טעמיה דר' אליעזר דמחמיר בתחילה יותר מעל פני המים, משום דבתחילה חזו למיטבל בה מחטין וצנורות ומקוה פסול הוא, [ו]הואיל ונקרא עליו שם פסול אינן בטלין, ואפי'

(תנינא כ, ז) שמטבילין כלים. בתוך כלים לתרומה, ואיתמר התם (כא, ז) דווקא בכלי שיש בפיו כשפופרת הנוד. ותנן נמי בפרק ששי דמקוואות (מ"ח) השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אלא אם כן היו נקובים כשפופרת הנוד. והרי אותן ← שבכלי שאובין הן ואעפ"כ כיון שמחוברין למקוה טהורין. ויש שדוחין דהתם כיון שלא נתלשו ולא נשאבו מעולם כשרין, אבל משנתלשו ונשאבו ממש אין השקה מועלת לטבול בהן בכשפופרת הנוד. ואין זה נכון. ובתוספתא במסכת מקוואות (פ"ג ה"ד ע"י"ש הי"ט) הכי משמע כדאמרן.

ואיכא דקשיא ליה הא דגרסינן במסכת יומא בגמרא דבני מערבא בפרק אמר להם (פ"ג ה"ח) ים שעשה שלמה בית טבילה לכהנים היא שנאמר (ד"ה"ז ד, ו) והים לרחצה בו [גי' - בפרק אמר להם גבי ים שעשה שלמה שהיו כהנים מטבילין בה. וקשיא]. וקשיא להו ולא כלי הוא. ומפרקי כההיא דאמר ר' יהושע בן לוי אמת המים מושכת לו מעיטם והיו רגלי [שולים פתוחים] [שבדרום - ירושלמי] [פתוחים] כרימונים, משמע דווקא כמוציא רימון דנפק ליה מתורת כלי, ואמאי, בנקב כשפופרת הנוד סגי. איכא למימר שלא כיון לכך אלא כדי שהמים יכנסו לה כעין [נמנין - גי'] עיטם בשפע, והוא הדין דבנקב כשפופרת הנוד סגי. ויש אומרינן דהתם שרוב המים נכנסין ונאספין לתוך הכלי, צריך מוציא רימון להוציא מדין כלי לגמרי, אי נמי שלא יטמא הכלי בטומאת הנכנס לתוכו קודם טבילה.

ואי קשיא הא דאמרן דמקוה שיש בו ארבעים סאה שלמות תו לא מיפסיל לעולם בשאובה, והא תנן במסכת מקוואות פרק שביעי (מ"ג) מקוה שיש בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר, ואמר ר' יוחנן עלה במסכת יבמות (פכ, ז) עד רובו כשר מכאן ואילך פסול. ואמאי, כיון דהוו ביה ארבעים סאה שלמים ← כשרים היכי מפסיל תו משום שאובה. לא תיקשי (ו)דהתם כיון שנטל ממנו רובו פסול [גי' - נפסול] מפני מראית העין דכיון דנטל ממים כשרין נטל ושאובין נתן, ומיהו עד רובו תלינן לקולא ולא חיישינן. ורש"י ז"ל מפרש לה בין, כלומר שנפל שם יין ולא שינו את מראיו דמפסיל ברוב, ושאני פסול יין מפסול מים שאובין. וכן הוא ודאי לפי סדר המשנה [גי' - לפי המשנה].

דף סו ע"א. הועבר מלהלן - הא דאמרינן פשוטי כלי עץ דטומאה דרבנן, איכא למירמא בה, והא פשוטי כלי עץ אשכחן דטמאין מדאורייתא כדאמרינן (בפרק מרובה) (ז"ק כה, ז) מפץ שמטמא בזב [גי' - במת] אינו דין שטמא במת [גי' - בשרץ] ואעפ"כ שהוא פשוטי כלי עץ. ולא קשיא דשאני התם שהן ראויין למדרס. והכי אמרינן בהדיא בבכורות פרק [על] אלו מומין (נח, ה), ואי אין לו תוך לכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה הוא, והא דומיא דשק בעינן, ופריק בהנך דחזו למדרסות.

וכן אם משמשין את האדם ואת משמשיו טמאין מן התורה, דתניא בספרא (שמיני פרשתא ו) יכול שאני מוציא את השולחן ואת הטבלא והדולפקי תלמוד לומר [כל] כלי עץ ריבה וכו', אף אני ארבה את השולחן והטבלא והדולפקי שהן משמשין את האדם ואת משמשיו אדם. ודווקא משמשי האדם ומשמשיו, אבל משמשין משמשי האדם ואינן משמשין את

חשוב לא חזי לקבל טומאה כלל אז בטל מכל תורת כלי המים שבתוכו שעומדין על גבי קרקע דמי, אבל אם אין הנקב כמוציא רמון עדין כלי הוא חשוב ואין זה מקוה שעיקרו על גבי קרקע אלא על גבי כלים חד).

בו, ולא כלי הוא ומשני התם מעיין הוא נמשך לו מעין עיטם ורגלי השוורים היו גקובין כרמון דמשמע דנקב רמון מוציאו מתורת כלי, וקשיא מההיא דחגיגה ומההיא דשידה תיבה ומגדל דמתני' / ג'ל דלא קשיין אהדדי והכין הוא פתרון הירושלמי מעין נמשך לו מעיין עיטם דלא תימא שואבין היו בכתף ומעריץ לתוכו אלא מעין עיטם שהיה גבוה מקרקע העורה כ"ג אמות שהיו באין ממנו המים על גבי שער המים כדאמרין בפרק אמר להם הממונה מא): הוא היה מושך לתוך ים של שלמה, וים גמי לא הוי שלם שיהא חשוב כלי אלא היה נקוב (היה) שמן הנקב יורדין המים לשורין וגם רגלי השוורים היו נקובין כרמון שכבר בטל מתורת כלי כדתנן (ב): כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים, וכיון דבטל מתורת כלי המים שבתוכו כאילו עומדין על גבי קרקע דמי ולא כאילו עומדין בתוך הכלי וכיון שרגלי השוורים היו עומדין על הארץ מקוה שעיקרו על גבי קרקע הוא כדתנניא בספרא חב"א). ואע"ג דלענין עירוב מקוואות סגיניא לן כשפופרת הנוד התם משום דהכי קיימא לן בכל עירוב המקוואות וגם לנקב הכלי נמי כשמקלח למקוה כיון שאין כל המקוה גרור על גבי הכלי סגי לן בנקב כזה כדאמרן לגביי (ג) משום דתורת המקוה בכך, אבל לכנוס מ' סאה בתוך הכלי כיון שכל המקוה גרור על גבי הכלי דוקא אם היה נקוב כמוציא רמון

→ והחבר ר"י כתב אלי תשובות על דבריכם ואמר שאין השאובין נישוקין במקוה כשפופרת הנוד דהכי תנן (מד"י) עירוב מקוואות כשפופרת הנוד בעוביה ובהללה וכשתי אצבעות חורין למקומן. ודוקא בעירוב מקוה ולא עירוב שאובין ולא מהניא להו השקה לשאובין אם לא בזריעת כולו ברוחבו בבת אחת כי התיא דג' מקוה (חו) והשאוב מן הצד דבבת אחת ברוחבו נישוקין הכי סאין, ואע"ג דגראין דבריו (השני) [דשנין] בין שאובין למקוה חסרין דאע"ג דהכי והכי הו פסולין מדאורייתא החסרים כשרים להקוות עליה' ואינן צריכין אלא (שיעת"ג) שיתערבו עם אחרים עד שיושלמו, אבל בשאובין אסור להקוות עליונן (צריכין). טהרה ואין להם טהרה עד שישקים כולן ולא כשפופרת הנוד בלבד, מכל מקום ג"ל דכיון דעירוב שפופרת הנוד חשיב לחברן ביחד כאילו היו כולן מחוברין הם הכי נמי אמר' שאובין שפופרת הנוד משוי להו כמחוברים כולם ובוו הסברא דעתי מיושבת אבל מקום שעשה (חו) לא הייתי סמוך לעשות מפני שלא נמצאת על זה ראייה ברורה (חו).

הנוד, משמע דנקב המטהרו פחות הוא משפופרת הנוד ולפי דברנו בכלי עץ הוא לחומרא שהוא יותר משפופרת הנוד, ועיין בחידושי העיק שם שמפרש גם כן כן וצריך עיון. (מד"י) מקוואות פרק ה' משנה ז'. (מה) פרק ה' משנה ג'. (מו) ניכר כאן חסרון דברים ומתוך הענין ג"ל: אבל [מכל] מקום [זה] שעשה. (מו) הרא"ש בהלכות מקוואות סימן טו כתב: עירוב מקוואות כשפופרת הנוד כו', פירוש עירוב מקוואות שאוב ב צד מקוה כשר, או חסר בצד שלם, או שנים חסרים להכשירם, צריך שיהא הנקב כשפופרת הנוד. והר"ש במקוואות פ"ו, מ"ח במשנה ומושכו ומשיקו כחוט השערה ודיו (מביאו הרשב"א בח"ה שער המים, הסוקר עמוד לב) כתב: ינראה לפרש דלא איירי בחסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכשר להכשירו וסג' כחוט השערה דהיקלו בשאיבה דרבנן, ולא מצאתי בראשונים חסר לשיטה זו של הר"י להחמיר בשאובין יותר ממקוה חסר, ובב"י יר"ד סימן רא מביא משם ר"י (נראה שהוא מתוך תשובת הרא"ש סימן לא אולם לא מצאתי א"ז שם): ור"י בתב וז"ל ב' מקוואות אחד

מא) לא, א. א. (מב) כלים פרק י"א, מ"א. מבי' שמיני פרק י, פרשתא ט: מה מעין שעיקרו בקרקע אף מקוה שעיקרו בקרקע. (מג) נראה דצ"ל: שוקת יהוא (מקוואות פ"ד, מ"ה). (מד) נראה ביאור דברי רבינו דכל דין השקה בשיעור שפופרת הנוד הוא לחבר המים של שני מקוואות ע"י חיבור שפופרת הנוד כמו שוקת יהוא לפי שיטת הגמרא יבמות טו, א, או אם מקלח משוקת למקוה אם יש כשפופרת הנוד או אינו פוסל את המקוה אבל בים של שלמה ששם נקוו המים ונתו המקוה כל עוד שלא ניקב כמוציא רמון תורת כלי עליו, ונתו כעין תירוץ השני של הרמב"ן שהבאתי לעיל, והרמב"ם בפ"ו מהלכות מקוואות הלכה ד כתב: הלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבע בארץ ועשהו מקוה ה"ז כשר, לכאורה נראה לכאור דברי הרמב"ם שהוא כשיטת רבינו היינו לבטל שם כלי צריך נקב המטהרו בכלי חרס כמוציא זית ובכלי עץ כמוציא רמון, אולם בשו"ע יר"ד סימן רא סעיף ז פסק המחבר: ונקבו כנקב המטהרו, וכתב הרמ"א ע"ז: וי"א דבעינן כשפופרת

משקוה הכ"מ

דקנו שיצאו נכרואן הנקן נ"ח

בזיווג מן מלמנו גיטואי גאלג ירושלים

תשובה נ"ל לכיון דנתחברו פעם א' הוכשרו ופקע שם שאינה מינייהו ואינם נפסלים עוד בסתימת הנקב, מידי דהוה אמים טמאים שהשיקן למקוה דהוה כזרועים וצטילים לגבי מקוה ופרח שם עומאה מינייהו. וראיה מהא דתנן בפ"ו דמקואות¹ שלשה מקואות צוה יש עשרים וצוה יש עשרים וצוה עשרים מים שאובים, היה שאוב מן הצד וירדו שלשה וצבלו ונתערבו המקואות טהורים והטובלין טהורים. פירוש אף מי שצבל בשאוב טהור כי נתערבו והשקו יחד והמקואות טהורים אף השאובה כשר להקוות עליו אע"פ שחזר למקומו כי כבר הוכשר בהשקה ולא מיקרי עוד שאוב. וקמני סיפא היה שאוב צאמצע וירדו ג' וצבלו ונתערבו, המקואות כמו שהיו והטובלין כמו שהיו. פ"ה הטובלין טמאים כי המקואות הכשרים לא נתערבו בצציל השאוב שבצאמצע והמקואות כמו שהיו השנים כשרים להקוות עליהם אע"פ שנפל לתוכן שלשת לוגין מים שאובין מן השאוב כיון שע"י המשכה באו לתוכן לא נפסלו אצל השאוב פסול להקוות עליו. ועוד ראה מפ"ג דמקואות² צור שבחצר ונפלו צו שלשת לוגין לעולם הוא צפיסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד או עד שיעמיד בחצר מ' סאה ויטהרו עליונים מן התחתונים. ומסתמא עליונים ותחתונים אינם מתווצרין אלא בקלות הראשון שירדים המים מן העליון אל התחתון. וכן מוכיח מתוך פירוש רבינו שמשון³ כי העמיד זאת המשנה כרבי מאיר דמטהר העליון ע"י גוד אסיק בפ"ב דהגיגה⁴ גבי שלש גממיות בנחל.

ועל צרייתא השנויה בתוספתא⁵ שמי צריכות של ארבעים ארבעים סאה זו על גב זו ונפלו שלשת לוגין לעליונה ונפתקו, מלשון פתקן למקוה דספ"ק דתמורה⁶, וצאו לתחתונה כשרים שאני אומר שלמו ארבעים סאה עד שלא ירדו שלשת לוגין. פירוש⁷ של ארבעים סאה היינו עם השלשת לוגין שנפלו צו דמקוה שלם אין מים שאובין פוסלין אותו, שאני אומר שלמו כלומר כשנפלו שלשת לוגין לעליונה וירדו מיד לתחתונה לא אמרינן דהיינו ג' לוגין שאובין עצמם דירדו לתחתונה, דאי אפשר שלא יתערבו מעט צמי צריכה העליונה, ונמצאו שהשלימו מ' סאה של התחתונה קודם שירדו לה כל הג' לוגין. הילכך שניהם כשרים. וההיא צרייתא מפרש⁸ דאחא אף כר' יהודה וכגון דלא גביהה כולי האי דלאחר שמתערבין נעשה הכל אשבורן, משום דצרייתא קמני זו ע"ג זו משמע דלא גביהה כולי האי מחברתה, אצל צמסנה דקמני מטהרין עליונים מן התחתונים משמע אע"פ שהאחד כ"כ גצוה מתברו שאינו מתחבר אלא בקלות הראשון הוכשר, דאם לא כן אמאי נקט עליונים ותחתונים.

מקוה שלם היה צלדה ונקב ציניהם כשפופרת הגוד ומטבלין בשוקת על ידי חצורה למקוה שלם. ולפי פשטא דמתניתין דקאי אציקבה דלעיל מיפרשא הכי, שהמים מקלחין מן ההר לשוקת ומן השוקת למקוה וראשונים ראשונים היו נשאצין, לבית הלל עד שינקב כשפופרת הגוד ולצית שמאי עד שתפחת רובה. ובתוספתא⁵ איכא פלוגתא איכא מאן דצעי כשפופרת לצטלו מתורת כלי ואיכא מאן דסגי ליה צנקב כל שהוא, דתני קסטלון המקלח מים צכרכין אס הי' נקוב כשפופרת הגוד אינו פוסל את המקוה ואם לאו פוסל את המקוה. הלכה זו העלו בני אסיה שלשה רגלים ליבנה לרגל ג' הכשירו להם אפילו נקוב כמחט. אמר ר"א בר' יוסי הלכה זו הוריתי צרומי לטהרה וכשבאתי אלל חברי אמרו לי יפה הורית, צמה דצרים אמורים מן הצד אצל מלמטה אינו פוסל את המקוה ואם היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה. פקקו צסיד וצצנין אינו פוסל את המקוה, צסיד וגפסיס פוסל את המקוה, על גבי הארץ ועל גבי סיד וגפסיס או שמתר צטיט מן הצדדים אינו פוסל את המקוה.

פירוש, קסטלון הוא כלי ומוליכין מים לתוכו וממנו מקלח ומספיק מים לכרך ותנא קמא צעי כשפופרת הגוד לצטלו מתורת כלי ולהנך תנאי סגי כמלא מחט, צד"ה מן הצד, כל זה מדצרי חציריו שאמרו לו יפה הורית וצד"ה דפוסל צנקב עד שיהא כשפופרת הגוד מן הצד, אצל אס היה הנקב צצולי הקסטלון מלמטה אינו פוסל אס יש צנקב כמלא מחט. ואם היה מקבל כל שהוא מים מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה. צסיד וצצנין, שהביא סיד וצרורות ופקק צו את הנקב לא חשיב סתימה, אצל צסיד וגפסיס יחד חשוב סתימה מעליא. על גבי הארץ, כלומר לא סחס את הנקב אלא הושיבו על הארץ או על גבי סיד וגפסיס או מירח מן הצדדים מכל מקום צטל מתורת כלי ואינו פוסל את המקוה. ואע"ג דמה שהושיבו ע"ג הארץ או על גבי סיד מעכב את המים מלצאת אינו פוסל את המקוה. ואע"ג דלפוס ריהטא דמתניתין קאי אציקבה דלעיל וא"כ צעינן כשפופרת הגוד לצ"ה, כיון שסוגיית הגמרא מפרשא המשנה דלא קיימא אציקבה אלא מילתא צאפי נפשיה היא וקיימא אעירוב מקואות, אזלינן צתר סוגית גמרא ואכשירנו צנקב כל שהוא כעובדא דתוספתא דמעשה רב, ומים שבחוכה אינן שאובין לפסול המקוה. אצל צחוכה אין טובלין כדתנן ריש פ"ה דמקואות⁶ מעין שהעצירו כו' כשר חוצה לה אצל צחוכה אין טובלין.

ב

ד ואת אשר שאלת על שני מקואות אחד שאוב ואחד כשר הנקובים זה לזה כשפופרת הגוד ונסתם הנקב, אס נשאר השאוב בהכשרו או דילמא כיון שנסתם חזר להיות פסול כבתחלה.

5 מקואות פ"ד ה"ד (מהדורת צוקרמנדל ה"ו). 6 מ"א. 7 לשון הר"ש שם פ"ג מ"א ד"ה ועוד. 8 הר"ש שם. ב 1 מ"ג. 2 מ"ב. 3 שם ד"ה שיעמוד. 4 יט, א.

6

ועוד דתחם סילונוט העשויות להוליך מים אין להם לצדוץ והו פשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה ואינן פוסלין בשאיבה. הילכך נראה לי דלא למהש למידי.

ד

ועל אשר שאלת מקוה שנעשה ממי גשמים או ממעין ונפסק שאין מטריין אלא באשצורן, ונסדק כותל המקוה או ניקב, כמה יהיה שיעור הנקב או הסדק לנטלו מתורת אשצורן.

תשובה אני נריך להאריך בתשובה זו להוציא מלבך מה שראית בספר א' מן המחברים האחרונים¹ שהאשצורן נפסל בנקב קטן שהמים יוצאין ומטפטפין דרך כותליו. והמחבר שמע או ראה משנה זו השנויה בפ"ה דמקואות² נוטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה אפילו זב אפילו זבה דברי ר"י ר' יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מוחליין בו. ופירש רבינו שמשון³ נוטפין שעשאן זוחלין כגון מקוה שנפרץ על שפתו ומימיו יוצאין זוחלין סומך מקל או קנה או זב או זבה סומכין ביד או ברגל וסותמין מקום יציאת המים ועומדין במקום אחד ונעשין אשצורן ויורד הטמא וטובל, כל דבר המקבל טומאה אין מוחליין בו כלומר אין מעמידין מקום זחילתו.

וגם מההיא דשלש גממיות נחמל יש ראייה גמורה דע"כ מיירי שלא נעשו אשצורין דאז לא פליג ר"י, ואפילו הכי אמריין גוד אחית לר' יהודה להכשיר התחמונה ולר' מאיר להכשיר אף העליונה. אלא שיש פתחון פה לבעל הדין לחלוק ולומר דהתם מיירי בעוד החרדלית של גשמים עוברת ביניהם. וכן מסתברא דהתם במקוה חסר איירי ואותו אינו כשר אלא בעודו מחובר אבל מן המשניות יש ראיות ברורות. ועוד ראייה מת"כ⁹ דקתני התם ומנין אם טמא יטהרנו, פירוש אם המקוה טמא כגון שהוא חסר יטהרנו מ"ל מעין ומקוה יהיה טהור. אין לי אלא מעין את המקוה, מקוה את המקוה מקוה את הצור צור את הצור צור את המקוה מנין, תלמוד לומר מעין יהי טהור כו' ומקוה מים יהי טהור. ומדקאמר אם טמא יטהרנו משמע שהוא כעין טהרה מים שמתהרין בהסקה כל דהוא. ועוד מצינו קולא יותר במים שאוצין מצמשקין טמאים כדמצינן בתוספתא דטהרות¹⁰ מים טהורים¹¹ שהגלילו בחורף ואין בהם משקה טופח טהורין נימוחו חזרו לטומאתן ישנה. מקוה שאוב שהגליל טהור משום מים שאוצין נימוחו כשר להקות. וכל שכן שיש ללמוד ממים טמאים שכיון שהוכשרו פעם אחת שוב אין חוזרין לפיסולן.

ג

ועל הסילונוט ששאלת אם יכולין לעמוד עליהם בשעת טבילה והסילונוט הם בקרקעית המקוה והמים עוצרים דרך הסילונוט למקום אחר.

תשובה איני רואה שום ציח מיחוש אי משום הא דאמריין בפ' בתרא דנדה¹ אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ומטבול, ומסיק התם טעמא משום דצעיחא ואפילו אפילתא נמי. הכא ליכא טעמא דצעיחא כיון שהסילונוט קבועים בקרקע. ואי משום טעמא דצעי למימר התם מעיקרא משום גזרת מרחצאות וכן צהיה דפ"ה דמקואות² דאמר רבי יוסי ובלבד שלא יטבול ע"ג הספסל, התם מיירי שהעציר המים למקוה ע"ג הספסל כדקתני ברישא העצירו ע"ג הכלים או ע"ג הספסל, ופירש ר' שמשון³ שהספסל קבוע במקום שהמים נכנסין למקוה וגזרו רבנן להטביל בתוכה ואע"פ שמהוצרין למעין ואין נפסלין בשאיבה, כדאמריין בפ' חומר בקדש⁴ שמתבלין כלי בתוך כלי שיש צפיו כשפופרת הנוד, אלמא שאין המחוצרין למעין נפסלים בשאיבה, מ"מ גזרו בכלים הקבועים שהמים נגריין על גבן שלא יטבילו בהן משום דלפעמים קובעין אותן במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד, ונמצאו כל המים העוצרים על גבן פסולין. והאי גזרה לא שייכא הכא.

ובתוך פירוש זה דקדק המחבר שאם נסדק א' מכותלי המקוה והמים מטפטפין דרך הנקב נפסל מתורת האשצורן ונקרא זוחלין. ואין לשון המשנה מורה על הפי' הזה כלל לפי הנראה לי, דקשיא על לשון נוטפין שעשאן זוחלין, כי לא עשאן זוחלים דמעלמנן נפרץ והוא צא לסתמו. ועוד דקאמר ר' יוסי אין מוחליין אותו, ופי' אין מצטלין הזחילה. ועוד דתנן באותו הפרק⁴ בש"א מטבילין בחרדלית וב"ה אומרים אין מטבילין ומודים שגודר צללים וטובל בהם, וכלים שגודר בהם לא הוטבלו. אלמא לכולי עלמא מצטלין הזחילה צללים טמאים. וכי פליג רב יוסי אצית הלל. ועוד הגודר צללים אי אפשר לסתום כל כך שלא יצאו המים קצת צין הכלים, כי לא הוזכר במשנה שצריך לטוחם צמיד שלא יצאו המים. ובת"כ⁵ אומר אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין, משמע שלא צא למעט אלא דומיא דמעין שכלו זוחל והולך ממקום אל מקום. וכן צ"ש וב"ה לא נחלקו אלא בחרדלית של גשמים שהם מים הנגרים מאליהם מדליו של הר.

והכי איחא בתוספתא⁶ ואי זהו חרדלית, מי גשמים הבאים במקום מדרון רואים אותם אם יש מתחלתן ועד סופן יצרוף ארבעים סאה מטבילין בהם ואם לאו אין מטבילין בהם.

ד 1 זו שיטת המרדכי, מס' שברעות הלי' מקואות סיי תשמה. ועיין לקמן סיי 1 ובפסקי הרא"ש מס' נדה הלי' מקואות סיי יא ובית יוסף סיי רא ד"ה מקוה שנסדק (דף קט, ב). 2 מ"ה. 3 מקואות שם ד"ה נוטפין. 4 מ"ו. 5 ספרא שמיני מהר' וייס פרשה ט, ג. 6 מקואות פ"ד ה"ו (מהדרות צוקרמנדל הלכה י').

9 ספרא שמיני מהר' וייס פרשה ט, ב. 10 פ"ב ה"ג (מהדרות צוקרמנדל ה"ו). לפנינו: "מי חטאת שהגדילו משקין טופח טהורים, נימוחו חזרו לטומאתן הישנה" וכי. ובהגהות הגר"א הנוסח כמו בתשובה כאן. 11 צ"ל טמאין. ג 1 סו, ב. 2 מ"ב. 3 מקואות שם ד"ה ובלבד. 4 חגיגה כא, ב.

אע"ג דמסמרות אין מק"ט מ"מ ירדה לו לכלי זה טומאה שלפני פניו עיי"ש הרי בהדיא כמ"ש דבדבר שאינו כלי ל"ש ט"י כלל ודברים פשוטים הם.

ויצא לנו ממ"ש. א שמתר ליקח צינורות וסילונות של מתכת מן האומן ולחברם בקרקע ולמשוך עליהם מים למקוה אם רוב אנשי המקום אין משתמשין בהן אלא במחובר ומעשיהן מוכיחין עליהם שאינם ראויים לתשמיש של תלוש. ב וטוב יותר אם יאמר לאומן שיתקן אותם לשם קרקע. ג וכל זה בחדשים אבל בישנים אסור שמא כבר היה אחד משתמש בהן בתלוש או שחישב עליהן. ד סילונות וצינורות העושים כמין ג"ם או כמין ארכובה כשרים אם ידוע שאין להם בית קבול כלל. ה מתר לקבוע ברצפת המקוה טסין של מתכת ע"פ התנאים שנתבארו גבי סילונות. ו אבל אם מסיקין האש תחתיהם אסור בכל ענין. ז סילונות וטסין שהזכרנו אפילו אם ידוע שנעשו משברי כלים כשרים.

7 ← י שאלה מקוה שאוב שמטהרין אותו ע"י השקה אם הנקב צריך להיות פתוח בשעת טבילה או לא.

תשובה בש"ע סעיף נ"ב הביא דין זה להתר בלי חולק והוא מדברי הרא"ש בתשובה אבל כב"י הביא בשם רי"ו דנחלקו בזה המפרשים ולכך כתב הש"ך דיש להחמיר לכתחלה וגדולה מזאת מצאנו ג"כ מחלוקת אפילו היכא שכבר נטהרו המים בתורת זריעה ותערובות דבסעיף ט"ו גבי מעין כ"ש שיכול להשלימו במים שאובין הביא הב"י בשם רי"ו דאם הלכו אלו המים למקוה אחר שאין בו כלום שנחלקו המפרשים בזה. ולפי שדבר זה שכיח מאוד ראוי לעיין בו היאך לנהוג למעשה והנה על עיקר הדין אי מהני השקה

לטהר מים שאובין כבר יצאו עליו עוררין כמו שהביא הרמב"ן בחידושו לב"ב בשם י"מ דמ"ש אינן נטהרין בהשקה והטעם אבאר בסמוך והוא חלק עליהם דבתוספתא מבואר להתר ונ"ל דכוונתו לאותו התוספתא שהביא הרא"ש בב"ק היה שאוב והשיקו וכו' ודין זה הוא בסעיף כ"ט כלשון התוספתא ממש ויש לדקדק על הרמב"ן אמאי לא סתו דבריהם ממשנה מפורשת פ"ג דמכילתין דתנן עד שיעמיד בחצר מ"ס ויטהר העליון מן התחתון הרי דמהני השקה לשאובים וי"ל דהא המשנה איירי בבור שנפסל ע"י ג"ל דלכ"ע אין כאן אלא שאיבה דרבנן ולכך מהני השקה ועדיין אין לנו ראייה בשאובים גמורים. ולכך הביא ראייה מברייתא היה שאוב והשיקו דמשמע אפילו שאובין גמורים. ומ"מ אין זה תיובתא להי"מ דמוקי לה לברייתא ג"כ בשאיבה דרבנן ואדרבה יש לדבריהם סמך ממשנה שהזכרתי דבתר הך בבא תנן בור שהוא מלא מ"ש וכו' ולא תני הך תקנתא דיכשירונו ע"י השקה ואיפכא הוי ל"י למתני דגבי בור שמלא מ"ש היה לו להשמיענו דמהני השקה ונדע ממילא דכ"ש ברישא היכא דנפסל ע"י ג"ל אבל לדעת הי"מ א"ש דבסיפא באמת לא מהני השקה מיהו י"ל דתנא לא נחית כלל לאשמעינן דין השקה דמלת דפשיטא היא אלא משום דתנן ויטהר העליון מן התחתון והיאך אפשר לטהר ע"י השקה כזו הא קי"ל דלא אמרינן גוד אסיק וצ"ל הואיל ולא הוי אלא שאיבה דרבנן שנפסל ע"י ג"ל מכשרינן כמ"ש הר"ש פ"ו דמכילתין וזה שייך דוקא ברישא אבל בסיפא דאיירי בשאובים ממש א"א למתני הך תקנתא לטהר העליון מן התחתון ואין להאריך שכבר הסכימו כל הפוסקים דמהני השקה כמ"ש.

ועתה יש לברר ה
מאיזה טעם
שהכל תלוי בו די"ל
השקה שמשיק מקו
שהוא מטעם צירוף
כאלו הם מקוה אח
חסר עם שלם דמי
ההשקה וזה טעם
הרא"ש דסברי הש
אלא כל זמן שהנק
אחד וטעם זה תפס
היא מטעם זריעה ו
נשאר בטהרתן לע
הנקב טהורין וזו וז
דבר זה ברור ביד
זריעה אבל על זה
שאובים מהני זריע
דזריעה ל"ש אלא ג
טומאה כתיב אבל
דבר אחר מטעם תו
ולא מהני בהו זריע
ל"ד דזריעה אינה נ
ולא מידי פסול דו
בזבחים דף כ"א
בהשקה היינו קודם
ועוד דשאני התם
אלא מדרבנן כמ"ס
נימא דמ"ש דינן ו
דמ"ט שהמים נטו
וכ"מ בפ"ח דטהרו
מ"ט דצריך שיטבי
מקואות כתב הרנ
היינו שמי המקוה
כפ"ב מהט"א אב

(ה) א"ה נלענ"ה
דהוי קטפרס או משו

לצו"ל סבר י

לא ע"י ר' אלכנא מקוואנוי - ושו"ת דזנני מקוואנוי נאוג

כנה"ל א' תנח"מ חז"ל קווראנוי נצ"ב

אלא נגיעה בעלמא מאן יימר דהוי בכלל זריעה. ומעתה אפילו לדעת הפוסקים דנתן סאה ונטל סאה כשר עד עולם משום דקמא קמא נטהר בתורת זריעה אפ"ה אין זה ענין להשקה דהתם הוי תערובות ממש ושייך בהו זריעה כמו מ"ט אבל השקה ע"י נגיעה לא. גם לפמ"ש הר"ן בשאובין שהוסיף על המעין שיש חילוק אם ריבה השאובין בגומת המעין כמ"ש [בנהל ס"ק זי"ן] א"כ יש חילוק גדול ביניהם דאם שפך השאובין לתוך המקוה עצמו הוי כריבה בגומת המעין משא"כ בהשקה. והרא"ש עצמו בב"ק הרגיש בכל זה דמתחלה כ' דמקוה שלם אינו נפסל ברבייה ולא מיבעיא מ"ש שנפלו למקוה שהוכשרו בתערובות אלא אפילו כולו שאוב נטהר בהשקה כיון דמטעם זריעה יצאו מידי טומאה ה"ה מידי פסלות הרי שהוא הודה שיש לחלק בין תערובות להשקה וכן שיש לחלק בין טומאה לפסלות וא"כ יש לתמוה על דבריו שבתשובה מהיכן הכריע להקל באיסור דאורייתא דהשקה היא מטעם זריעה דלמא מטעם צירוף היא. ונ"ל דהרא"ש הכריע כן דאי ס"ד דהשקה היא רק מטעם צירוף אבל השאובין נשאר כומו שהיו ובכל מקום שהם יש עליהם תורת מים פסולים א"כ איך יכול לטבול בהם ע"י השקה אפילו כשהנקב פתוח אפילו אי נימא דהשני מקואות הם כמקוה אחד כיון שהפסול עומד בעצמו ולא נתערב כדקי"ל בסעיף כ"ו אם היין עומד בעצמו אסור לטבול במקום היין אפילו באותו מקוה עצמו ודין זה הוא בתוספתא ועיין [בגבא ס"ק ל"ט] שכתבתי אפילו בלא שנוי מראה אסור לטבול במקום היין כיון

ועתה יש לברר הא דמהני השקה במ"ש מאיזה טעם הוא וזה הוא העיקר שהכל תלוי בו ד"ל דהשקה דמ"ש היא כמו השקה שמשיק מקוה חסר עם מקוה שלם שהוא מטעם צירוף דרואין שני המקואות כאלו הם מקוה אחד וממילא דדינו כמשיק חסר עם שלם דמיד שנסתם הנקב בטלה ההשקה וזה טעם המפרשים שחלקו על הרא"ש דסברי השקה דמ"ש אינה מועלת אלא כל זמן שהנקב פתוח. וי"ל עוד טעם אחד וטעם זה תפס הרא"ש לעיקר דהשקה היא מטעם זריעה והרי מים טמאין שהשיקן נשאר בטהרתן לעולם ולכך אפילו נסתם הנקב טהורין וזו ודאי סברא ישרה אם היה דבר זה ברור בדינו דהשקה היא מטעם זריעה אבל על זה עצמו אנו דנין דכמים שאובים מהני זריעה ואדרבה הסברא נוטה דזריעה ל"ש אלא גבי מים טמאים דקרא גבי טומאה כתיב אבל מ"ש הם פסולין מחמת דבר אחר מטעם תפיסת יד אדם או מגוזה"כ ולא מהני בהו זריעה כדאמרינן בפסחים דף ל"ד דזריעה אינה מטהרת אלא מידי טומאה ולא מידי פסול דהסת הדעת והא דמשמע בזכחים דף כ"א דאף פסול לינה נטהר בהשקה היינו קודם שיבואו לידי פסול לינה ועוד דשאני התם דעיקר פסול לינה אינה אלא מדרבנן כמ"ש התוס' שם. ואפילו אם נימא דמ"ש דינן כמ"ט מ"מ בעינן דומיא דמ"ט שהמים נטבלו כולם בתוך המקוה וכ"מ בפ"ח דטהרות גבי מקל שהוא מלא מ"ט דצריך שיטביל את כולו"ה) וכן בשלהי מקואות כתב הרמב"ם דהשקה של מ"ט היינו שמי המקוה צפין על גביהן וכ"כ בפ"ב מהט"א אבל השקה ע"י נקב דאינה

(ה) א"ה נלענ"ד הקלושה דממקל אין ראייה דהתם הטעם שצריך שיטביל כולו הוא או משום דהוי קטפרס או משום טופח שאינן חיבור לא לטומאה ולא לטהרה כמ"ש הר"ש שם.

עוררין
ב בשם
והטעם
תוספתא
תוספתא
והשיקו
כלשון
הרמב"ן
שת פ"ג
ר מ"ס
השקה
י בבור
שאיבה
אין לנו
ראייה
אפילו
תיובתא
שאיבה
ממשנה
יא מלא
ינו ע"י
כי בור
השקה
סל ע"י
באמת
נ נחית
פשיטא
יון מן
קה כזו
הואיל
יי ג"ל
ין וזה
דאיירי
לטהר
שכבר
מ"ש.

מתקן וכמו שביארתי בנחל ס"ק [מ"א] אבל אין לדחות דמיירי במשיק מקוה חסר עם מקוה שלם דליתא דמיטהרת שבמרחץ לא איירי אלא בשאובים וכשרים כדמוכת ספ"ו דמכלתין. ועוד לפמ"ש הכ"מ דמניח רק נקב משהו א"כ ע"כ לא איירי במקוה חסר דבזה בעינן כשפ"ה וכמ"ש. גם מדברי הר"ש פ"ח דמכלתין מוכח דחולק על הרא"ש דשם הביא תוספתא מרחץ שבלגיה נכרי ישראל נכנס בשחרית ומשיקה ואם נתיחדה ברשות הנכרי טמאה ולכאורה קשה על הרא"ש מבריייתא זו דמוכת דאם נפסקה ההשקה טמאה מיהו י"ל דהרא"ש מפרש לאו דחיישינן שמא הפסיק ההשקה אלא דחוששינן שמא זילף את כל המים הכשרים והביא שאובין תחתיהם ובאמת איירי שכבר נפסקה ההשקה. אבל הר"ש כתב להדיא דאם נפסקה ההשקה טמאה ואין לדחות דמיירי במשיק מקוה חסר לשלם דבזה לכ"ע כשנפסקה ההשקה פסול דזה ליתא דהמעין בתוספתא יראה דכולה ברייתא בשאובין איירי גם מדתני טמאה וטהורה מוכח דלא איירי אלא בשאובין דבחסר ושלם לא מצינו לשון זה.

7 ← ולדינא נראה דקשה מאוד לסמוך על הרא"ש באיסור דאורייתא והוא יחיד בהתר זה ועל עיקר סברתו וראיותיו יש לפקפק הרבה וביותר שהוכחתי שגם הר"ש חולק עליו ולדברי הרמב"ם דפוסל בנתן סאה ונטל סאה בין שהוא מעיקר הדין או משום מ"ע כמ"ש בנחל ס"ק [כ"ו] א"כ התם דשייך זריעה דהרי הוא תערובות ממש ואפ"ה פסול ק"ו בהשקה גרידא והרא"ש לשיטתו דמכשיר נתן סאה ונ"ס לכך מכשיר גם כאן אבל להרמב"ם דבר פשוט הוא דפסול ובל"ה דברי הרמב"ם מורין דלא כהרא"ש וכמ"ש. גם לדברי הראב"ד מקוה

זה אחר שנסתם הנקב ודאי הוא דפסול דלדידי בעינן שיסאר לעולם במקוה רוב מים כשרים והדברים נראים שמן התורה הוא כמ"ש בנחל ס"ק [ט'] ע"כ אין אני יודע מקום להקל אפילו בדיעבד אם לא במקומות שעושים כן ע"פ גדולים שהתירו להם בשעת הדחק שלא היה אפשר בענין אחר אבל במקומות שלא נהגו כן חלילה להם להקל. גם דעת הסמ"ג היא דלא כהרא"ש שהביא ראייה דמהני השקה במקוה שאוב מהא דג' מקואות ועוד מהא דמטבילין בשידה הנקובה כשפ"ה ודבר פשוט הוא דגבי שידה מיד שנסתם הנקב אסור לטבול בה דהרי הוא טובל בכלי ואם כן השקה דמקוה שאוב נמי א"א לטהר אלא דומיא דשידה כל זמן שהנקב פתוח. ודעת הרשב"א בודאי היא דלא כהרא"ש שהרי הרשב"א סובר כהראב"ד דל"ל זריעה כלל אפילו אם שפך מ"ש לתוך המקוה וכמ"ש בנחל [מ"ו] ובזה יש לעמוד על דקדוק לשון הש"ע בסעיף (כ"ח) גבי מקוה שנשתנו מדאיו כתב ולא עוד אלא אם המשיך אליו המעין נטהר וכו' והראב"ד והרשב"א מסיימי כשם שהמעין מטהר אותו מפסול מ"ש והש"ע השמיט סיום זה וצריך טעם ולפמ"ש מדוקדק היטב דהא הוא פסק כהרא"ש דגבי מ"ש מטהר אפילו נפסקה ההשקה אבל גבי שינוי מראה לכ"ע א"א לטבול אלא בעוד שההשקה קיימת א"כ א"א לסיים כשם שמטהר אותו וכו' דהרי אינן שוין אבל הראב"ד והרשב"א דסברי שגם גבי מ"ש אין טובלין אלא בעוד שההשקה קיימת שפיר מסיימו כשם שמטהר וכו' דשוין הם לגמרי והוא נכון. יא שאלה בעירוב מקואות דבעינן כשפ"ה אם יש הרבה נקבים קטנים מהו שיצטרפו לשיעור שפ"ה.

תשובה דין זה ו דמצטרפין לשיעור אם המקוה האו והרמ"א הוסיף עוד לה הנראה מתירין והוא ו ועיקר ראייתו ממתניתי היה שק או קופה מטב ש"מ דנקבים קטנים מ: בתגיגה מקוה שתלקו היינו לפי שאין כאן שיי מהם ועיקר חילוק זה בס"פ אין דורשין שמח שלם עם חסר מהני קט חסרים לא מהני קטפר דהא ארעא תלחולי מח דאיירי שחופר בסמוך חפירות שכולם חסרינ דארעא תלחולי מחי החלחול אפ"ה לא הוי אצל נהר או מקוה שלנ חיבור והם דברי הרי להשיג על הראב"ה ו לי לדקדק הרבה על ז בתחלה כתב דאין ראי דהמים מקיפין אותן מן חילוק זה והביאו הת אינה כדאי לדחות בו והרא"ש שחילק בזה אמאי לא גזרינן גם בש יקבענה במקום מוצא כשפ"ה כמו דגזרינן השוקת ועל זה תירץ כ צד לא גזרינן כמו ש דמקואות אבל מעולם המקוה לחלק אם הו ואדרבה נ"ל ראייה יהודה פליג שם על ד

במחילה ה"ל לחלוק וכן היה צ"ל אמר רבי מאיר נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל ורבי יוסי אומר עדיין מחלוקת במקומה עומדת ואמאי שמיק התנה על מחלוקת רבי יוסי ולא שאלה אלא על פסקן ומודים שהוא ענין אחר ושקשה על זה הפירוש מאלקשינן בגמרא היתה לרבי מאיר אלא לרבי יוסי חסרו להו קושיא יפה היא אבל איכא למרוחא ולא

דמיין לשון המשנה ומשיגין צורח העינין צו הקושיא דאיכא למימר הואיל ומילתא דכלים פסקיא צניבור ובהלך חזא מדרכו וחדא מדאורו דרבי מאיר לא פליג על מ"ק דמודים בית שמאי בשוכה בעל פלגא ומדללא פליג עליה כוומיה ס"ל ולפיכך חשב חליצא דר"מ האי ממניחין ממניינא אלא לרבי יוסי דאמר דמילתא דכלים לא פסקיא דהא בחזר איכא מחלוקת לדבריו לא יכול למימני מניה כלים דלא פסקיא מילתייהו צניבור והלך חליצא דידיה ולפיכך נפקא מילתא דכלים ממניינא לטעמיה וחסרו להו, ראייה ליה הפירוש הנכון הא דלקשינן צמר הכי הא ניהא לרבי יוסי אלא לר"מ טפיא ליה כלומר לרבי יוסי דמפיק מילתא דכלים ממניינא הואיל ויש בה מחלוקת וליכא למימנא ניהא ליה אי חשיב מינוק עכו"ם מכלל המניין לא טפיין ליה אלא לר"מ דפסקיא מילתא דכלים ולפיכך ח"א לאפקת ממניין אי חשיב מינוק עכו"ם כדלמרת דהוה ממניינא הא טפיין להו ופרקינן ר"מ אובלים וכלים חדא חשיב להו ואי כדסליק אדעמייכו דלגלינן צניבור מחזר כנראה מקושייתך על פירוש הרב ז"ל דלמרת ככלל אמאי לא קמה לה השוכה חמת הצניבור ממניינא וכו' אילו הדבר כן שהצניבור והחזר מוחלקים עד שיוכל החולק בחד מהם למנות השני היו שנים במנין ולעולם קשיא לר"מ וטפיין להו ואע"ג דחשיב אובלים וכלים שנטמאו במשקים כחדא הילכך ליכא לפרושי אלא כדפרשינן. ושקשה לך מדרגותיהו צ"ה סברי בטלה מחשבתו ונית שמאי סברי לא אמרינן בטלה מחשבתו החשובה שאין לשון הגמרא כך בהרבה ספרים חקרנו וכמוז בהם מר סבר בטלה מחשבתו ומר סבר לא בטלה מחשבתו ולעולם אימא לך מר דהוא מ"ק ומר דהוא רבי יוסי כדפריש

ו כיצד פוסלין המים השאובין את המקוה בשלשה לוגין. שאם היה במקוה פחות מארבעים סאה ונפול לתוכן שלשה לוגין והשלימום לארבעים סאה הכל פסול. אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה מים שאינן שאובין ושואב בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר. ולא עוד אלא מקוה עליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרין והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו למקוה התחתון ארבעים סאה הרי התחתון כשר. **ז** מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אח"כ ממנו סאה הרי זה כשר. וכן נותן סאה ונטל סאה והוא כשר עד רובו: **ח** אין המים השאובין פוסלין את המקוה בשלשה לוגין עד שיפלו לתוך המקוה מן הכלי. אבל אם נגררו המים השאובין חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה עד שיהיו מחצה למחצה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי המקוה כשר. כיצד מקוה שיש בו עשרים סאה ומשהו מים כשרין והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכין ויורדין למקוה בין שהיו נמשכין על הקרקע או בתוך הסילון וכיוצא בו מדברים שאינן פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאה. שהשאיבה שהמשיכוה כשירה אם היה שם רוב ארבעים סאה מן הכשר. וכן גג שהיה בראשו עשרים סאה ומשהו מי גשמים ומילא בכתיפו ונתן לתוכו פחות מכ' שנמצא הכל פסול ופתח הצניור ונמשכו הכל למקום אחד ה"ו מקוה כשר. שהשאובים שהמשיכוה כולה כשירה הואיל והיה שם רוב מן הכשר: **ט** הורו מקצת חכמי מערב ואמרו הואיל ואמרו חכמים שאובה שהמשיכוה כולה טהורה אין אנו צריכין שיהיו שם רוב מים כשרין. וזה שהצריך רוב והמשכה דברי יחיד הן וכבר נדחו שהרי אמרו בסוף שאובה שהמשיכוה כולה טהורה. לפי דברי זה אם היה ממלא בכלי ושופך והמים נזחלין והולכין למקום אחד הרי זה מקוה כשר. וכן כל אמבטי שבמרחצאות שלנו מקואות כשרין. שהרי כל המים שבהן שאוב ושנמשך הוא. ומעולם לא ראינו מי שעשה מעשה בעניין זה:

סאין אינן פוסלין את המקוה השלם שיש בו ארבעים סאה וממ"ש רבינו כאן נראה שהוא סובר דהא דאמרינן צפרק הערל עד רובו צמים שאובים דוקא היא אבל צמי פירות לא מכשרינן אלא צמתן סאה אחת ונטל סאה דקמתי ממניחין דמקואות ואמרי פירות דקמתי ברישא קאי ולפ"ו היא דמייתי צפרק הערל אינה ממניחין דמקואות דהיא דמקואות צמי פירות והערל צמים שאובים ודין מי פירות כמזו רבינו צפ"ו והרא"ש כתב צסוף גדה (הג' מקואות ס"ו א') שדברי רבינו מנוהים שמתחילה כתב כיון שיש בו ארבעים סאה ממלא ככתף ושופך כל היום אע"פ שצדין עליו מים שאובים כשר ולמה יפסל צמתן סאה ונטל סאה ביותר מרובין ואין לומר דהא דמכשר ברישא משום דיש במקוה ארבעים סאה מים כשרים הילכך אינו נפסל בצריית מים פסולים אבל צמתן סאה ונטל סאה שלא נשארו במקוה ארבעים סאה מים כשרים ח"א שלא יעול גם מן הכשרים הילכך אינו כשר אלא עד רובו דהא אינו גופיה כתב מקוה העליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרים והיה ממלא בכלי ומתנו למוכו עד שירבו המים וירדו לתחתון ארבעים סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר אע"פ שכל אחד מהם רוב מים שאובים ואין צנייהם ארבעים סאה מים כשרים אלא ודאי היא דנתן סאה ונטל סאה צמי פירות כמו שפירש ר"מ והחמירו החמים צמי פירות דלא חזו לטבילה כלל דמקוה מים כתיב הילכך פסלי ברובא עכ"ל: ונראה שאפשר לומר שטעם רבינו דמדינא שרי בכל גוויי אלא דהיכא דנתן סאה ונטל סאה כי הוי רובו מיחזי להו לאינשי שניטלו הכשרים ונכנסו מחמת שאובים ויבאו להכשיר ככולם שאובים לגמרי ולפיכך גזרו צו מפני מראית העין אבל צהך דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא ינטלו ציד ליכא למיחש למראית העין וכבר הזכיר חילוק זה הרמב"ן צפרק המוכר את הצמית:

ח אין המים השאובים פוסלים את המקוה וכו'. צסוף פ"ק דתמורה (דף י"ג) ראב"י אומר מקוה שיש בו כ"א סאה מי גשמים ממלא ככתף י"ט סאה ופותקן למקוה והם טהורים שהשאובה מטהרת בצרייה ובהמשכה וגרסינן זו הוה ח"ר יוחנן שאובה שהמשכה כולה טהורה ופירש"י ופותקן למקוה שלא יערה מן הדלי לתוך המקוה דאפילו בשלשה לוגין מיפסיל מקוה צכה"ג אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק ויערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך המרחק לתוך המקוה והיינו המשכה. והן טהורים כלומר כשר לטבול צו. מטהרת בצרייה ובהמשכה כשהרוב ממי הגשמים שנטלו מעלמם לתוכו והמשך מיעוט של שאובה לתוכו דרך חריץ מטהרת השאובה: ומ"ש וכן גג שהיה בראשו עשרים סאה ומשהו וכו'. מוספתא פ"ק ד' דמקואות:

אבא מאיר בפירוש המשנה ולא ק"ל מידי עכ"ל: **ו** כיצד פוסלין וכו' שאם היה במקוה פחות מארבעים סאה כו' הכל פסול. צפרק עני דמקואות. ומה שכתב אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו' ודא עוד אלא וכו'. צפרק ששי ופניק שניעני דמקואות: **ז** מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו'. צפ"ו דמקואות תנן הוי צו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר וצס"פ הערל (דף ע"ג) אמרינן הוי ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר"י וכו'. עד רובו וכתבו המפרשים דהיינו דוקא צמי פירות הכל מים שאובין חפילו אלף

קריית מלך

ה"ח. או בתוך החילוק. מקואות פ"ו מ"ח מביא סלון כו' ועי' פ"ד מ"ג סלון שהוא צר כו'. ה"ט. הורו מקצת חכמי מערב. עי' תשו' ר"י מ"ג מ"ט (ויש שם ט"ט ור' דנש הוא שהורה שא"צ רבי"י ע"ש) ובפיהמ"ש לרבנו מקואות פ"ד מ"ד:

בעלי הנפש

סימן א

ציוני הלכה
 ה"ה. ע"י ש"ך ס"ק קג.
 מקוה שלם אינו נפסל סעי' עו.
מסורת הראב"ד
 (יב) וכ"כ בס"ד הל"ג.
 מיהו בס"ד הל"ג וס"ד הל"ג.
 ט מכשיר מחצה ומחצה.
 ע"י ש"ה.
 (יד) מיהו לא כתב בן בס"ד.
 הל"ג במה ד"ב.
 (טו) הל"ג.
 (טז) ע"י לעיל הל"ג.

ומקוה שיש בו ארבעים סאה שנפלו עליו אפילו כמה מים שאובין אינו נפסל כדתנן (פ"ז מ"א) היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזור המים למראיהם. ומדלא קא יהיב שיעורא וקאמר שהוא נותן לתוכו עד שיחזור המים למראיהם ש"מ דמקוה שלם אינו נפסל אפילו בכמה מים שאובים ואפילו ברובא (ב*). ואי קשיא לך מאי דגרסינן ביבמות בפרק הערל (נ"ב) מקוה שיש בה ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר' אסי א"ר יוחנן עד

שינויי מהדורות

(א) לפני זה כתב רבנו (ד"ו וכ"ו וכו"ח) את כל ההלכה ממחילתא ועד סופה כזה הלשון: ומקוה שיש בו ארבעים סאה שנפלו עליו אפי' כמה מים שאובין אינו נפסל רתנן (פ"ז מ"א) היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזור המים למראיהם. וביבמות בפרק הערל (נ"ב) גרסינן מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר' אסי אמר ר' יוחנן עד רובו, ואמרין עלה מאי עד רובו דלא נשקול רובו לישנא אחרינא דנשתייר רובו. ומסתברא כי האי לישנא ממתניתין—דמקואות—(פ"ז מ"א)—מים—שאובין ומי גשמים שמתערבין בחצר ובעוקה או על מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר מן הפסול פסול מחצה על מחצה פסול אימתי בומן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה, פי' דהיינו שאובה שהמשיכוה. אבל אם היו מקלחין לתוך המקוה, פי' מן הכלי מקלחין למקוה, אם יודע שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. אלמא במחצה על מחצה נמי מפסלי^(ט). ואיכא למשמע נמי מהא מילתא דלעיל (פ"ד מ"ח) דאע"ג דמקוה שלם הוא אם נפלו לתוכו ארבעים סאה מים שאובין

11. כהלכה זו חזר בו רבנו ג' פעמים וכתב ארבע מהדורות שונות^(ט). (והדפוסים המנויים משונים, שיש בהם ערכוב נוסחאות. מקלט ד"ו ומקלט ד"ב, וכבר כתב התור"א יו"ד סוף ס' קכג שהלשון אינו מתישב.)

(א) המהדורה האחרונה של (כ"ד כ"ו) מונחת בפנים.

(ב) לפני זה כתב רבנו (ד"ב וכ"ל) ממחילת הלכה זו עד "מיהו היא וכו'" כמו המהדורה האחרונה מלבד תוך אלה, והוא לויין נאופיות דקות. מיהו סוף הלכה זו, מן "מיהו היא" עד סוף, כתב דרך אחרת וכו'.

ומיהו אתחזיא לך דאכתי איכא למימר דשאני הכשירא דמעין מהכשירא דמקוה, דכיון דמיא קא חסרי ואזלי כי חסר ארבעים סאה משהו קא מהגו בהו מחצה דשאובין למפסלינהו והוה כנטל סאה ונתן סאה דבעינן דנשתייר רובא דכשרים, אבל גבי מעין שרבה עליו מים שאובין, שאובין קא חסרי, מעין לא קא חסר. הלכך מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונפלו בו ארבעים סאה מים שאובים כי חסרי מידי מיד נפסל דהא אימעט ליה מקוה טהרה, אבל אי איהו ארבעים ואחת סאה ויפול בו ארבעים ואחת שאובין כשר עד דחסרי שתי סאין ועוד^(ט) (ב*).

השגות הרז"ה

דלא נשקול רובו ל"א נשתייר רובו. ומסתברא כהאי לישנא ממתניתין דמקואות (פ"ד מ"ח) רתנן מים שאובים ומי גשמים שמתערבים בחצר ובעוקה וכו' ואיכא

(ב) עוד כתב רבנו על הא דגרסינן ביבמות מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר וא"ר אשי א"ר יוחנן עד רובו ואמרין עלה מאי עד רובו

לפיש תדרשנו

הראב"ד דלעיל ע"י תוספתא הנ"ל.
 יג. סכום דעת רבנו למהדורותיו השונות בדין נותן סאה ונטל סאה. א. במהדור"ק - מחצה שאובין פוסלין מקוה שלם אפילו אם לא נחסר. (ויש לרבנו שתי דרכים בטעם דין זה, ע' הערות כב, כג.) ב. במהדור' ד"ו - מביא רבנו דעה המקילה שדוקא אם נחסר המקוה ממ' סאה מי גשמים נפסל, ומשמע דלא מכריע, ובס"ד ד (קצור שער המים) מחמיר. ג. במהדור' ר"ב - מיקל כדעה הנ"ל שדוקא אם נחסר, מיהו בס"ד ד מחמיר. ד. במהדור"ב - מקל טפי שאינו נפסל אלא אם "קמו להו על שיעור מקוה". מיהו בס"ד ד מחמיר גם באופנים אחרים, עיי"ש. ולענין אם פוסל במחצה שאובין או ברוב יש סתירות במהדורה זו (ע' ס"ד ד הערות).

(ובכתי"י נשארו מקצת האותיות ולא הצלחתי לפענחם). מיהו משמע שהבין הרז"ה שאולי רבנו במהדורותיו החדשה (ע' מבוא בכרור איוו מהדורה זו היתה) ס"ל כוותיה במקצת, וצ"ע היכן ניתן לראות שום חזרה בשיטת רבנו. הרי אררבה, רבנו מביא תוספתא זו כדי לחזק את באורו שהפרת נפסקה בימות הקיץ, שממקום פסיקתה ואילך רוב נוספים פסולים. ואין הבנת רבנו בתוספתא כשיטת הרז"ה כלל. עוד צ"ע כמה שכ' הרז"ה "התוספתא שהביאוננו... הקושיה שהקשה בהיא עובדא וכו'". וגם הכא קשה לעמוד על דבריו מהמת החסרון, וע' שנויי נוסחאות (בסוף הספר) דאיכא נוסחי כבעה"נ דגרסי הכא דבתוספתא הנ"ל "מיתרצא" (במקום "מתוקמא" שהובא כאן בשינויי מהדורות) קושינו לעיל. מיהו אינו מובן כלל היאך מתיישבת קושיית

ספר דת"י הנפש אברהם

נסדו ורשין ע"י אפרים אריאל זוקוולד

מסורת הראב"ד

(ז' הל' ה)

רובר". התם משום דנתן ונטל הוא", אבל נתן ולא נטל לעולם אינו נפסל. וטעמא דמלתא משום דכתיב מעין ומקוה מים יהיה טהור, אלמא דומיא דמעין הוא, ומעין אפילו בריבויא לא מיפסיל^ל כדכתיבנא לעיל^ל. ואי קשיא לך הא דתנן במקואות פרק ד' (מ"ד) מים שאובים ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר מן הפסול פסול מתצה על מחצה פסול אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה, פי' דהיינו שאובה שהמשיכוה, אבל אם היו מקלחין לתוך המקוה, פי' מן הכלי למקוה, אם ידוע שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. אלמא מקוה שלם נמי במחצה שאובין מפסל הדיא לא קשיא מידי, חדא דאיכא למימר התם בדילכא שיעורא דמקוה מן הכשר קא

שינויי מהזוורות

עליו מים שאובין, שאובין קא חסרי, מעיין לא קא חסר.

(ד) לפני זה כתב רבנו גדך אחרת, כן משמע מהשגת ה"ו"ה הכל וכן מהשגותיו החדשות. ונראה ללא היתר כחונה גופתהא—ו—הפיסקא—האחרונה—אי—נמי—וכו'. וכן נשער המיס לרשב"א שער : הוצא נכס רבנו דברים גדון זה שאינם גופתהא שפלטנו (העמקנו כל דבריו בפי' ג הערה כג, ומקלח דבריו הכל נהגרות כג, כג) ונראה שסס מנה"ק ומקומס היה כפיסקא "איכא מאן דלמנ וכו'".

לנפש תדרשנו

שנטל אבל כשתן ולא נטל לעולם אינו נפסל ברובא דשאובין, דכל שנעשה מקוה שלם בתחילה בכשרות אינו נפסל בשאובין דכמעין משוינן ליה לזה ואינו נפסל בתערובת שאובין. ועיי"ש ברשב"א דמוכח דאף אם נחסרו מי המקוה באופן שלא נשארו מ' סאה מי גשמים גם כן מכשיר לדעה זו כל זמן שאין נטלים את המים. (ע' ס"ג ג הל' ו בהערות). ואם כן מוכח דס"ל לדעה זו כסברת הרא"ש (ס"א) ד"הא בהשקא נעשו ורועין... להטביל בהן". ודעת רבנו, שמכריע להחמיר (עיי"ש ברשב"א, מובא בס"ג ג הערה כב), אינה כן. וכן ע' ס"ב הל' יג ובהערות.

כג. כדבעינן כמימר קמן. בהמשך דבריו "אי נמי וכו" מבאר שמקוה שנחסר, נחסר משעורו של ארבעים סאה משא"כ מעין לעולם מסהר בכל דהו. וצ"ע מה מהני חילוק זה לעניננו, הרי הכא מיירי רבנו אף באופן שלא נחסר וכדמוכח מדבריו למעלה, ובעיקר מההמשך "אי נמי". והנה הרשב"א בשער המים (שער ז) כתב בשם רבנו וכנראה מהד"ק החילוק: "לפי שהמעין לעולם אינו מתחסר דנובע והולך הוא. מה שאין כן במקוה שהולך ומתחסר (ע' גמ' נדה ב): "מקוה חסר ואתאי" והרי הוא כנתן סאה ונטל סאה". ונראה כונתו דאף דעריין לא נחסר המקוה משעורו ואין סיבה מעיקר הדין לפסולו כיון שרובו של מקוה להתחסר מאליו וטופו להגיע למצב שמחוסר שעור רכשרים. יש להחמיר לעולם בנתן רוב שאובין משום טופו. ועריין צ"ע מבין לרבנו להחמיר כן אטו נחסר, הרי אין לגורה זו מקור בש"ס. ואפשר דדעת רבנו לגזור מן מדנפשיה. ע' שער הפרישה ס"א א הל' כ ובהערות שם.

במקואות בפרק ראשון (מ"ו) למעלה מהו מעין שמימי מעטים שרבו לעיו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהו, ומקוה שלם נמי להא מילתא מדמינן ליה^ל. ומסתברא לדומרא דשאני הכשירא—דמעין—מהכשירא. דמקוה כדבעינן. למימר קמן^ל. "או נמו כיון דמיא קא חסרי ואזלי, כי חסרי בהו ארבעים סאה משהו קא מהגו בהו מחצה דשאובין למיפסלינהו. וה"מ בנטל סאה ונתן סאה רבעינן דנשתייר רובא רכשרים אבל גבי מעין שרבו

יד. עד רובו. לדעת רבנו קאי על שאובין, וכן דעת רגמ"ה והרשב"ם (כ"ב סו) והרמב"ם והרי"ו. פסול מקוה ככה"ג הוא מעיקר הדין לפי המבואר בס"ג ג הל' ג עיי"ש, וכן משמע מטבראות רבנו הכא במהר"ו ד"ו, עיי"ש. מיוזו מדברי רבנו שהועתקו בתוה"ב (ע' ס"ג ג הערה כב) מוכח שהיה לרבנו צד בסברא שאין זה אלא משום מראית עין (וכדעת הרמב"ן ב"ב סוה). וע"ע בהערה יט, ובס"ג ג הערה ב. ולענין סברת דין זה ע' ס"ב ב הערה כד.

טו. משום דנתן דנטל הוא. כדעת ה"א נמי המובא בר"ז בסוף.

טז. מעין אפ' בדבויא לא מנפסל. כדעת "איכא מאן דאמר" בר"ה עיי"ש ובהערה כא.

יז. מי מן הכלי למקוה. וכן פירש הרמב"ם ולא כפי' הר"ש שם.

יח. אלמא מקוה שלם. נראה שמרייק שהרישא קאי באופנים שאירי הסיפא, והרי הסיפא אירי בהדיא גם "אם ידוע שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו ג' לוגין". ויש לדייק מתוך ראייה זו, דגם באופן שהמשכו השאובין, עריין פוסלים מחמת דין זה שנעשים השאובים רוב, ולא כדעת אגרות משה (יר"ד ס"ו קיט). וכבר כ"כ התשב"ץ (ח"ג ס"י יב) דלא מהניא המשכה. וכן מדוייק לקמן ס"ג ג הל' ג עיי"ש בהערה כ.

כב. להא מילתא מדמינן ליה. ע' רשב"א (שער ז) שכתב בשם רבנו (כנראה מנוסתת מהדורה קמא): "דשאני התם (גמ' יבמות)

מזיק
 לוגין
 זמים
 מים
 לחלה
 סולין
 רבו
 ציח
 זטפו
 ל פי
 זומה
 קוות
 ועוד
 שהוא
 עד
 אובין
 רטוב
 צבא
 זמלת
 ליהם
 לוגין
 מים
 זמות
 דהו
 זמות
 היה
 קטה
 מים
 ויושב
 סאה
 לומר
 צעים
 דבר
 צעים
 כלל
 יפלו
 עליו
 רטוב
 זמים
 לוגין
 יותר
 אה
 צפ"ז
 חסר
 נראה
 הלכה
 דהא
 נקוה
 ב

המשקין ומי פירות וכו' אין פוסלין מקוה ההסר בג' לוגין וגם
 אין משלימין אותו וכו'. גם זה צפ"ז דמקואות (מ"ג) אלו פוסלין
 ולא מעלין המים פירוש אם הם שאובין ומי כבשים ומי שלקות והתמד
 עד שלא החמיץ כ"כ פוסלין ולא מעלין מקוה שיש בו ארבעים סאה
 חסר קורטוב ונפל מהם קורטוב
 לתוכו לא העלוהו ופוסלו בג' לוגין
 אצל שאר המשקין ומי פירות והזיר
 והמוריים והתמד משהחמיץ פעמים
 מעלין ופעמים אין מעלין כ"כ
 מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר
 אחת נפל מהם סאה לתוכו לא
 העלוהו היו בו ארבעים סאה נתן
 סאה ונטל סאה כשר והרמז"ס צפ"ז

שלקות ותמד עד שלא החמיץ אבל שאר כל
 המשקין ומי פירות ומוריים ק"ו ותמד משהחמיץ
 אין פוסלין מקוה החסר בשלשה לוגין וגם אין
 משלימין אותו להכשירו שאם היו בו ל"ט סאין
 ונפל לתוכו סאה אחת מאלו אין משלימין אותו
 אבל אם יש בו ארבעים סאה ונפל לתוכו סאה
 אחת מאלו ונטל מתוכו סאה אחרת כשר

כט ומ"ש אבל שאר כל המשקים וכו'. שם נמשנה אצל שאר
 המשקין וכו' פעמים מעלין פעמים אין מעלין כ"כ מקוה שיש
 בו מ' סאה חסר אחת נפל מהן סאה לתוכו לא העלוהו היה בו
 מ' סאה נתן סאה ונטל סאה כשרה ואיכא למידק אמאי נקטו הכא
 חסר סאה הלא אפילו לא חסר סאה
 קורטוב נמי אינו מעלה וי"ל דודאי
 כך הוא דלאו דוקא חסר סאה אחת
 דהוא הדין אם לא חסר אלא כל
 שהוא נמי אין משלימין וכדין מים
 שאובין דאין מעלין כלל אלא נקט
 התנא חסר סאה אחת לבאר במה
 שחוקין שאר משקין מן המים
 דאילו צמיים שאובין בחסר סאה אחת

מהלכות מקואות (ה"ד) כתב השכר צהדי הנך דפוסלין ולא מעלין ק"ד.
 7 ופירש ר"ש פעמים מעלין כדמפרש כשיש בו ארבעים סאה מים
 כשרים ונתן בו סאה מי פירות ואחר כך נטל ממנו סאה בתערובת
 מים ומי פירות צידה דהרי כל הסאה של מי פירות משלים את
 המקוה ולא נחסר ממנו כי אם אחד מארבעים ואחד לפי חשבון ובקוף
 פרק הערל (יבמות פג:) אמרינן דכשר עד רובו. פעמים אין מעלין
 כדקתני במקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת וזה שאר המשקין
 חלוקין מן המים דאילו מים היו פוסלים ושאר משקין לא פוסלין
 ולא מעלין כהאי גוונא אצל צפעמים מעלין אין שאר המשקים חלוקין
 מן המים דמקוה שיש בו ארבעים סאה של מים נתן סאה מים שאובין
 ונטל סאה כשר ואפילו יותר מרובו מה שאין כן במי פירות עכ"ל (י"ט).
 וכן דעת הרא"ש צקוף נדה (הל' מקואות סי' א ויה) דהא דאמרינן
 צהערל עד רובו צמי פירות דוקא הוא אצל צמיים שאובין אפילו אף
 סאין אינם פוסלין את המקוה השלם שיש בו ארבעים סאה וכן פירש
 רש"י צפרק הערל דהא דקאמר התם עד רובו אמי פירות קאי וכתב
 דדוקא נתן סאה צרישא דמבי יהציה לגביה צטל ליה והווי להו ארבעים
 ואחד כולם ראויים וכי שקל חד סאה פשו מ' אצל איכא לא דכי
 נטל סאה צרישא חסר ליה וכי הדיר מלייה הוה ליה מקוה חסר

ונפל מהן סאה לתוכו פוסלין את המקוה דאפילו ג' לוגין פוסלין
 כל שכן סאה אחת ובשאר משקים אף סאה אחת לא פוסלין ולא
 מעלין והכי משמע מדברי רבינו שמשון ומו נראה לי דנקט סאה
 אחת לאשמעינן דפעמים מעלין כגון כשהיו בו מ' סאה נתן אחת
 ונטל אחת ועד רובו אצל טפי לא אצל אם עשה כן צמיים שאובין
 אפילו עד עולם כשר וכן כתבו התוספות (מו"ק ז' ע"ג) וכו' וכל
 הפוסקים על שם רבינו חס דפירש דאוחה משנה דנתן סאה ונטל
 סאה דמפרש רבי יוחנן צפרק הערל (דף פ"ג:) עד רובו אינו אלא
 צמי פירות אצל מים לא היו פוסלין אותו אפילו צולו כיון שהמקוה
 שלם וכתב הרא"ש צקוף נדה (סי' א) דבזו הסמירו חכמים צמי
 פירות טפי כיון דלא חזו לטבילה כלל דמקוה מים כתיב הילכך פסלי
 צרובא עכ"ל וכתב צית יוסף על שם הרא"ש הא דתנן ג' לוגין
 מים ונפל לתוכן קורטוב יין והרי מרזיחין כמראה יין שגפלו למקוה
 לא פסלוהו היינו דוקא כשלא שינו מראה המקוה אצל אם שינו
 מראיו פסלוהו עכ"ל ולא ראיתי כבוד דבר זה צהרא"ש דדוקא אצל
 מקוה חסר דאפילו צמקוה שלם נמי פסול כששינה למראה יין
 ויתצאר צמון:

דמשקין הללו אין משלימין את המקוה: אב"ל הרמז"ס צפ"ז מהלכות מקואות (ה"ו) גבי מי פירות כתב פעמים שאלו מעלין את
 המקוה [כ"לד] מקוה שיש בו ארבעים סאה ונפל לתוכו סאה מאחד מאלו וחזר ולקח סאה ממנו הרי המ' שנשאר מקוה כשר וצפ"ד
 (ה"ו) גבי מים שאובין כתב מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אחר כך ממנו סאה הרי זה כשר
 וכן נתן סאה ונטל סאה עד רובו ע"כ. נראה שהוא סובר דהא דאמרינן צפרק הערל עד רובו צמיים שאובין דוקא הוא אצל צמי פירות
 לא מכשירינן אלא צנתן סאה אחת ונטל אחת כדקתני מתיחין אצל טפי לא והרא"ש כתב צקוף נדה (סי' א) שדברי הרמז"ס תמוהים
 שמתחלה (פ"ד ה"ו) כתב כיון שיש בו ארבעים סאה ממלא צכתף ושופך כל היום אף על פי שרצים עליו מים שאובין כשר ולמה יפסל
 צנתון סאה ונטל סאה ציתר מרובן ואין לומר הא דמכשר צרישא משום דיש צמקוה ארבעים סאה מים כשרים הילכך אינו נפסל צריצית
 מים פסולים אצל צנתון סאה ונטל סאה שלא נשאר צמקוה ארבעים סאה מים כשרים [ד]אי אפשר שלא יטול גם מן הכשרים הילכך
 אינו כשר אלא עד רובו דהא איהו גופיה כתב (שם) מקוה העליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרים והיה ממלא צכלי ונתן לתוכו
 עד שירבו המים וירדו לתחתון ארבעים סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר אף על פי שכל אחד מהם רוב מים שאובים
 ואין צנייהם [אלא] ארבעים סאה מים כשרים אלא ודאי הוה דנתן סאה ונטל סאה צמי פירות כמו שפירש רבינו חס (ספר הישר מדושים
 סי' מרעא) והתמירו חכמים ק"ה צמי פירות דלא חזו לטבילה כלל דמקוה מים כתיב הילכך פסלי צרובא עכ"ל. ונראה דאפשר לומר שטעמו
 של הרמז"ס ז"ל דמדינא מישרי שרי צכל גוויי אלא דהיכא דנתן סאה ונטל סאה כי הוה רובו או חציו הכי מיחזי להו לאינשי שניטלו
 הכשרים ונכנסו תחתם השאובין ויצאו להכשיר צכולם שאובים לגמרי ולפיכך גזרו צ מפני מראית העין אצל צנתן דמקוה העליון ומקוה
 התחתון כיון דלא ניטלו צד ליכא למיחש למראית העין וכבר הזכיר חילוק זה הרמז"ן צפרק המוכר את הבית (צ"ב סה. סוד"ה נטו):
 ורבינו ירוחם (נכ"ו ח"ה רכו.) כתב כדברי הרא"ש דנתן סאה ונטל סאה צשאובים כשר אפילו יותר מרובו וקודם לכן הרבה (רכה ע"ג) גבי
 מים שאובים גם כן כתב אם נתן סאה ונטל סאה עד רובו פסול מדרבנן מפני מראית העין ואינו מפין דבריו דאם לומר דמדאורייתא
 כשר אלא שחכמים פסלוהו לא הוה ליה לאקדומי פיסולא לכשרותא ועוד דמנין לו לומר כן. והרא"ש צ"ר נחמ כתב צנתובה (ס"א סי' יו)
 יש לחוש לצדדי הראצ"ד שכתב צספר צעלי הנפש (שער המים עמ' פה) דהיכא דאיכא צמקוה שיעור כהכשרו תו לא היינו פוסלים צשאובים
 מכל מקום אי חסרו מיא אהני פיסולן דה"ל צנתן סאה ונטל סאה דאמרינן צפרק הערל (פג:) דטפי מרובו פסול והאריץ צוה שם ואף

דרכי משה

(י"ט) במרדכי (ע"ב דף של"ב) (הל' מקואות סי' חשפה ג.) פירש ריב"א דמי פירות הוי מדרבנן ולא נראה לר"י דודאי כולו מי פירות פסול

טהרה. הלכות מקואות פ"ו ז

בטלי מימיה אגב מקוה וכשרים להטביל בה כלים והר"ש כחז גיטערא שבר
 פלי והיא טמאה ושפתה חוץ למים אלא שיש בה פגימות נשפתה כמו כלי חרס
 נשבר שאין מקום השבר שזה ונכנסים המים לגיטערא דרך אותם פגימות
 והכלו שהטביל טהרו מנומאמאן כי מי המקוה ממוצרים למים שנתוכה עכ"ל:
 ח"הבית מלאה מים וכו'. פרק קמא
 דמכות (דף ד') אמר רב יהודה
 אמר רב חזית מליאה מים שנפלה לים
 הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה
 חייטין לשלשה לוגין שלא יהו במקום
 אחד ודוקא לים הגדול דקאי וקיימא אצל
 נהרא בעלמא לא ופירש"י הטובל שם
 גאורו מקום לא עלתה לו טבילה שמה
 כל מים שהיו חזית עומדים יחד ושמה
 נא זה ראשו ורובו נמים שאזכיר
 אחד מהפוסלים את המרומה אבל מדברי
 רבינו משמע דלענין עלייה מטומאה
 ע"י טבילה זו קאמר וקשה שהרי כתב
 בפ"ד מקוה שיש בו ארבעים סאה אפילו
 שאז טספך למוכו כל היום כולו כשר
 וטמא מקואות קוו וקיימי דומיא דים
 ופ"ה מכשיר ופספך למקוה ולומר
 דמשום נא ראשו ורובו נמים שאזכיר
 קאמר דלא עלתה לו טבילה ולענין פיסול
 תרומה וכדפירש"י ויחר נכון לומר
 דלענין עלייה מטומאה ע"י טבילה זו
 קאמר ושאינה היא דפ"ד שמתוך שגאו
 השאזכיר צדך שפיסה הם מתעבדים
 בכל מי המקוה ואין שם שלשה לוגין
 שאזכיר במקום אחד משא"כ בחזית
 שנפלה ללאו דרך שפיכה אמר: L
 וא מים שאובים שהיו בצד המקוה
 וכו'. נראה שכח כן מדתן
 בפ"ו דמקואות האזכיר שבמרחק זומן
 שהוא באמצע פוסל מן הגד אינו פוסל
 מפני שהוא במקוה סמוך למקוה ואע"ג
 דמטיים צמתינתן וזכ"א אם מקבלת
 האמנטי ריעיית עד שלא יגיעו לאזכיר
 שר ואם לאו פסול ר"א ברבי דדוק
 אומר אם מקבל האזכיר כל שהוא פסול
 לא הם רבינו לדבריהם משום דק"ל
 כהנא קמא:
 יב שתי בריכות זו למעלה מזו וכו'.
 שם המטהרה שבמרחק

ובן מעיין היוצא מתחת התנור הטמא וירד וטבל בתוכו
 הוא טהור וידי טמאות מאויר התנור אלא א"כ היו
 המים למעלה מן התנור כדום ידיו שנמצא כשטבל ידיו
 למעלה מן התנור שאין כלי חרס מתטהרין במקוה כמו
 שביארנו: י חבית מלאה מים שנפלה לים אפילו לים
 הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה אי אפשר לגי
 לוגין שלא יהיו במקום אחד. וכבר של תרומה שנפל
 לשם נטמא במים השאובין שהרי המים עומדין שם.
 אבל הנהרות וכיוצא בהן הואיל והם נמשכין ה"ז טובל
 שם: L מים שאובין שהיו בצד המקוה אף ע"פ
 שהמים נוגעין במי המקוה לא פסלוהו מפני שהן
 כמקוה סמוך למקוה. היו השאובין באמצע פוסלין את
 המקוה: יב שתי בריכות זו למעלה מזו וכותל ביניהן
 והעליונה מלאה מים כשירים והתחתונה מלאה מים
 שאובין ונקב בכותל שבין העליונה לתחתונה. אם יש
 כנגד הנקב שלשה לוגין מים שאובין נפסלה העליונה
 מפני שהנקב כאילו הוא באמצע העליונה לא בצדה:
 יג כמה יהיה בנקב ויהיה בו שלשה לוגין הכל לפי
 הבריכה. אם היתה הבריכה התחתונה מ' סאה צריך
 שיהיה הנקב אחד מג' מאות וכ' לבריכה. היתה כ' סאה
 צריך להיות הנקב אחד מק"ס לבריכה וצא והשוב לפי
 חשבון זה. שהסאה ו' קבין והקב ד' לוגין והלוג ו'
 ביצים: יד ג' מקואות זה בצד זה בכל אחד מהן כ'
 סאה מכוננות ואחד מהן שאוב מן הצד וירדו ג' וטבלו
 שלשתן וגערמו המים מכולן ונתערבו מלמעלה.
 המקואות כשרים והטובלים טהורים שהרי נעשה הכל
 ס' סאה מהן מ' כשרים זה בצד זה ואין המים השאובים
 פוסלין מקוה שיש בו ארבעים סאה כמו שביארנו. היה
 השאוב באמצע וירדו וטבלו בהן וגערמו המים ונתערבו
 המקואות. הרי המקואות כשהיו והטובלין טמאין
 כשהיו שהרי לא נתערבו ארבעים סאה הכשרין לפי
 שאינן זה בצד זה שהשאוב מכריל ביניהן:

התחתונה מליאה שאזכיר והעליונה כשרים אם יש כנגד הנקב שלשה לוגין פסול
 כמה היא צנקה ויהיה בו שלשה לוגין אחד משלש מאות ועשרים לבריכה
 דברי רבי יוסי ר"א אומר אפילו התחתונה מליאה כשרים והעליונה מליאה
 שאזכיר אם יש כנגד הנקב שלשה לוגין כשר שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו
 ופסקו כרבי יוסי דנימוקו עמו ודבר
 פשוט הוא דלרבותא נקט רבי יוסי
 התחתונה מליאה שאזכיר לומר דאפי'
 הכי פוסלת וכל שכן הינה דעליונה
 שאזכיר והתחתונה כשרים וכבר נבאר
 שאין המים השאובים פוסלים אלא בשאין
 כשרים ארבעים סאה:
 יד שלשה מקואות זה בצד זה. ג"ז
 שם ומדקדוק דברי רבינו
 נראה שהוא סובר דהא דקמי המקואות
 טהורים היינו לומר שלא נפסלו
 במערובת השאוב אבל השאוב צפיטולו
 עומד אצל צפירוש המשנה כתב שגם
 המקוה השאוב כשר מפני שהשק למי
 סאה כשרים וכן דעת המפרשים וכן
 נרין לפרש דבריו פה:
 פ"ו א אין המקוה נפסל לא בשינוי
 הטעם ולא בשינוי הריח.
 פרק כל הכשר (דף ק"ו) מים שנפסלו
 מלשחות בהמה אין נוטלין אבל מטבילין
 ופ"ק דשבת (דף י"ד) אמרין שהיו
 טובלין במי מערות סרוחים: ומ"ש אלא
 בשינוי מראה לבר. פ"ו דמקואות:
 ומ"ש וכל דבר שאין עושין בו מקוה
 לכתחילה וכו'. בר"פ חזית (דף קמ"ד
 ע"ג): ומ"ש כיצד היין וכו' אינם
 פוסלין את המקוה בשלשה לוגין וכו'.
 נלמד מדין שלשה לוגין חקר דינר מים
 שאזכיר שנפל למוכן דינר חלב וכו' שכתב
 רבינו בפ"ד זה ובפ"ק דחולין (דף כ"ה)
 ע"ג ובפ"ו דמקואות מן התמיד
 משהתמזין אינו פוסל את המקוה כלומר
 בשלשה לוגין: ומ"ש ופוסלים בשינוי
 מראה אפילו מקוה שיש בו ארבעים
 סאה וכו'. נפרק ו' דמקואות: וכן
 מקוה שיש בו עשרים סאה וכו'.
 פשוט הוא שהרי אין כאן לא פיסול
 שניו מראה ולא פיסול מים שאזכיר:
 ומ"ש ואין הכאה שנפלה עולה וכו'.

פרק שביעי

א אין המקוה נפסל לא בשינוי הטעם ולא בשינוי הריח אלא בשינוי מראה בלבד. וכל דבר שאין עושין בו מקוה לכתחילה
 פוסל את המקוה בשינוי מראה. כיצד היין או החלב והדם וכיוצא בהן ממי כל הפירות אינן פוסלין את המקוה בג'
 לוגין שלא אמרו אלא מים שאובין. ופוסלין בשינוי מראה אפילו מקוה שיש בו מאה סאה ונפל לו לוג יין או מי פירות ושינה
 את מראיו פסול. וכן מקוה שיש בו כ' סאה מים כשרים או פחות מזה ונפל לתוכו סאה יין או מי פירות ולא שינו את מראיו
 הרי אלו כשירים כשהיו. ואין הסאה שנפלה עולה למדת המקוה. ואם נוסף על הכ' כ' אחרים מים כשירים הרי זה מקוה כשר:

משנה למלך

ז"ו י חבית מלאה מים בו. (*א"ה) עיין נמ"ש הרב המחבר לעיל פ"ט מהל' שאר אה"ט דין א'): וכבר של תרומה בר. דברי רבינו
 בללו לריכין תלמוד הכר הזה כמה נטמא א"ה נמים שנטמאו משום הטובל
 ז"ה כמ"ש שבארנו. פ"א ה"ג: ה"ג. שהסאה ששה קבין והקב בו. כ"ז מבורר בפסחים ק"ט ב' ומנחות ע"ז א' ובכ"ד: ה"ד. כמו שבארנו. פ"ד ה"ו:
 פ"ו ה"א. לא בשינוי הטעם. ידו תרומות ספ"י ואין נוהגין טעם במקוה (רא"ב נ"י):

קריית מלך

ה"ה. כמו שבארנו. פ"א ה"ג: ה"ג. שהסאה ששה קבין והקב בו. כ"ז מבורר בפסחים ק"ט ב' ומנחות ע"ז א' ובכ"ד: ה"ד. כמו שבארנו. פ"ד ה"ו:
 פ"ו ה"א. לא בשינוי הטעם. ידו תרומות ספ"י ואין נוהגין טעם במקוה (רא"ב נ"י):

מהרה. הלכות מקואות פ"ח

ה כותל שבין שני מקואות וכו'. ריש פרק ו' דמקואות וכת"ק ופירש רבינו שמי הוא הדרך וכמוהו זכוחל מלמעלה למטה וערב הרחב וכמוהו זכוחל מימין לשמאל וכן פירש הראב"ד בספר צעלי הנפש ורבינו שמשון הראש"ש פירשו כהפך:

ז כמה הוא שיעור הנקב וכו'. שם עירוב מקואות כשפופרת הנאל כעציה וכחללה בשמי אצבעות חוזרות למקומן ואיתא בפ"ק דיבמות (דף ע"ו) וזכוגינה פ"ג ופי' חוזרות למקומן שהן מתהפכות בריות כחלל הנקב: ומ"ש ואינם בגודל אלא שתי אצבעות ראשונות וכו'. בחוספתא שמי אצבעות שאמרו צנינויות של כל אדם ולא מארבע טפסח: כל שיעמוד בשפופרת הנאר וכו'. צפרק שמי דמקואות ולא כרשב"ג: ספק שיש בנקב וכו'. שם:

ז מטהדין את המקואות וכו'. ג"ו שם ופי' רבינו שמשון העליון כגון שני מקואות בשיפועו של הר העליון אין בו מ' סאה והתחתון יש בו מ' סאה או יותר מביא סילון ונותן ראשו אחד בעליון וראשו אחד בתחתון וז"ל להעמיק ראשו העליון בתוך המקוה החסר עד שירדו למטה שיהו מושקים למטה למקוה השלם כחוט השערה להפגז כמקוה אחד וטובל אפי' בעליון ופעמים שלמעלה מנגיעים המים עד שפת הסילון ובראשו של מטה מועטים כחוט השערה ולכך נקט מניח ידיו תחתיו שלא יאלו מים לתוך כשממלא עד שעה שהשיק ולכך נקט הכוחו מן הקרוז ולא חיישינן שמא בא אדם והפסיק השקמו דלא עלתה לו טבילה וקשיא היאך מתחברים ע"י כחוט השערה וגבי כותל קמני כשפופרת הנאל או קלפיפת השום ונראה לפרש דלא חייבי הכא נחסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכשר להכשירו וקני בחוט השערה דהיה לו בשאובה לרובן ושמה מטעם זה לא חיישינן צנינון אפי' יהא קטפרס עכ"ל: כתב הראב"ד שאין הסילונו פוסלים את המקוה א"א בחוספתא ואם היה הסילון כפוף כל שהוא פוסלו וכו'. ואני אומר דהא דתנן בפ"ד דמקואות סילון שהוא זר מכלן ומכלן ורחב מן האמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה היא חיובתיה דהראב"ד אלא ע"כ לומר דהאי חוספתא מייבי כשעשאו כפוף על דעת קבלה:

ח שלש גומות שבנהל וכו'. חוספתא פ"ג דמקואות

את עצמה אפילו אינן מעורבין אלא בכל שהוא מטבילין בהן: ה כותל שבין ב' מקואות שנסדק לשנים מצטרפין ואם היה בשניהן מ' סאה מטבילין בכל אחד מהן. ואם נסדק לערב אין מצטרפין עד שיהיה במקום אחד כשפופרת הנוד. נפרץ הכותל מלמעלה אם נתערבו המים למעלה מן הכותל כקליפת השום על רוחב שפופרת הנוד מצטרפין: ו כמה הוא שיעור הנקב שהוא כשפופרת הנוד ברוחב שתי אצבעות בינוניות של כל אדם וחוזרות בו. ואינן בגודל אלא שתי אצבעות ראשונות מן הד' שבספ היד. כל שיעמוד כשפופרת הנוד ממעט ואפילו בדברים שהן מבריייתו של מים. ספק יש בנקב כשפופרת הנוד ספק אין בו אין מצטרפין מפני שעיקר הטבילה מן התורה וכל שעיקרו מן התורה אף ע"פ ששיעורו הלכה ספק שיעורו להחמיר: ז מטהדין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב. כיצד מביאין סילון של חרס או של אבר וכיצא בהן שאין

הסילונו * פוסלין את המקוה ומניח את ידיו תחתיו עד שיתמלא מים ומרשכו ומשיקו עד שיתערב המים שבסילון עם מי המקוה כאחד אפילו כשערה דיו והרי שני המקואות שהסילון ביניהן כמקוה אחד: ח ג' גומות שבנהל התחתונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף של גשמים עובר בתוך הנהל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב. ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הנזחלין מערבין אא"כ עמדו: ט טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו ה"ז נמדד עם המקוה. היה עבה עד שאין הפרה שוחה ושותה אינו נמדד עמו: י מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט מטבילין בטיט ובמים. באי זה טיט מטבילין בטיט הדין שהמים צפין על גביו. היו המים מצד אחד והטיט הדין מצד אחר מטבילין במים ולא בטיט: יא כל שתחילת ברייתו מן המים כגון יבחושין אדומין מטבילין בו. ומטבילין בעינו של דג: יב מקוה שיש בו מ' סאה מכורונות וירדו שנים וטבלו זה אהר זה אף ע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים הראשון טהור והשני בטומאתו שהרי חסרו המים ממ' סאה. הטביל בו תחילתו סגורם עבה ויבחייהו אם הייתה

שבתוך המים וזרי כל המים מעורבים למקוה עכ"ל. וק"ל על מירוח זה דמה לו שיהיו צלעים כעליון ומה לו שיהא עופה על גופו ומה טעם

בעליונה ואני אומר בתמחונה ולא בעליונה וזכ"א בין כך ובין כך אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ' סאה ופסק חכמים ונראה מדברי רבינו שאינו מפרש מחלוקתם בגוד אחיה וגוד אסיק כדמשמע בפרק אין דורשין אלא באם המים הנזחלים מערבין המקואות וז"ל טעם למה שיהא ממאלי דמשמע בגמרא דמפרש פלוגמיהו וז"ל דהיא היא למאיה טעם אין המים הנזחלין מערבין את המקואות משום דליה ליה לא גוד אסיק ולא גוד אחיה. וכזה הריב"ש בחשונה ח"ל והא דמשמע בפרק אין דורשין דבגוד אחיה לא פליגי דלכ"ע אמרינן היינו ר"מ ור"י אבל רבנן דפליגי עלייהו בחוספתא ס"ל דאין קטפרס לעולם מיכור אפי' ע"י גוד אחיה עכ"ל. ולי נראה שרבינו מפרש שלא אמרו בפרק אין דורשין דפליגי בגוד אסיק אלא ר"מ ורבי יהודה אבל חכמים טעמייהו משום דאין מים הנזחלים מערבין את המקואות:

ט טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו וכו'. בפ"ג דצ"צ לזבחים (דף כ"ב):

י מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט וכו'. בסוף פ"ג דמקואות וכרבי יהושע:

יא כל שתחילת ברייתו מן המים וכו'. צפרק שני לזבחים ואמרינן בגמרא אפי' צניניה נמי ופירש"י אפי' אם כל המקוה נעשה מזה: ומ"ש ומטבילין בעינו של דג. ג"ו שם ופירש"י דג גדול שנימוק שומן עינו חמור:

יב מקוה שיש בו מ' סאה מכורונות וכו'. בפ"ו דמקואות

וכת"ק ובפ"ג דחגיגה (דף י"ט) אמרו שלא נחלקו אלא במעלות דרבנן אבל לעלות מטומאה גמורה לטהרה ד"ה טמא: הטביל בו תחילה סגורם עבה וכו'. שם וז"ל מאחר שפסק רבינו בסמוך כח"ק דשני טמא אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים היאך פסק בהטביל צו סגורם עבה והגביהו אם היה מקוה הסגור נוגע במים הטובל באחרונה טהור שהרי כולם מעורבים ומאי שנא מרגליו של ראשון נוגעות במים מירץ הריב"ש בחשונה שהסגור עבה הוא בולע את המים ואינו כמו האדם שאין המים צלועים בעלם חלקיו אלא בשעת גופו וכיון נחסרו המים אכל אינו מיכור הרי נחסרו המים אכל הסגור העבה הוא צלוע הרבה מן המים ולזה כשקצתו הוא במים הרי הוא כאלו כל המים הצלועים כבדו בקצתו של מעלה נוגעים במים שבקצתו

שבתוך המים וזרי כל המים מעורבים למקוה עכ"ל. וק"ל על מירוח זה דמה לו שיהיו צלעים כעליון ומה לו שיהא עופה על גופו ומה טעם

קריית סוף

ג"ה ר"ת, שפירק ליתו שפירקין כ"ה ברפויי ור"י ור"י ח"י בויא"ו שהרי אמרו במענות נים כלים ב"ב מ"ב

ולטהרה עכ"ל ומוצא משנה זו במס' גיטין (ט"ז ע"א) ח"ל הש"ס וכי איכא משקה טופח מאי היה והתנן הנזק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה לא זריכא דאיכא טופח להטפיח הא נמי תנינא טופח להטפיח חיבור דלמא לענין מקואות ור' יהודה הוא דתנן מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו בזה אחר זה ראשון טהור והשני טמא ר' יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות בזמם חף השני טהור עכ"ל:

ויש בזה כמה שיטות אי שיטת רש"י ו"ל שפי' שם בגיטין ח"ל בד"ה אינו חיבור כו' וכן לטהרה לענין מקואות שני מקואות שאין באחד מהם מ' סאה וניזוק וקטפרס ומשקה טופח מחברין אינו חיבור עכ"ל והיינו כדי לתרץ מה דקשה דהכא מוקי הש"ס מחני' כר"י וקשה הלל ר' יהודה סבירא ליה בחגיגה קטפרס חיבור ח"ל הש"ס חגיגה (י"ט ע"א) אמר עולא צעי מיניה מר' יוחנן לר' יהודה מהו להטביל מחטין ונזורות בראשו של ראשון גוד אחים אימ ליה לר"י אבל גוד אסיק לית ליה או דלמא גוד אסיק נמי אימ ליה ח"ל חניטה ג' גממיות בנחל העליונה התחתונה והאמצעית העליונה ותחתונה של עשרים עשרים סאה וזנייהס ר' יהודה אומר מאיר הי' אומר מטביל בעליונה ואני והתני' ר' יהודה אומר מאיר הי' אומר מטביל בעליונה ואני אומר בתחתונה ולא בעליונה ח"ל אי תני' תני' עכ"ל להכי מפרש רש"י ו"ל דהכא איירי בשני מקואות חסירים אין קטפרס חיבור אבל ציש מקוה אחד של מ' סאה שלימים מטטרף להחזק בגוד אחים לר"י: L

ובעבודת אליילים (ע"ז ע"ב ע"א) ח"ל חנן החס הנזק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה ופירש רש"י שם (ד"ה לא לטהרה) ח"ל ולא לטהרה גממיות שאין בה מ' סאה וניזוק או קטפרס או משקה טופח מחבר לגממיות זו מקוה שלם אינו חיבור והטובל בגממיות לא עלתה לו טבילה עכ"ל אלמא דגם במקוה שלם גם כן לא אמרינן קטפרס חיבור וקשה על ר"י דחגיגה וזרין לומר דאיירי לענין לומר גוד אסיק מיירי ר"ד הברייתא דאינו חיבור דגוד אסיק לית ליה לר' יהודה כן כתב הרשב"א ו"ל מוצא בשו"ת הריב"ש [סי' ר"צ]:

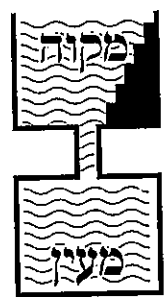
אך ר"ת ז"ל - בגיטין (ט"ז ע"א - ח"א - ח"א) - ד"ה העילוק כתב ח"ל שם ואומר ר"ת דהכא מיירי דוקא בשתי גממיות שבזו עשרים וזו עשרים דליכא מקוה שלם באחת בפני עצמה דלל' הי חיבור ואין מטבילין אפילו בתחתונה אבל החס דאיכא באמצעית מקוה שלם לכולי עלמא מטבילין בתחתונה ובעליונה פליגי ודוקא נקיט אמצעית אבל שתי גממיות שאין בשום אחת מקוה שלם לכולי עלמא אין מטבילין אף בתחתונה

סי' של"ד ס"ק י"ח] שיעור הדמים מה שזריך להפריש בעד כל קרבן וגם התעניתים על המכשול ירבו מאוד על פי תיקון תשובה להרוקח והאר"י ז"ל [ע"י שער היסודים ע"ג ג' פ"ה] ועיין בנזכ"י מהד"ק [או"ח סי' ל"ה] בענין זה אך שהדור חלוש לכן לדעמי שיפרש להם כ"ח טמאם וכל אחד יפריש מעות לפי עשרו לזדקה וגם יתענו בה"ב וכפפר להם כי שגגה הוא ואל יקל הדבר צעיניהם מחמת שמא הי' מעיין כי ידוע דברי חלמידי רבינו יונה ז"ל [ריש ברכות ד"ה והא דאמרינן דמנה"כ] שספק עבירה חמורה מעבירה ודלית יעו"ש שמציא דברי הש"ס יעו"ש ולכן על הספק זריך תשובה וכפרה יותר וה' הטוב יסלח להם והי' שלום. הי' ט"ו אייר תרכ"א פ"ק לאנו:

סימן פח

כבוד ידידי הרב הגאון הגדול ג"י ע"ה פ"ה מופת הרור המפורסם מו"ה חיים אלעזר אבר"ק קאליש יע"א:

76 שאלה פה בעירנו נמצא נשים הרבה שלא טבלו והבטיחו לקבל עליהם הדת באופן שיעשה להם מקוה וכה

ונקיייה ונחון לעשות מקוה כזה פירוש שהמקוה יהי' חפור בעומק בארץ עד שיהי' שמה מים הרבה ואחר כך יתכסה המקוה זו בנסרים היטב מדובק מאוד עד שלא הי' רצו אפשר לעלות המים למעלה אך באמצע יעמוד עץ חלל כחבנית הנ"ל ולמעלה שוה לארץ יעשה מקוה העליונה אשר עליונו של עץ החלל יכנס לחוכו וגם המקוה העליונה יהי' תחתיתו מדובק מאוד בנסרים עד שלא יהי' באפשרי לזוז מים מתוכו ואחר כך ישפך להמקוה העליונה מים והמים שממקוה העליונה הנשפכים ירדו למקוה התחתונה דרך עץ החלל וכן יעמדו תמיד מחובר המים העליונים להתחתונים דרך עץ החלל שהוא הרצה יומר משפופרת הנוד והמים במקוה העליונה יעמדו תמיד ולא יאבדו רק יהיו מונחים על המים שבמקוה התחתונה דרך עץ החלל ולא יאבדו מחמת שהמקוה התחתונה מסוגרת בכסוי היטב ובמקוה העליונה יהי' סילון להמשיך המים ממנה מתחת לארץ עד מקום נחל ששמה ילאו המים לחון ואחר כך לסתום העליון:

תשובה חנן במשנה ח' פרק ח' דטהרות וז"ל עריבה שהוא קטפרס והצלק מלמעלן ומשקה טופח מלמטן כו' ובמשנה טו' מקל שהיא מליאה משקין טמאין כיון שהשיקו למקוה טהורה דברי ר' יהושע וחכמים אומרים עד שיטבול את כולה הנזק והקטפרס או משקה טופח אינם חיבור לא לטומאה ולא לטהרה והאשכנזין חיבור לטומאה

רצד. אולי צ"ל כדמיירי.

רצג. אולי צ"ל יהי.

המכון רבי תימן באדרטא - צ"א
אדר"ק צ"א

מקוה כשירה ועל זה שפיר קאמר הכסף משנה דרמב"ם לא הביא חילוק זה ללא סבירה ליה גוד אחיה ולא גוד אסיק וק"ל אבל על כל פנים דרך בשאיבה דרבנן מקילין אבל בשאיבה דאורייתא לכולי עלמא היינו לרבנן אפילו גוד אחיה לית להו ולרי יהודה אית ליה גוד אחיה זה הוא שיטת הר"ש ז"ל:

ושיבות הר"י ז"ל בחגיגה זה לשון החוס' שם (כ"א ע"ב ד"ה כעובי) ונראה לר"י דלענין השקה מיתני דומיא דרישא [פ"ח דטהרות מ"ט] מקל שהוא מלא משקין טמאין כיון שהשיקה למקוה טהורה דברי ר' יהודה וכו"ל עד שיטביל את כולה הניזק והקטפרס כו' ובסוף פ"ד רצו דטהרות מיתני' אבל לענין מקואות מועיל כדאיתא לעיל [י"ט ע"א] גבי ג' גוממיות דטובלין בחמתונה עכ"ל אלמא דלדידי [לענין השקה] מיתני' וקטפרס מני אחיה ככולי עלמא ואפילו לר"מ דסבירא ליה במקוה גוד אחיה רצו אית ליה דלענין השקאה רצו נזק וקטפרס אינו חיבור וא"כ לפי זה גם לרבנן נמי יש לומר נהי דלית להו גוד אחיה הוא משום זחילה וכנ"ל אבל בעומדין או במעיין סבירא להו לרבנן נזק וקטפרס חיבור דדוקא לענין השקה אין קטפרס חיבור אבל לא לענין מקוה:

השאובין דרבנן לטהרם לטבול בהם כשאינם זוחלין יע"ש בפירושו אבל מהר"מ ז"ל [הג"ל] נראה כפירוש הכסף משנה ז"ל דכתב רק משום שאין המים מתערבין בזחילתן משמע מטעם זחילה פליגי רבנן ארי יהודה ואמרו דאין טובלין בחמתון:

אולם אחרי דקשה למאוד מנא ליה להרמב"ם ז"ל לומר דמטעם זחילה פליגי ר' יהודה ורבנן ונחגיגה [י"ט ע"א] מבואר דמטעם גוד אחיה פליגי ורבנן לא סבירא להו גוד אחיה כאשר הכסף משנה גופא התפלה מאין לו להרמב"ם לחדש נגד הסוגיא דחגיגה:

והנה צאמת לפענ"ד גם הרמב"ם ז"ל כוונתו מקום קטפרס והוא שכתב עד שיעמדו הוא על דרך שכתב בפירוש המשניות פ"ח דטהרות מ"ח וז"ל עריבה שהיא קטפרס והצנץ מלמעלן ומשקה טופח מלמעלן כו' וכוונת משקה עומד שתי' הלחות שוקעת תחת הצנץ ולא יהי' מדרון כו' עכ"ל אלמא דמה שהוא קטפרס קרי זוחל ומה שהוא בשטח השוה קרי עומד ולכן כאן במקואות כוונתו שאין המים מתערבין עד שיעמדו היינו שלא בקטפרס:

הן אמנם שנתקשתי בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב שם בטהרות וציתור מזה כתב שם הר"ש ז"ל וז"ל ולכן נקט משקה טופח מלמעלן דאם הי' מלמעלה הי' המשקה זכ בשלשמן ומתערב עכ"ל זה קשה מאוד דאם כן כל עיקר דקטפרס אינו חיבור הוא משום משקה טופח וצמס' ע"א [ע"ב ע"ג] כל הסוגיא לענין שאין הניזוק וקטפרס מתערב אפילו שהוא הרבה צבת אחת גם משמע שם [משנה ט'] דר"מ ז"ל דאם בשטח השוה גם צנו"ק שא' הוי חיבור זה נגד הש"ס דגיטין [ט"ו ע"א] וזריך עיין:

אך גם דעת הרמב"ם ז"ל דקטפרס אינו חיבור אפילו בעומד בלא זוחלין וגם בכסף משנה ז"ל מודה דקטפרס אינו חיבור בשום אופן אפילו בעומד ורק דכתב בפירושו אפילו למאן דאית ליה גוד אחיה או אפילו בקרקע שוה אינו מתערב בזוחל וכמו שכתבו כן בתלמודי ר' יונה [מש' ברכות] פרק אלו דברים דיני נטילת ידים בשמעתא דחמי טבריא] אבל קטפרס אינו חיבור אפילו בעומד יע"ש:

והנה בגוף הדין אם קיימא לן דגוד אחיה כו' יהודה או לא מבואר בטור דפוסק כר"י דאמריין גוד אחיה אף ניזוק חיבור לכולי עלמא לא אמריין במקוה אפילו לר' יהודה דניזוק גרע מגוד אחיה כמבואר בתוס' גיטין [הג"ל] ובריב"ש ז"ל [סי' הג"ל]:

והנה לכאורה נראה דכשהוא בכלי מקרי קטפרס אף לפי הנראה מחוס' גיטין [הג"ל] דמפרש ר"ת ז"ל גבי

אך האמת יורה דרכו דהא הר"י ז"ל גופא קשה ליה האין יהי' מקוה (קשה) [קלה] מהשקה לענין קטפרס ולענין משקה טופח איפכא ומירץ להו דרך גזירת הכתוב אף כ"ז הדוחק הוא לר' יהודה דסבירא ליה גבי מקוה גוד אחיה צריך לדחוק הנה אבל לרבנן דקיימא לן כוונתיהו נשאר הדבר ממילא דקטפרס אינו חיבור זה נראה ברור ושפיר כתב הריב"ש דלא מנא מי שיקל לומר במקוה נזק וקטפרס חיבור:

הרמב"ם רצו ז"ל כתב בפ"ח ממקואות הלכה ט' וז"ל ג' גומות שבנחל התחתונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אף על פי שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטיבלין אלא באמצעית שאין המים הנזחלין מערבין אלא אם כן עמדו עכ"ל וכתב שם הכסף משנה וז"ל ולי נראה שרבינו מפרש שלא אמרו בפרק אין דורשין [חגיגה י"ט ע"א] דפליגי בגוד אסיק אלא ר"מ ור' יהודה אבל חכמים טעמייהו משום דאין מים הנזחלים מערבין את המקואות עכ"ל והבינו רבים מזה דבמעין שמתערב בזוחלין גם בקטפרס חיבור ובאמת בר"ש [פ"ג מ"ג ד"ה ואמה] מבואר דגם במקוה אם יש בו מ' סאה מטהר בזוחלין בהשקה דאיהו מפרש קטפרס ממש אינו חיבור מטעם שהוא קרקע עקום אבל בשטח השוה מערב את

רצו. צ"ל פ"ח.
רצו. אולי צ"ל אסיק.
רצו. אולי צ"ל השקה.
רצו. צ"ל והרמב"ם.
ש. צ"ל והא.
שא. אולי צ"ל ב"ט, ר"ח במשקה טופח.

בשצעות] ובכתבים אשר לי הוכחתי דכוונת המרדכי לדברי ר"מ (שאוסר בצורת) [ז"ל צמוק' בצורות דף נ"ה ע"ב קד"ה אין המים ע"י דברי חיים למקוואות דין נ"ז מפורש באר היטב] אבל כל הפוסקים דחוהו ולכן אין צדינו לעשות מקוה נגד דבריהם ז"ל בפלפולא דילן לכן מקוה זו פסולה ורק אם יהי' על כל פנים שאובה שהמשיכה כולה דהוא כשר מן החורה. כמעט לכולי עלמא אז כשירה ודברי נטע שעשועים ז"ל [בס"י הנ"ל] בארתיו בארוכה [בספר דברי חיים להל' מקוואות דין נ"ז] ולפענ"ד שדבריו ז"ע מאוד: L

סימן פמ

לידידי הרב הגדול החריף ובקי השגון החסיד המפורסם לחהלה בו מו"ה יעקב צבי נ"י אבד"ק בארשא יע"א:

שאלה שרצו לחוש מחשש שכתב המרדכי קידושין [סי' תק"ס מוצא צ"י סי' ר"א] שמה נבקעו הקרשים אשר המים הולכים על ידם למקוה ויהיה המקוה נעשה על ידי כלי וכו'.

תשובה לא ידעתי מי חש לחומר זה או אשר לא הוצא דעת המחמיר בשו"ע ולא בהאחרונים הנודעים לי ואם באנו לחוש לדעת יחידי למה טובלין [בחס"י] [בחסמין] שהוא דיעה מוצא צ"י [סוף סי' ר"א] ורמ"א ז"ל [סעיף ע"ה] חש להו וידוע שבזמן הקדמונים לא נהגו לטבול [בחס"י] [בחסמין] ויש לחוש לאל טעום תורת אמן וכי כבר קבלו דעת האוסר אף על פי כן כל הגדולים שלפנינו וכל הצדיקים כולם החירו מכל שכן לחוש לדעת יחידי הגדמה מכל האחרונים [ע"י צ"י הנ"ל ורמ"א סעיף ל"ו] וכבר ראיתי בקהילות קדושות נוהגין לעשות מקוה על ידי קרשים:

אולם אם באנו לחקן גם זה יש ענה פשוטה לעשות סילונות של מחכת קבוע בקרקע והיו נעשים מחחילה לכן לצורך קרקע וגם בסופו יעשה צינור של עץ שלא יבוא למקוה מתוך המחכות וזה כשר לכולי עלמא ואם אולי ההולאה מרובה יוכל לעשות של עץ ויחפנו במחכות הנקרא גלייט וכיוצא בזה חיבור הידוע לאומנין ולעשותו על דרך שכתבתי לעשותו לכתחילה לצורך הקרקע וגם צינור של עץ פשוט יהא בסופו וכנ"ל ואז כשר בלא פקפוק לכל הדיעות:

ובאמת לעשות על דרך שכתבתי ג"כ יש לומר דכשר אך מחמת שבדאי יוכל לזמוח כמה פסולים מזה באופן שכתבתי ודלמא יהי' שאובים גמורים ע"י ההשקאה ש

בו כ"א סאה מי גשמים ממלא ככתף י"ט סאין ופותקן למקוה והן טהורין שהשאיבה מטהרת צרבי' ובהמשכה אלמא לא צעי שיחערבו חוץ למקוה והכא כשמתאספין בחצר למקום אחד איירי וטובלין שם ומדלא פליג במלתא משמע דלא חייש צין נחבצו בחצר של מי גשמים מחילה ואחר כך שאובין וצין שאובין מחילה ואחר כך מי גשמים דבכל ענין מטהר צרבי' ובהמשכה וצאו לתוך הציח כשירים להטביל בהן לאחר שבאו לציח ואין מטבילין בהן דרך ירידתן לציח שאין מטבילין באויר והכא לא הוי צריך לטעמא דאויר דאפילו בארץ אין מטבילין בחרדליה של גשמים דאין מקוה מטהר בזוחלין אלא באשבורן אלא משום סיפא נקטי' נוגעין בארץ מטבילין בהם באותן מים שנוגעין בארץ וכגון שיש בארץ מ' סאה דשעל הגג אין מרפסין שה' דהנזק וקטפרס אינו חיבור עכ"ל ודאי מיירי אפילו בעומד דזוחלין בלאו הכי לא מטהרי כדכתב צריש דבריו:

ומה שהבאתי במכתבי הקדום ראהי מנת גישתא אחי ספיר מאוד. ומה שהבאתי מפסקה בלוחית [ע"ו ע"ב ע"ב] ומעלת כ"ה האריך בפלפול וכעת אין ספר לפני פה בכפר בהמתן ואין אומן בלא כלים חולם עינין צ"י ז"ל שו ויראה דגם הוא כתב בשם הראשונים דמים על גבי מים בדרך הנחתן לא מקרי קטפרס מה שגבוהים והחילוק מובן במוחש דמים הניתן על מים שצבור הרי נחו ואינם זוחלין ורק בטבעו הם נחים הרי נחצרו מים מים בשטח השוה אבל מים שנחצרו על ידי גילוק ורק על ידי תחבולה ומכריח הוא עומד באויר בצור המכריחו יפול למטה בודאי לא הוי רק כמו שעומד באויר:

גם מה שנתקשה מה שכתבתי מעין עומד אינו מטהר בזוחלין אהפלא הפלא ופלא הרי זה דין המשנה ממש פ"ה מ"ג ואם הי' עומד וריצה והמשיכו בו ותוספתא [פ"ד הל' ו'] מוצא צ"י ז"ל שם ח"ל מעין שהוא מושך כנדל וריצה עליו והרחיבו מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלוך מתחילתו הי' עומד כלומר שאותו מעין לא הי' מימיו זוחלין אלא עומדין וריצה עליו שהרחיק מקום עמידתו והמשיכו שמקום הרחבתו עשה זוחלין שזה למקוה לטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין מאחר דעיקר מקום המעין אינם זוחלין עכ"ל:

76 סוף דבר מקוה זו פסולה מן המורה לפענ"ד יאמר מי שיאמר לא שמיע לי דבר זה דהחילוק שהמציא כ"ח צין קטפרס לגוד אסיק וכו' שח הוא נגד דברי הר"מ והר"ש והרא"ש והר"י וגם ר"מ [במוק' גיטין דט"ז ע"א ד"ה הנזק] דמכסיר בנפול למטה הוא רק לרי' יודא ולא להלכה ודברי המרדכי הניחו הצ"י צריך עיון [בד"ה כ' המרדכי

שה. עיין בספרו של השואל שו"ת נפש חיה יו"ד סימן ס"ה סעיף ג' (ז:). ובכתב בשנת תרכ"ג. שט. צ"ל ההשקה.

שה. צ"ל מצטרפין. שו. עיי"ש דף קי"א ע"ב בשם הריב"ש בטעמא דסיגוס מהני לכו"ע גם לרבנן דלית להו גוד אחית, עיי"ש. שז. אולי צ"ל נתחברו.

דופן אחד מהדפנות ולמטה צוללים שלב של החיצה עשויים שוליים ועשו נקב אחד גדול כדאי לסמוס אותה בצנורא ועוד נקב אחד גדול לסותמו באבנים לחוד בלי סיד וטיט ואחר כך נחצרו השוליים ע"י צרי צרול להחיצה כי צימי הקיץ שיש מעט מים בהמקוה אזי פותחין השוליים והחיצה אינה מונחת על גבי קרקע המקוה רק המדרגות של החיצה מונחים על המדרגות של המקוה הישינה שלי וכשמי המקוה מתגברים אז נושאין את החיצה למעלה ומניחין אותה על המדרגות העליונות של המקוה וגם כשמי המקוה מתמעטין מאוד אז נוטלין את החיצה לגמרי מהמקוה וטובלין במקוה הישנה לחוד:

תשובה לה"ה יראי ה' צעלי חריסין נדיבי עם גדולי היחוס פני העיר דק' דאצמיל י"ו מכתבם הגיעני והנה תדעו שלא פסלתי המקוה שנעשה על פי גדולים ורק לפי מה שספרו לפני הבנתי שיוכל לבוא לידי כמה מכשולות ואמרחי להודיע להם שלא לצי הלוך להכשיר מקוה כזו שיוכל לבוא לידי מכשול:

אך עתה לפי חמונת החיצה ששלחתם אלי והשליכות המה בשיפוע שמונחים על שליכות המקוה שהוא בשיפוע וידוע דקטפרס אינו חיבור לדבר שהוא מן המורה וכמבואר בר"ש ז"ל [פ"ו דמקוואות מ"ח] וכן הסכימו רוב ראשונים ואחרונים ולכן אם המקוה הוא באופן הזה פסולה להר"ש ז"ל ולרוב ראשונים ואחרונים הגם שיש מקום לפלפל בחסו' גיטין [דע"ז ע"א ד"ה הלוק בשם ר"י] וחגיגה [י"ט ע"ב ד"ה והתחמנה] גם יש לומר דהוי כפחיסה בללוית דהוי חיבור כמו שאיתא במס' עבודה זרה [דף ע"ב ע"ב] ובבית יוסף [ע"י לעיל סי' פ"ח ד"ה ומה שהבאתי ובהערה שם] מכל מקום אין לסמוך על זה ח"ו:

ודגה בודאי רוב פעמים אין צמים מ' סאה והוי מקוה חסירה ופסולה מן המורה וגם בזה צדי אדם דלרוב הפוסקים דאורייתא ובדאורייתא קטפרס אינו חיבור ולכן בודאי אם הוא בזה האופן היא פסולה ודאית:

אך מי אנכי להוכיח גדולים במורה ויראה וכל כוונתכם לשם שמים שלא להוציא לעו על אבותינו שהתירו לכן טוב לחשות מלומר דבר שאינו נשמע אך להציל נפשי לאשר נשאלתי מכס ולכן הוכרחתי להשיב האמת וה' הטוב ישים שלום בין תלמידי חכמים כנפש דורש בשלום מורחם:

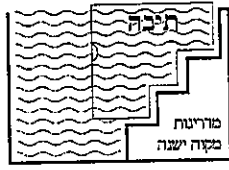
L

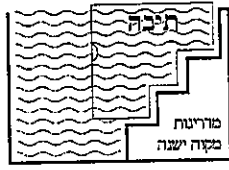
ועל ספר תורה שלא קידש עם (א') [אדני] שכי האדונים [דברים י"י"ן] שבו הנה זדיענד נראה לי שכשר דכן כתב הרשב"ץ [מ"א סי' קע"ו] לענין כס יה מציאו ב"י [בבבא בבבא יו"ד סי' רע"ו בסופו ר"ל דשם חשש שהסופר קידש עם של חול ואף על פי כן לא פסלו משום דכשר למד מאן דאמר ויש לומר דהוא הדין להיפוך ע"ש ועי' בספר כסא רחמים מסכת סופרים פ"ד הל' ה"ה] וכן נראה מצני יונה [סי' רע"ו סוף סעיף ב']:

ועוד יש לומר כיון דכבר הספר תורה ציד הלוקח ושכרו לא יפקיד מספיקא דאין מוציאין מיד המוחזק ועיין בט"ו ונקודות הכסף לענין מוגרמת [בסי' י"ח סק"ח] ובפרט בשם אחד לכולי עלמא לא יפקיד שכרו שכה ולכן שוב אינו נאמן שלא קידש הגם שאומר בטעות עשה רק אין ע"א נאמן נגד חזקה שהי' מוחזק לספר תורה צוותנו ללוקח כאשר הארכתי בזה בחי' גיטין שכת' ולכן לפענ"ד הספר כשר:

ולענין הנקודות שמואלות הנשים הנה גוף התשובה של שכתבת נעלם כעת ממני כי יאמין לי ידידי חתני שכעת אני בעל יסורים גדול על רגלי וטרדותי רבו לכן כמה פעמים נעלמו איזה דברים הנלרכים וגם תשובתך נעלמה כעת ממני ולה' אקוה כי הוא נטמן באיזה מקום וכמו שתשובה הנ"ל נמצאה ואז א"י"ה אכתוב לך לפי דעתי כאשר יחנני ה' אך בקיצור נראה לי לסמוך על המתיר כמבואר בשם יעקב ז"ל ובסדרי טהרה:

סימן צו

שאלה פה בעירנו נעשה מקוה באופן זה דהיינו שהי' מקוה ממעין ומדרגות של קורות לירד ולטבול בתוך המקוה ובניית צמונת של"ה של המקוה והיו מתממין אותה שהי' שופכין לתוכה מהיורה מים חמין אך כשהמים התגברו לפעמים היו צריכים למים חמים הרבה וע"כ עשו חיצה מנסרים כדי שיהי' באפשר להחם צמים חמין מועטים והחיצה עשו מ' דפנות מוקפין אך דופן אחד מדופני החיצה עשו' מדריגות מדריגות כזה כדאי להעמיד את החיצה על המדריגות שבתוך המקוה הישנה והמדרגות שבחיצה אינם עשויים בפ"ע אך המדרגות שבחיצה הוא

שכו. צ"ל ואדוני.
שכו. עיין במפתח תוכן התשובות כל פרטי השאלה, משר"ת עמק שאלה יו"ד סימן ע"ו ושור"ת שואל ומשיב מהד"ק ח"א סימן פ"א.
שכו. עיין גיטין נ"ד ע"ב ושור"ע יו"ד סימן רפ"א סעיף ה'.
שכט. עיין ח"א אה"ע סימן נ"ה.

של. עיין לעיל סימן ע"א.
שלא. צ"ל בחומה.
שלב. צ"ל בשוליה.
שלב. צ"ל הישנה. (התיקונים הנ"ל נעשו על פי לשון השאלה שבשור"ת שואל ומשיב מהד"ק ח"ג סימן צ"ב ושור"ת רמ"ץ יו"ד סימן ב"ט).

האון רגי תייר הארבעה צ"ה
הארבעה צ"ה

ומכ"מ מה"ט אין לאסור הפירות בדיעבד אף שכת"כ פרשה בשר פקד אי' וראב"ד שם אזה"ת מבוחר הפירות שביעית שהבואה לח"ל אסורין באכילה כראש דלא קו"ל כן ועי' רמב"ם סי' שמיטה ויובל שהשמיט ד"ו ועי' דלא ס"ל כן ועי' פ' לענין להדליק שמן זית של שביעית ל"ה כיון דקו"ל אסור להשתמש לאורה ודאי אסור מטעם דלאכלה ולא לשריפה אף דרוב שמיטה הבא מא"י הם של עכו"ם י"ט לחוש להמצי"ט ודעומי' דטובא שביעית בשל גוי ובשנה שלאחר שנת השביעית אין להדליק ל"ה משמן זית הבא מא"י בלתי שמדע בצרור שאינו משנה השביעית ואין להאריך יותר בזה.

אשבורן לא איכפה לן נה' שהחיבור מלמטה למעלה והם דבמשנה צ"י שם עד שיעמוד בחצר מי טאה ויטברו עליונים מן החתומים מפרש לה הר"ש דלחיה כר"מ דקובץ גוד אסוק כבר ביאר דבריו הרא"ש בחשו כלל ל"א מסוד דלשון עליונים מן החתומים משמע אע"פ שאי' נבזה כ"כ מחצירו שאינו מחצבר לאלא בקלחה הראשון ועי"ש. וליכ' פשוט שמוכרח הר"ש לפרש כן. דהא ראב"ע שם פליג ע"ז ואם מיידי בגוונא שנטשה אשבורן לא הי' פליג ראב"ע:

סי' ק"א

לדרבן וכו' מ"ה ויראל אסור כ"י ראב"ד

באקאחוסק :

ע"ד שאלתו במקום שבעירו שטעו עליונה ע"ג החתונה ותקרה החתונה היא רשעה העליונה והמעין הוא בחתונה ועליונה נקובה ברשעה כש"כ והשמקון העליונה הם רשעים לשפוך שבורין לעליונה ויטבול שם כיון שמצובר בבש"כ להמקום דלמטה א"ד ללא מהכי לרבנן דג' גממיות דסברי דגם בעליונה אין טובלן ד"ל"א גוד אסוק ולא ג"א וחק' דבשבורין לרבנן לבי' אמרי' גוד אסוק כמ"ש הכ"י גיטין ע"ז י"ט לחוש להפסקים דכולו שאוב דלחוריהא עכ"ד :

ונוראות נפלאותי על הגאון בח"ס וי"ד סי' ר"י וי"ל אף ראייתו בר"ש רפ"ג דטהרות מ"ב הבי' דראב"ע ורבנן דפליגי בגוד אסוק ואכ"ה כהז' דלא היו קטפרם דמיידי טהור רק קנת' עליון ועי' המ"ס נטשה אשבורן עי"ש ש"מ דס"ל דאפילו למ"ד גוד אסוק נמו פסול קטפרם עכ"ד וממילא לדברי הח"ס למאן דפוסל בגוד אסוק אף בגוונא דלא היו קטפרם פסול כיון דאינו חיבור לדדי בטהור רק מלמטה למעלה ונפלאותי מאוד שבמכ"ה החליף דברי הר"ש שהר"ש כהז' כן על החוספתא במ"א דמיידי בגוונא דלא היו קטפרם וכשר לבי' ובמשנה צ"י דפליגי ראב"ע ורבנן בגוד אסוק מיידי בלמטה בגבוהים הרב"ש ז"ל מזה דהו' קטפרם ולא כשנטשה אשבורן דבזה לבי' מודי דכשר ומ"ש מדברי הרא"ש בחשו הכ"ל ועוד הוסיף שם הרא"ש וי"ל וגם מהסוד דשלש גממיות כחלל י"ט ראי' גמורה דע"כ מיידי שלא נטשו אשבורן דלא לא פליג ר"י עכ"ל. ומבואר כ"ל דאיכא דהו' חיבור נה' אין סביל בין חיבור לדדי בטהור או מלמעלה למטה. וראי' ברורה מהא' דטובלן כלי בחוך כלי כשרה כפי החילוק כש"כ אף כשהחילוק טהור כמבואר במשנה וטו"ש סי' ר"א אף דפי' הכלי למעלה והו' חיבור מלמעלה למטה ולא חיבור לדדי אפי' כשר מטעם ע"מ וארדרה עדיף טפי כשהיו למעלה מהטהור על אדו דכשי"כ לבי' כשפ"ה כלל כדאיכא בחוספתא הובא בר"ש פ"ו דמקואות מ"ב ור"ש מפרש לה גם כשהחילוק טהור ללא כרמז"ס ועי"ש בש"מ שם ועי"פ לבי' כשרה בחילוק כשפ"ה כשר גם כפי' למעלה ואף שאינו חיבור לדדי ועי' חוסי' פסחים ק"ט ב"ה שנטשה שלמה שטמון על י"ב בקר והי' נקובים מחתומים כש"כ למעין ועי"ש הרי דמועיל חיבור מלמטה למעלה כיון שהחיבור נח ואינו קטפרם. ואנ"ש דאשכחן לענין עכו"ם בחציה של יין פחוטה שנפלה לבור של יין ושקעה בחוכה ונגע עכו"ם מן השפה ולחון לא היו חיבור לחציה אף דחציה פחוטה כמ"ש רמב"ם בפיה"מ פ"ב דטב"י דמכ"ה לענין מקוה הו' חיבור דהא טובלן כלי בחוך כלי כשרה כפי החילוק כש"כ ודוקא יצוק וקטפרם אינו חיבור לענין מקוה אבל אשבורן הו' חיבור אף בדברים דלא הו' חיבור לענין פבו"י והא לר"י בעכו"ם שם פ"ב מ"ז בחציה שנקובה מלמטה ונגע עכו"ם בנקב לא פסול רק מקום מגעו שאין חיון שבהציה חיבור לנקב ולענין מקוה גם לר"י הו' חיבור כוחל שבין צ"מ מקואות שנסדק בשפ"ה כדאיכא בפ"ו דמקואות מ"ב וע"כ דאין לדמות עכו"ם למקוה. והא דבשלש גממיות לרבנן אין טובלן לא בעליונה ולא בחתונה היא רק משום ריעוהא דקטפרם שהחיבור שביניהם אינו נח ואין זה חיבור ומכ"מ נמי אדם שנטשה מן המקוה ורגלו עומדות במים חציה המים שטי"ג קטפרם מחמת שהמים אינם נחים על גופו של אדם והם מתגלגלן ויורדין ממנו ועי' חוסי' גיטין י"ז :

רדעתי הדבר פשוט דגרירותא דגוד אסוק או גוד אחיה הוא רק משום דהחיבור שבין עליונה לאתמולות הוא משופע ואין המים נחים שם וכן מאתמולות לחתונה והיו קטפרם אבל היכא שהעליונה על החתונה ממע חיבור אשבורן ודאי מועיל ועי' פכ"י גיטין ע"ז שחמה על פליגה ר"י ורבנן בגוד אחיה דהא בכל דוכחה דלמרי' גוד אחיה הוא למעליהא דעדיף טפי מאם הוא בטהור מן האד' אבל לא לגרוע מילתא וא"כ מיט' דרבנן דלמרי' עי"ש ולעני"ד לק"מ דודאי חיבור שנמעלה למטה לא גרע מחיבור לדדי לבי' אף למ"ד ד"ל"א גוד אחיה לאלא דכח חיבור קטפרם הוא שמשופע בין עליונה לחתונה ואין המים נחים שם ולר"י מועיל מטעם גוד אחיה ולרבנן ד"ל"א גוד אחיה שמקוה טוב ממילא אין מועיל מטעם קטפרם וזה פשוט ובפ"י שם כ"י דמכח קושיא זו הוליה הרמב"ם טעם אחר דאין הנהלים מפרטים עי"ש ולע"ד גם כוונת הרמב"ם מטעם קטפרם דזכ' גופא ענין קטפרם הוא שאם יונה עליו דבר יוצא ממנו ולכן אינו חיבור כ"י אין החיבור זה עתיד להקיים וכמו רגע יפסקו מאלו ובמבואר טעם זה דקטפרם אינו חיבור בפיה"מ להרמב"ם פ"ה דטהרות מ"ט וכן הבין הר"ב"ש דכוונה רמב"ם מטעם קטפרם והא דמשמע ברמב"ם שם דדוקא מי נשמים כוחלים אין מערבין י"ט לומר דקובץ כיון דקטפרם היא משום דאין החיבור מחקיים ובמעין כיון דאינו עומד לפסוק כלל גם קטפרם הו' חיבור וכמ"ש הסמ"ד וכן הבין בפ"י שם דברי רמב"ם ועי' ש"ך וי"ד סי' קכ"ט ומכ"מ בזה י"ט מחלוקת דרעת כמה פוסקים דגם במעין קטפרם אינו חיבור דאף שמעין אינו עומד לפסוק היינו שכל' טעם יצאו מים אחרים אבל מים אלו שהם עתה בכל רגע עתידים לזוב משם וד"ק ונכ"פ כמו גכ"ד שהמים נחים זמ"ל אין שוב גרירותא לבי' ונחוצה שהחיבור מלמטה למעלה וכן מבואר מדברי הר"ש בפ"ו דמקואות מ"א שביאר החוספתא שם בשתי בריות של מי טאה דלחיה אפילו כרי' דלית לי' גוד אסוקין וענין דלא נבזה כולי האי דלחיה שנטשה אשבורן עי"ש והיינו דהכ"ה דהי'

וברמב"ם פ"ח דטהרות מ"ט מבואר דטעמא דקטפרם לא הו' חיבור משום דעומד לזוב משום חוק וישאר רק משקל טופס' כ"י משקל טופס' יחסיב אף במקום מדרג' אלא דמפשה טופס' אינו חיבור כיון דחין

ש"ג אמרי יושר ת"א

הגאון רבי משה אשכנזי זצ"ל

דלן בו עופה ע"מ לסמיכה וע"מ. וזהו ים נכמחין חירונו של ר"ש ז"ל בפ"ו דמקואות מ"ח אכא דמסרינן המקואות סתמחון מן העליון שמבוא סילון של אבר ומניח דיו החמיו ל"ט"ג דכ"ו קטפרס דנשאוב דרבנן הקילו וע"מ דכא בשארין כגו בחיבור כשערה כד"ח במשנה שם ובר"ש שם כתב דכ"ו בטופח אף שאינו ע"מ לסמיכה וע"מ. וכ"כ בפ"ג גיטין י"ז וכבר קדמו ר"ש ז"ל דללא כל"ש ס"י ר"ח ס"ק ל"ח שכתב דהשקא כשערה לענין שאובים הוא יותר מנופח ע"מ לסמיכה וע"מ וא"ת המינותי דברי ר"ש ז"ל וכוון דכ"ו בטופח לחוד לא איכפת לן בחיבור קטפרס דכ"ו עופה יתאר אף. לאהר שחוב וא"ש. אללא דל"ע דל"כ למח דריך להניח דיו החמיו דכ"ו גם בלי הכח יד תפאר משקא טופח כדברי הרמב"ם בפ"ט"מ הכ"ל וי"ל. חבנה לדינא הדבר ברור דכ"ה"ג הוא חיבור גמור כיון שהוא נח אף שהיא מלמטה למעלה כן גם אם העמדו קנה גבוה דלפני המקום שלמעלה שדרך הקנה יבוא מו המעין למעלה לחוך הקנה ושארין שאובים לחוך המקום. ונחית בקנה שהוא נקוב כש"כ דכ"ו חיבור גמור כיון דנח. וע"כ גם בחשו ש"מ מהד"ב ח"ב סו"מ כ"ז שכתב כן בפשיטות ואין להסריך יותר בזה:

סִי קַיִב

דְּרַבְרַב מוּסַה שְׁלֵמָה וּויסבֹאךְ כ"י בראשית:

ע"ד כאלחו שריטה להן. שירובין במקומו ובמקום אף ים דרך המלך ובלאו שפתי עמוקה יותר מ"י מפחים אס ים לנרף זה למחיה הכה אס השאפי הכ"ל רחב ע"פ ד' מפחים מרצה ודאי דשפיר דמי לנרף מטעם גוד חסיק אבל באס אין רחבה ד' מפחים לא הוא מחיה אף דעמוקה י' כיון דאפשר לפסוב בגלל משפחו לשפחו וכן מבוהר בירושלמי פ"ק דעירובין הוצא בשפ"י ח"ץ ס"י ה' אף מה שיש לרין כ"ל ללאורה הוא ממנה שדרך המלך הוא ורבים בוקעים במקום המחיה ד"ס לומר דלחי רבים ומבטלי מחיה"א כ"י"ש מ"ח"א ס"י ש"ג ס"ק מ' ובחשו"ה אהה כהנהי להוכיח מצירובין פ"ט דלגמולא בנג בין הגגין ויה דירין עליהם דלון מעלמין רק בדי' אמוה משום דכ"ו מחיה הגדרסה מהס לז"ה ולכאורה העטם משום דלחי רבים ומבטלי מחיה וא"כ גם בנג יחדי טינה דאסור לפלפל עליו וע"כ דבנג יחדי און דרך לפסוב על שפחו ממש דירא שפחא יפול ממנו וכו' שפחא כנג שפיר מחיה וא"כ ה"ה כ"ד דלח עמוק י' מפחים הוא ירא לעמוד ולעבור על שפחו ממש והוא שם מחיה:

אך אחר העיון נראה דלון זה מוכרח כלל דכ"ו ע"כ טעמא דשמואל לאו משום דלחי רבים ומבטלי מחיה דכ"ג מחיה השפויי בידי אדם ומחיה השפויי בידי אדם קו"ל רבנן בעירובין כ"ב דלא אחי רבים ומבטלי מחיה וע"כ טעמא דשמואל הוא לאו משום בקיעת רבים אלא משום דהו פירטה ממש דכ"ו ענין מחיה היא שהוסמת אה השוברים ע"י מחיה שוב או ע"י גוד חסיק דכ"ו או אפשר לעבור משם לז' השני אבל בנג בין הגגין כיון דאפשר לעבור מזה לזה הוא פירטה ממש ואפ"י במחיה ביד"ח נמי הדין כן וזה מבוהר נמי מדי' הדי' דהרמ"ח ס"י ש"ח ס"י ב' רק בלון דירין כלל על הגג למעלה לא חשיב פירטה כיון דבלא"ה אין סולכין שם בשום פנים ולכן בנג יחדי אף דעובר על שפחו וכו' בקיעת רבים במקום המחיה מ"מ כל שאין עובר משם ולהלכה לאו פירטה הוא כמובן דכ"ו היא מחיה גמורה שאי אפשר לעבור להלכה חס מחיה היא ואלו רבים. בוקעים ל"ש בנג דכ"ו מחיה השפויי

ביד"ח וגם אף שיש דירין על סגן לא הוא רבים בוקעים דלון זה רבים ופלוגתא דר"י ורבנן בעירובין כ"ב או אחי רבים ומבטלי מחיה"א דרבנן לא אחי רבים ומבטלי מחיה ל"ש כלל ללא דמחיה הגדרסה דפלוגתא הוא הוא דירומדן שר"ר עוברת ציניסם אבל בזמן רביד עובר ציניסם ל"ע הוא מחיה"א אף שחמוד ים פירטה דכ"ו הקרקע הוא בין הדירומדן וע"כ דאם המחיה היא ע"י הדירומדן ובדירומדן עומם לא נעשה פירטה וכן לז"ה הפחה שמושל כמו מחיה גמורה דכ"ו נעשה גמורי לה אף שאינה חוסמת אה השוברים כלל דכ"ו גמורי לה רק כשהרבים בוקעים בזה פלוגי ר"י ורבנן וקו"ל רבנן ומחיה הגדרסה היא בזוונת דענין המחיה היא ע"י גוד חסיק או גם כשש מחיה גמורה למעלה י' מפחים והניחו עפר יליד הכוונה ממלן ומכאן באופן דאפשר לפסוב מזה ע"י כעובדא דהדי' שברמ"ח ס"י ש"ח ס"י ב' וזהו אלו דנין דלחי נעשה פירטה במחיה וכ"כ שאלו נעשה פירטה למעלה לה המחיה כן אף כשהמחיה במקומה כשאפשר לעבור מזה ע"י או פירטה וכ"כ לא ש"ך במחיה שפ"י דירומדן לז"ה הפחה דכ"ו שם חמוד וכו"ל לעבור ואפ"י גילחה יהודים דכ"ו מחיה רק כשהרבים בוקעים פלוגי ר"י ורבנן:

ובתש"י ח"ס ח"מ ס"י פ"ט כ"י דלא קו"ל הא דמחיה הגדרסה והא דהרין שבין שתי חירות ונחן כשר מזה לזה הוא משום דכ"ו כפחה אבל כל היכא דפחה ארבו מוקלא איכפת לן במחיה הגדרסה וע"מ דירובין נפלאים ובמחיה"א אישקוניטתי לפי שפס ד' הירושלמי פ"ק דעירובין דמביי טעשה הרין על שפחו באס רחב ד' מפחים הוא מחיה"א אבל באינו רחב ד"ט אסור לפלפל בו וע"כ משום דכ"ו מחיה הגדרסה וכ"מ"ש הדין אף דאם לא איכפת לן בשפחה כלל וגם בכשר שנתן על ההרין הכה כן הדבר באס הכשר אין ארוך יותר מ"י אמוה הוא כפחה אבל אס הכשר ארוך יותר מ"י"ח דחו ל"ש פחה און מצרין אלא אף כמבואר בא"ח ס"י ש"ב וכ"כ בכל מחיה הגדרסה הוא כפירטה ואס היא יותר מ"י אמוה אוסרתו כמבואר מדברי הדי' הכ"ל ובחמ"ס שם בחוך דבריו כתב וז"ל ואלו ה"י מחיה כזו בניו לפטינו וסו"ו בני רב"ר מעמידים להם כשם מכאן ובני העיר מכאן לעלות ולירדת מזה לזה לא ס"י מוקי במומה הסו"ל כלל וע"מ וסו"ו ע"ד ד' הדי' שברמ"ח הכ"ל:

וע"כ לפי הכ"ל דמחיה הגדרסה היא ממש פירטה הוא לומר דאם נעשה הגג דרך לעלות ולעבור רק כיון דלון עובר משם ואלא לאו הוא פירטה ובקיעת רבים ליכא דכ"ו על הגג ליכא רבים וגם הא הוא מחיה השפויי בידי אדם דלא איכפת לן בבקיעת רבים אבל כ"ד דרך המלך בוקעין רבים וזהו רבים מבטלו מחיה ולאו מטעם פירטה היא רק כיון דעוברין על מקום המחיה נחשבלה המחיה"א אף נראה דכ"ד הפאפי עשויי ביד"ח ובמחיה השפויי ביד"ח קו"ל להלכה דלא אחי רבים ומבטלי מחיה וכן מבואר להדי' בחשו"ה ח"ץ ס"י ה' דהרין השפויי ביד"ח לא אחי רבים ומבטלי מחיה וע"מ לעיל ס"י ב' שנינומתי פ"ב צ"ח דנח דמחיה הגדרסה בידי אדם ומ"מ כלן הוא ברור בלי גמגום:

סִי קַיִב

לְרַבְרַב הַרְבֵּה הַגְּדוֹל מוּסַה עֲקִיבָה שׁוֹשֵׁר כ"י בַּסְּפִיטְסוּלִי.

ב"ד. שְׁסָקְסָה ג"ח ג"ד. הוֹסְפִי. סְפִיטְסוּלִי. גְּמִיטְסוּלִי. א"ח. ס"י תמ"ז דבדבר הספק ל"ש. בל השחית מחולין ז' בפ"ה דר"י לישקרוגו ממש הוֹסְפִי ליהמלכה

הי"ח משום ב"ח ספרה כמות וכמו ח"ל ומשיב ואינו חמוה לומר דבמחן המפוח הוא בחפן ח"ל לכ"ו עוד כ"ו למ"ד סומכס מולח ב' כלום מזה לה עבדי וכן במח"ל דמשיב ס"מ"ס דלגב דגם ארובים מועי דלא ידע סבדל ז"ל למא יכה מזה ל' בארבים מדעה ל"ו כדי להטיל הסבל בחוספחא וע"מ, דארבים מדעה כ' מהא דלגב מדריו השחית כיון דל"ח על הספק ש"ך בו כהח"מ ס"י רס סו"ה ספקר למ"ד דלארבים מדעה דמזה להטיל כד יתו"ש והא אס ז' דמטעם שורקו נגו דבניי יאות חו' ו עוד דלחי לידו ז' סבדל שבין וכו' חשחית דכ"ו עדי' לחו"מ ס"י רס"ח כמו דבר שאין י מרשוחי עוד דלחי נראה שפוט דכ"ו הס"מ ז"ל בש"ט לסד"ח דמ"ך בל ה' דר"ה בחיבורי חו"ס ה' לכן לוי יתן רשוח השחית וחדין דכ"ו דכונחו כיון דנח כ"י ד"ס לפרש כו' מנחן עטס פרי' ס דא"כ אין ענין הסוסקיס דבכל פסקא האלון רש"י דמ"ח כ"ו מה דכ"ו איכא בל ל"י וע"מ ומוכח רק מדבריהם דו ל"ה דלר"י ח"א שם כתב דא"ל עדיין הדבר לא לזה פירש"י חולי בל השחית מע' דמקדע על סמ' סיחו דבמקדע י' ויכ"ח בל חמ"ה דשמואל קדע ט' דלא קדע בטול

ב.

ובדבר השיעור של מ' סאה הנה במקוה יש להחשיב את האצבע לא פחות מאינטש וא"כ כיון שהמקוה שיעורה אמה על אמה ברום שלש אמות והאמה היא ששה טפחים וחצי אצבע על ששה טפחים וחצי אצבע נמצא הרום הוא י"ח טפחים ואצבע וחצי אצבע הו' על השבון אינטשעס הרחוב כ"ד אינטשעס וחצי על כ"ד אינטשעס וחצי והרום ע"ג אינטשעס וחצי וכפי חשבון הוה יש למדוד באשבורן באיזה צורה שאיך, ובפחות מוה אין להכשיר כשנפלו מים שאובין ג' לוגין, ואין בלחה להכשיר מקוה אחרת הנקובה לה כשיעור שפורת הגוד וביותר, מאחר דהיא בעצמה פסולה.

ג.

ושאובין ע"י המשכה אף שתהא המשכה במקום שיכולין המים ליבלע שמותר אם גפלו לתוך כ"א סאה מים כשרין הוא רק בדיעבד אבל לכתחלה אין לעשות מקוה כזה, כי לכתחלה צריך לעשות מקוה שיהיה בכשרות פשוטה ובורורה, ובאופן המשכה איכא פרטי דניס איזו המשכה שכשרה וקל לטעות בוה. ומפורש הוה בתשובת הרדב"ן סימן פ"ה שרק היכא דלא אפשר עושין ע"י רבייה והמשכה אבל היכא דאפשר לא יעשו וכמוכן מקוה לקהל לא שייך לא אפשר, ולכן צריך לעשות באופן שכל המי סאה יהיו מים כשרין. והעובדא למעשה הרי כתר"ה הוא נאמן בין לנו בין להרבנים דמאמי ואיך שאמר כתר"ה להם מובטחני שיקיימו. והגני ידירו,

משה פיינשטיין

סימן סה

שתי תשובות בדבר

שני בורות זה ע"ג זה להכשיר מקוה שמן הצד, וצינור הבנוי בכותל להחם המקוה

א.

בע"ה.
ער"ה כסלו תשל"ג.
מע"כ ידידי הרב הגאון מוהר"ר הגני יו"ט ליפא דייטש שליט"א שהיה הגאב"ד העלמען.

הנה בדבר מקוה ע"ג מקוה שהדברי חיים ח"ב סימן פ"ח פוסל משום שהוא חבור דרך קטפרס ואינו מכשיר אפילו מפסול שאובין, הנה מסתבר כוותיה בעובדא שהוא זהבור התחתון ממים כשרים היה תפור בעומק ולמעלה שוה לארץ יעשה מקוה עליונה ממים שאובין ומתחברין ביניהן בסילון של עץ שהולך מתוך

ר להם לתקן שגו יבואו מימי העיר וזה שטובלין בה ו. היה זה מעלה ת ר' ירוחם לע"ה. נו הראשונים אין מי גשמים כדי: אופן זריעה הוא זובלין בה זוחלין זמים שלא נסחם זוחלין ולכתחלה לא יהיה.

גשה פיינשטיין

זיעור המקוה, ע"י המשכה

הגני יו"ט ליפא וליט"א.

כזה אשר המעינות יין הקולות שאיכא ה הביצין וכן אצל כדאיחא ברמב"ם איחא שם בה"ד אין ועיי"ש בכ"מ ז ס"ק כ"ח בשם רין אין להם דין זומדות בין נהרות אצל הים. וגם הא במעין פוסלין ג' ה דלטבילת אדם השאילתות דנפסל ו מקוה כמפורש ו"ת בשם משכנות א רק משום דהוא א אף בדיעבד רק חילת פוסלת כמו

התחתונה לתוך העליונה, אבל לא בכ"ג שרק רצפה נקובה מפסקת בין המים למים שיש להחשיב זה ממש מקוה אחת, וכדוהובא בתשובת הגרי"י וויס שליט"א מספר אמרי יושר, אבל מה שמשמע קצת שם שגם מקוה שלימה שאין קרקע המקוה שוה אלא בשפוע הוא ג"כ בדין חבור ע"י קטפרס שאין לטבול בהם אף בעומד כבר וגם על המדרגות שבמקוה אין לטבול בהם דברים המזהיין לע"ד דלכאורה לא שייכין כלל להא דקטפרס אינו חבור אם אך המים כבר עומדים ואין צריכין להתחבר, ומה שכתבו בשם הגאון מסאטמאר שליט"א משמע שרק כשצריכין להתחבר צריך שיהיה ביושר ולא בשפוע וזה נכון, אבל לא במים עומדין שהם מחוברים ממש אף כשיש שפוע דזה לא הוזכר בדבריו, ולא מובן הראיה שכתב הגאון ר' יוגתן שטייף זצ"ל מהיתה ידה קטפרס לענין גט בגיטין דף ע"ח דהתם הרי היה שפוע שנופל שם הגט וכ"ש מים שהיו זוחלין שזה ודאי אינו חבור אבל כשהקטפרס סתום שהוא עומד מגא לו לומר דג"כ הוא בדין קטפרס אינו חבור, וכשהן זוחלין לא היה צריך להביא ראיה שהוא מלתא דפשיטא לכל דאינו חבור וצ"ע דברי הד"ח ודברי הגרי"י שטייף זצ"ל.

עכ"פ לדינא יש לחוש לדברי הד"ח רק כשחתי המקואות העליונה והתחתונה מתחברין ע"י סלון ולא כשרק רצפה נקובה כשפוח"צ מפסקת ביניהן שהוא חבור ממש כמקוה אחת כדוהובא בתשובת הגרי"י וויס שליט"א מספרי אמרי יושר. אבל בדבר אם יש צורך לזה כשאין טובלין שם אלא מתחברין למקוה שמן הצד דרך נקב כשפוח"צ פשוט לע"ד שאין בוה צורך דאין להשגיח כלום על מה שאומרים שאותן המים התחתונים נשארים לעולם המי גשמים שבאו לשם כי הלכה דיש בילה כרבנן בובחים דף פ' ואף ר"א סובר יש בילה לרבא.

ובדבר היכום המקוה שנעשה במיאמי ביטש ע"י צינור סטים שבנוי בתכותל, הנה אם הוא באופן שאף אם יוציאו הצינור מהכותל לא יהיה שום נקב לזוב משם המים לחוץ רק שיתמלא גם שם ממי המקוה ליכא שום חשש דהרי נמצא שאין הצינור סתום שום מקום ואינו מועיל להוית ולכשרות המקוה כלום, ומצד הנקבים שנעשו לצד המקוה כדי שיכנס משם החום להחם את המקוה ליכא ג"כ שום חשש דהרי ליכא מקום לזוב החוצה, ואף אם לפעמים יצא זיעה משם לתוך המקוה הרי יהי זה לתוך מקוה כשרה ולא יפסלותו, ולחוש שמא יזובו זיעה כשתהי המקוה חסרה לא שייך שאמרו לי שאין מחמין את הצינור אלא כשהמקוה היא מלאה ומוכנת לטבילה שצריכים או לחום אותה כדי להחם את המקוה ושאר הזמן הוא צינור קר.

והגני ידירו,

משה פיינשטיין

ב.

סימן פו

בע"ה

ר"ח כסלו תשל"ג

מע"כ ידידי הרה"ג שמואל טוביה שטערן שליט"א הגאב"ד מיאמי ביטש.

הנה מאחר שנסתמו הנקבים שלמטה בבור התחתון ונעשה קשר אחר למעלה המחבר המקואות ומכשירים שוב אינו רואה צורך בדבר מקוה ע"ג מקוה לדון בזה, כי בדברי חיים ח"ב סימן פ"ה חושש במקוה ע"ג מקוה משום קטפרס אבל שם איירי בסילון המחברים שודאי שאני משמע ע"ג ממש וביניהם רק רצפה המפסקת, אבל משמע שם קצת שאף אחר שעומדים המים איכא פסול קטפרס כשהקרקע של המקוה אינה שוח, ואומרים שהגאב"ד סאטמאר שליט"א החמיר בזה שמטעם זה הוא מה שהאב"ד מהעלמעץ שליט"א חשש בשני הבורות של הוריעה שנעשו זה ע"ג זה וכמין ד' הפוכה, ומאחר שבחורף באים למיאמי ביטש כמה מאלו ששייכים לחסידי הגאב"ד סאטמאר הרי שפיר אמר דיש לתקן זה, ואף כשנימא כדמסתבר שליכא פסול קטפרס בזה אבל מעלה ליכא בזה, ואני לא ראיתי בדברי ש"ע הרב ולא בספר צמח צדק שום רמז בזה, ואף מה ששמעו חסידי חב"ד לעשות שתי מקואות זה ע"ג זה באופן שהתחתונה היא כשרה ממי גשמים והעליונה הם מים שאובין שסובר שבנקב כשפוח"ג ברצפה המפסקת יותר טוב מהשקה ממקוה מן הצד וטעמו הוא משום שמחשיבים למקוה את ממש ואיכא בהשקה זו גם חשיבות זריעה שעדיפא מהשקה. אבל כשטובלים במקוה אחרת ושני בורות אלו נעשו להכשיר את המקוה שמן הצד אין בזה שום חסרון כי הלכה יש בילה עיין בזבחים דף פ', לכן טוב שסתמם לצאת גם אליכא מה שאומרים בשם הגאב"ד סאטמאר שליט"א.

ובדבר חימום המקוה, שעשה כתר"ה ע"י צינור הסטים שיהיה בנוי בהכותל באופן שאף אם יוציאו הצינור מהכותל שלא יהיה שום מקום לזוב משם המים לחוץ רק שיתמלא גם שם מי המקוה, ונעשו נקבים בהכותל נגד הצינור לצד המקוה שיכנס משם החום להחיים את המקוה ונכנסים בנקבים אלו ממי המקוה וליכא מקום לזוב החוצה אינו רואה שום חסרון בזה, ואף אם לפעמים יצא זיעה משם לתוך המקוה הרי יהיה זה לתוך מקוה כשרה ולא יפסלוהו, ואין לחוש שמא יזובו זיעה כשמקוה תהיה חסרה, שאין הצינור חם מהסטים אלא כשהמקוה היא מלאה שצריכים לחום אותה. ולכן המקוה היא כשרה והדורה ויש לפתוח אותה בהקדם האפשרי.

והנני ידידו

משה פיינשטיין

בעניין שיעור המקוה ומקוה שכסו הקרקע בטסי מתכת

בע"ה

מע"כ ידידי הנכבד הרב הגאון מוה"ר יחזקאל הלוי גרובער שליט"א, ר"מ בית"ל דעטראיט.

הנה עיינתי בימים אלו בתשובתו בענין מקואות שהאר"ק לבאר שיטות רבותינו ואיד לעשות למעשה בטוב טעם ובבאור נכון ואין מה להוסיף רק עכ"ו אכתוב איזה הערות קטנים להגדיל תורה.

א.

הנה בדבר השיעורים שהביא כמה שיטות מהאחרונים ולי לא מובן לפול"י רבותינו בזה כי ברור שאין לנו בשיעורים שנאמרו באצבעות אלא כפי האנשים שבזמננו דאל"כ ליכא שום גבול דהרי אולי היו בדורות של חז"ל האנשים כפלים או פי שלש מכפי שבדורותינו, והיה להם לתו"ל להודיע לנו שיעור אחר קצוב שיהיה ידוע גם להדורות שלנו ואם יש שינוי הא ידעו ברה"ק שיתקטנו. וגם הא איכא מ"ד בשבת דף צ"ב דבזמן משה לא היו גבוהים האנשים יותר מבזמן הגמ' ואם לא הוקטנו עד זמן הגמ' אין לחוש שהוקטנו מזמן הגמ' עד עתה ורק יחידים היו שהיו גבוהים הרבה מאנשי דורם כמו משה רבנו. ולמ"ד שכל הלויים היו בזמן משה עשר אמות ומסתמא גם כל ישראל היו אז גבוהים כן ומפורש בב"ב דף ע"ד שמתו מדבר שהיו ישראלים היו גבוהים טובא ולכה"פ לפי חשבון הברכים היו עשר אמות ומ"מ לא נחלקו בשיעור מקוה לומר שלמ"ד דהיו עשר אמות הוי שיעור מקוה עשר אמות בגובה על שיעור ב' או ג' אמות באורך ורוחב כי כיון שהיו בגובה עשר אמות היו ודאי גם רחבים כפלים או שלש מכפי האנשים שבזמן הגמ' שהיו רק שלש אמות גובה וערך אמה הרוחב כי לא נמצא שום מחלוקת בגמ' בשיעור המקוה אם אמה על אמה ברום שלש או י' אמות על ב' וג' אמות רוחב ואורך אלא נצטרך לומר לפ"ז דבכל דור הוא כשיעור אצבע של אדם בינוני בדורם וא"כ אף אם נימא שיש איזה שינוי בדורות אלו מבזמן הגמ' נמי הוי השיעור לפי אצבעות שאנחנו רואים בדורות אלו.

ובעצם מסתבר שלא היה שום שינוי מדורות שבזמן משה וזמן הגמ' ובזמננו דהא כן משמע מרש"י שבת שם שכתב אפילו אין גובהן של לויים אלא ג' אמות כמונו והרי הגמ' איירי בזמנם ופרש"י שהוא כמונו ונמצא שלא היה שינוי בין זמן הגמ' לזמן רש"י וכדחזינו גם מתוס' ורשב"ם שהוא שיעור אחד בכל הזמנים.

וא"כ גם בזמן משה היו האנשים אמות כבכל הזמנים ורק אותו הדור הורה היו גבוהים עשר אמות ולכן המשכן והכלים היו במדה שלנו עיין שמופ"ש כן ועי"ש ברש"י ד"ה באן גובהן היה מצד שכן היה טבע העולם הית' נתחשב האמה והאצבעות באן כלל בדור ההוא והיה להו לקרא א' על המדה ההיא אלא ודאי שגם בדור העולם שלפנינו היה אמה והאצבע אנשים דבכל הדורות ולא נשתנה שדור ההוא שזכו למתן תורה הגבי עשר אמות ולכן המדות נחשבו כפי שהוצרכו להיות וכן נעשו המשכן ו לשבת ולכל דבר ולא לפי גובה ישו שהיה רק מעשה נסים. וא"כ שלא בהאנשים יש לנו למדוד באצבע ש והו"ל מדה האמתית ואין שייך לפלפל ב פ"כ רחוקה. ודבריהם צ"ע, ולמעשה בעצם, אבל כיון שחסר לנו לידע בבו יש להחמיר לצאת מידי ספק.

והנה אני מדדתי בהרבה וגמצו על מדת אינטשעס כ"א ורביע אבל כ להחמיר במקוה עד כ"ד אינטשעס ה היא תומרא יתירה כי יותר מכ"ג יש להחשיבו לבינוני שיהיה אצבע מ"מ במקוה יש להחמיר עד כ"ד ו לצמצם וטוב שיהיה הרבה יותר מהש אך זה אמת כי מדת הביצים בצ"ח אבל לא האנשים כדוהכחתי וכ על מדת הביצים אלא על מדת האצו יותר. ומאחר שהזינון שהביצים נתקט השעורים נתקטנו וממילא אין לה שעורים שברמב"ם שבהלכות ס"ת וג נתגדלו דאין הכרח שהשינוי הוא רי גם שיהיה שינוי להתגדל דכיון שאו בין הדורות אפשר שיהיה שינוי ל בתת"ס או"ח סי' קכ"ז וסי' קפ"א, ואין פגאי הארריך.

ב.

ובדבר טסים דקים של מתכות ו אה משנה מפורשת בפ"א מכלים טהורין, אבל נראה דהם דוקא טסין שו בהם כמו שהם עתה דהם ארוכין לעשות כלי מהם אף כלי פשוט צו שצריך כגון להניחו על שלחן ועל אלו הטסים שהן כבר חתוכים במדה

תשובה רג

[אופן עשיית מקוה על ידי מי גשמים]

שלום רב ליי"ג תלמידי הותיק האהוב צדיק ונשגב כמו"ה וזאלף נ"י אבדק"ק פאללאטע יע"א.

נועם יקרת מכתבו מיום י"ב כסליו הגיעני היום על נכון.

ואורות תיקון המקוה בעירו לית טוב מיניה לעשות מקוה ע"י מי גשמים והוא כשר וישר לכ"ע בלי פקפוק ע"י סילונות של מתכת מהגגים, אך סמוך למקוה יעשה צינור של עץ חלקים בפנים כשיפוי שלא יהיה בהם גומות ושום עכבות מים. ואם יומשך הרכה עד ימלא פני תבל שלג וכפור, יכולים למלאות בכתף שלג וקרה, ואח"כ כשיופשר יהיה מקוה כשר.

ומה טוב אם יעשו שני חפירות סמוכות זו לזו והמחיצה שביניהם פרוצה למעלה סמוך לעליונה של מחיצה באופן שאם תהיה אחת מלאה תתמלא האחרת ע"י פרצה הנ"ל, ואז לעולם לא יחסר המזג, דכיון שנתמלאה אחת מהם בהיתר ע"י

מי גשמים או שלג כנ"ל, אזי ממלאים להמקוה כשרה המלאה הלז מים בכתף בכלים. וכיון שהיא כשרה במי גשמים שוב אינה נפסלת ע"י מים שאובים, וכל מה ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשר וכשתמלא על כל גדוהיה תתמלא גם חבירתה ע"י פרצה שביניהם, וכשתהיה גם השניה מלאה אזי אם ירצו לנקות אחת מהם יריקו המים ממנה וינקו אותה ואח"כ ישפכו מים בכתף להמלאה עד שתתמלא הריקנית, ואחר שנתמלא הריקנית יריקו השניה וינקו גם אותה מרפש וטיט, ויחזרו לשפוך בכתף הראשונה ותתמלא גם היא ממנה וכן לעולם, וכן עושים פה במקוה הגדולה ולעולם לא יחסר המזג. והיא עצה טובה והגונה אין בה פקפוק כלל. ולזהותי מאוד טרוד לא אוכל להאריך יותר ואסיים בברכה.

פ"ב יום ג' כ"א כסליו תקע"ד לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ.

תשובה רד

[מקוה בדבר המקבל טומאה שמונע פסלותו]

[ישוב דברי הנוב"י מהר"ת יו"ד סי' קלז]

ה' יגמר בעדו גמור חתימה טוב ליי"ג הרב הגאון המפורסם נ"י ע"ה כ"ה כקש"ת מו"ה דוד נ"י אב"ד דק"ג עיר חדש יע"א.

ברך לקחתי ואשיבנו ברכת השנים דשנים ורעננים ירום כסאו וקרנו למעלה עליות בקודש מלא וגדיש עד כי נשתחוה בהר הקדש אמן.

על דברת נב"י מה"ת חי"ד סי' קל"ז סד"ה ונחזור, שהעלה להלכה דמקוה שקבעו בו נסרים במסמרות כדי שלא יחסרו מימיו משיעור, לית ביה משום מהווה בדבר המקבל טומאה, כיון שהמקוה

עתה כשר לפנינו, ואין הנסרים והמסמרות פועלים אלא למנוע שלא יחסר לעתיד, לית ביה משום מהווה בדבר המקבל טומאה. ופר"מ פקפק ע"ז משיטת ר"ת בסוכה (י, א) בפירס עליה סדין דמוקי בסוכה כשרה אלא שמתיירא שעתידים עלי הסכך להתייבש או לנשור ויהיה אז (צילתה מרובה מחמתה) [חמתה מרובה מצילתה], ולמנוע זה פירס עליה סדין ואפי' הכי פוסל רבינו תם משום מסכך בדבר המקבל טומאה אף על פי שאינו אלא מונע שלא תפסול. והרי דלא כהגאון בנב"י הנ"ל.

אומר אני דבר גדול דיבר הנב"י ז"ל וסברה נכונה וישרה היא לדינא, וחילוק גדול יש בין ההיא

תשובה רג

א. ראה לעיל סי' רא ד"ה ונ"ל ובר"ה והנה במהר"ק.

ב. צ"ל דאיכא שעור מקוה באשבורן מלבד החזילה שלמעלה, שהרי רבים ס"ל דאין שאובין משהרין בווחלין. ג. גם להלן סי' ריב וסי' ריד דן רבינו בעשיית מקוה ממי גשמים.

ש"ת חתם סופר

מכון מאזור

קיסטין מנסרים יחד ע"י עמודים שנקבעו בקרקע ובבנין, ובזאת החקיקה והקביעות בבת א' באו לה, ולא מצאתי דין זה מבואר לא בדברי הפוסקים ולא במכתב קדשו עכ"ל.

הנה במכתבי העברא מבואר דדעת רמב"ם ורשב"א ואגודה ורא"ש וטו"ש ותשו"ע ותורת חיים ח"ג (סי' כא) וס' באר יעקב (סי' רא) וס' מרכבת המשנה ומנהג כל ערי ישראל להתיר לטבול בכלי שקבעו ולבסוף חקקו, ותלוש ולבסוף חברו הוה כמחובר לענין זה, ואסור לפקפק ולהרהר על הוראה זו.

אך פר"מ מסופק כשהחקיקה וקביעות באים כאחת וכתב שזה לא נתבאר. ולפ"ד יפה נתבר בתשובת רשב"א סי' ת"ת ומייתי ליה בד"מ סי' ר"א והביאותיו גם במכתבי הא' ששאלוהו אם מותר לעשות מקוה על הגג בבנין, ופשיט ליה ממקוה של כהן גדול ביה"כ על גג בית הפרוה. וכיאר באם הי' אבן חלול וקבעוהו בגג אסור משום חקקו ולבסוף קבעו, אבל אם עשאוהו בבנין חיבור אבנים שפיר דמי, וידוע דבנין ד' דפנות מאבנים ורצפה הוא כלי גמור אי מטלטל ממקום למקום, וזו היא צורת כירה וכופח שבש"ס, ואלו הי' עושה כן ושוב חברו לקרקע הי' פסול משום חקקו ולבסוף קבעו, ומ"מ כשבונה כן במחובר אבן ע"ג אבן עד שיגמרו הדפנות הארבעה הו"ל חקיקה וקביעות באים כא' וכשר, מה לי אבנים או נסרים.

והדין נותן כן דהרי פסול כלי נפקא לן מהאי קרא (ויקרא יא, לו) אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור והנוגע בנבלתם יטמא, והיתוך הפסוק הוא עפ"י תורת כהנים ועפ"י מ"ש רמב"ן בחומש, דאך מעיין ובור קאי אתרי דינים, חדא אם נפל שרץ בחוכם אין המים המחוברים מקבלים טומאה, ועוד יהיה טהור שמהוים טהרה לטמא הטובל במחובר וכפירש"י שם וכדאיתא בפסחים י"ו ע"א, ושוב בסיפא, דוקא והנוגע בנבלתם יטמא, פי' מים תלושים הנוגעים בנבלתם יטמאו המים, דבתלוש שייך מים הנוגעים בנבלתם, משא"כ במעיין ובור

הנבלה נופל לתוכם ונוגע בהם ולא המים בנבלה, ע"כ והנוגע בנבלתם אתלוש קאי, כן פי' רמב"ן עפ"י ת"כ. וכי היכא דרישא כולל תרווייהו דמתוברים מעיין ובור אינם מקבלים טומאה וגם מטהרים הטמא, ה"ה סיפא דתלוש מקבל טומאה ואינם מטהרים הטמא, ומזה נפקא לן רבע"י מחובר לא מים בכלי.

אך לפ"ז אם המים בכלי המחובר בקרקע שא"א שיפלו הם על הנבלה, יהי טהור אפי' חקקו ולבסוף קבעו. וצ"ל כיון שפ"א הי' שם כלי עליו טרם שנתחבר בקרקע, ואז היו ראויין שיפלו המים ויגעו בשרץ, ממילא תו לא פקע מיני' ע"י קביעות שאחר החקיקה. וא"כ חינת בחקק תחלה והי' עליו שם כלי רגע אחד, אבל כשהחקיקה והקביעות באין כאחת, ומעולם לא היה עליו שם כלי בתלוש, ולא היה ראוי שיגעו מימיו בנבלתם, טהור הוא, וגם מקוה טהרה.

ומאחר שהמקוה שבעירו מימים קדמונים מקוה טהרה היא, ממילא מה שרצו לחלקה עתה ע"י הבדל חומת עץ בין מים למים נמי כשר אם יש בכל אחת כשיעור.

אך מ"ש שבעוקה אחת יהיה מי גשמים ובאידיך כולו שאוב שיוכלו לחממו ומסתמא כוונתו להשיקם ע"י נקב כשפ"ה. הנה אם הנקב פתוח תמיד ומים נושקין זא"ז אין פקפוק, אך כשסותמים הנקב אע"ג כשהושקו שעה א' נורעו והוכשרו השאובים, מכל מקום כיון שהשיעור מועט ומצומצם והדבר נמסר לנשים שנוטלים בכל לילה מהמים ושופכים לתוכו חמים, ויש לחוש הרבה שיפחתו משיעור אפי' אם נאמר שבשעת הטבילה יפתחו הנקב, אין למסור זה להנשים שבאורך הימים יולזלו בפתיחה.

ובדידי הוה עובדא בקהלה"ה הסמוכה לכאן והיה מכשול רב בעו"ה. ע"כ חכם וצדיק שכמותו עיניו בראשו.

ואחחום בברכה א"נ דש"ת.

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה ריו

- א. עיין לעיל סי' קצח בארוכה.
- ב. אולם לעיל סי' רה וסי' יז התייר רבינו רק באופן שלא נעשית הגיית לכתחילה לקבעה בקרקע. דאלו בסי' רא כתב רבינו שיעשה סילונות של מתכת משום דיש להחמיר בקבעו ולבסוף חקקו. ואם התשובה שלפנינו היא האחרונה בענין זה וכן נראה מניסוח הדברים כאן, א"כ מסקנת רבינו להתיר קבעו ולבסוף חקקו כבסי' קצח.
- ג. ראה לעיל סי' רה.
- ד. וכ"כ רבינו לעיל סי' קצח אות יב. ובסי' רג כיאר באר"א.
- ה. ראה לעיל סי' רה.

שוב"ט לי"נ הרב המאה"ג הו מה"ו ישראל נ"י אבדק"ק דאו יקרתו הגיעני נפשו היפה בש מי גשמים העשויה ב כהלכה אך נקובה בשוליה לנקותה והברזא מנחושת. אי הויה בטהרה, דלדעת הר"ש ז סעי' נו"ן פסול, ולהי"א שהו וכתב פר"מ דלדעת הראב"ד כל שאינו משמש בפני עצמו שם בפני עצמו, אך לרמב"ם עצמו מקבל כ

שוב כתב לדעת הרא"ש בהי י"ב כל שעשוי לשמש נמי עשוי לשמש קרקע, אך שיהי' ממש מחובר בקרקע ו בקרקע. ותמה פר"מ הא ראי

הנה הראיות דמייתי הרא" שחישב לחברם בקרק שלא לקבל טומאה, אלא שאותן הכלים נעשים תמיד ל וכן כל הכלים דמייתי רא"ש כולם מיירי דצורתן מוכחת מלשון תי"ט משנה ט' פ"א שלכך פתחה בצידה וכו' ע"י עליו שלכך נעשה. אע"ג דו פ"כ דכלים לא משמע קצ מלאכתה מוכחת עליה. מ"ו הכי, וס"ל סילון דהרא"ש ז וכן משמע מלשונו שכתב שצינור כזו הוא תמיד ולע ע"כ אפי' אינה מחוברת ה' מיירי בסתם סילון שמשכ

שו"ת חתם סופר
הכין מאור

הנה בדבר שאלתו אם להכשיר מקוה ממים שאובין צריך דוקא לשתי בורות או די בבור אחת של מי גשמים להכשיר בהשקה או בוריעה, אני איני מאמין שנמצא מי שיפסול בהשקה למקוה כשרה של מי גשמים שברור שכשר בין בהשקה לבד ובין בוריעה לבד. והמקוה שהיתה במקום החת"ס היתה רק בהשקה לבור אחת של מי גשמים עיי"ש שכתב בס"י רי"ב שהיו ב' מקוואות סמוכות ונקובים זל"ז כשפוח"ג בעליונו וכשמנקים אחת מהן משליכין שאובין אל חברתה עד שתתמלא עד הנקב ומשם משקה לחברתה ושוב מנקים חברתה וכן איתא בריש ס"י רי"ד עיי"ש וזה הוכשר בהשקה דרך הנקב כשפוח"ג כי השאובים השליכו להריקנית וכן איתא בס"י ר"ג מה טוב אם יעשו שתי חפירות סמוכות זל"ז והמחיצה שביניהם פרוצה למעלה סמוך לעליונה של מחיצה באופן שאם תהיה אחת מלאה התמלא האחרת ע"י פרצה הנ"ל ואו לעולם אל יחסר המוג דכיון שנתמלאה אחת מהן בהיתר ע"י גשמים או שלג אוי ממלאים להמקוה הכשרה המלאה הלו מים בכתף בכלים וכיון שהיא כשרה שוב אינה נפסלת ע"י מים שאובים וכל מה ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשרה וכשתתמלא על כל גדוניה תתמלא גם חברתה ע"י פרצה שביניהם אוי אם ירצו לנקות אחת מהן יריקו המים ממנה וינקו אותה וישפכו מים בכתף להמלאה עד שתמלא הריקנית וכן לעולם וכן עושין פה עיי"ש. וזה היה ע"י זריעה א"כ מפורש שהיו המקוואות בבור אחת כשרה או ע"י השקה כבעירו או ע"י זריעה כאשר השיב בס"י ר"ג ולכן בס"י רי"ב שהיה ע"י השקה הצריך שיהיה נקב כשפוח"ג דוהו שיעור נקב המכשיר בהשקה וגם עשו לכתחלה ע"י המשכה כדכתב בר"ס רי"ד ובס"י ר"ג שהוא ע"י זריעה לא הוזכר כשפוח"ג ולא מעלה דהמשכה דכיון שנטהרו בוריעה הרי הם עצמם כשרים כמפורש בדבריו וכל מים ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשר. וראיתי בס' טהרת המים בס"ס כ"ו שמקשה שהוא סתירה וכן הביא מס' עמק שאלה ומבעל החזון איש שבס"י רי"ב ורי"ד הוא לאו דוקא אבל הוא פשוט ולי"ק כלום דבס"י רי"ב ורי"ד הוא בהשקה ושפוח"ג הוא לעכובא. והמשכה למעלה. ובס"י ר"ג הוא בוריעה שא"צ כלום משום שהם עצמם כשרים. ולכן ח"ו לומר פסול על מקוואות כאלו והאומר כן הוא כטועה בדבר משנה. אבל מעלה ודאי יש בשתי בורות ויעשו חדא שיושקו לתוכו מי המקוה שטובלין בה בדין השקה והזניה שיבואו מי העיר לשם ויוכשרו בוריעה ומשם יכנסו ע"י נקב להמקוה שטובלין שם. משום

דיצאו בזה גם חומרת הרי ירוחם וגם שיטת הראב"ד וגם של הרשב"ם ב"ב דף ס"ו לפ"מ שבארתי בתשובה אחת. אבל יש גם הסוברין דאף להראב"ד כשה בוריעה לבד כשאין נוטלין ונותנין ביד. וכפי שכתב כתר"ה שבאים המים להבור בהמשכה ג"ט נוסף עוד מכשירין גם להראב"ד עיין בס' טהרת מים בס"י כ"ו שהביאם. ועיי"ש בס"ס נ' שהחזון איש כתב שאין מרויחין כלום בשתי בורות לצאת ידי הראב"ד ומסיק דטוב יותר לעשות בוריעה מע"י השקה משום שיוצאין בזה שיטת הרי ירוחם, אבל אני בתשובה ההיא בארתי שיש מעלה בהשקה לצאת ידי הראב"ד. אבל עכ"פ איך אפשר לומר שאיכא חשש פסול על המקוואות שמפורש להכשר ושכן היו במקום החת"ס וצוה לאחרים להנהיג.

ולכן למעשה אם אפשר בנקל לעשות שתי בורות אחת להשקה ואחת לזריעה טוב לעשות. ואם צריך ע"י הוצאה מרובה איני רואה שיהיה חיוב דאף אם נימא דלהראב"ד פסול גם בוריעה ויש מעלה בב' בורות לצאת דעתו אין לחייב דבר כזה דשיטת הראב"ד הוא דעת יחיד ורק מדרבנן ובפרט שאפשר שגם להראב"ד כשר. ומה שיש שחושבים דבמקוה אפשר לעשות לצאת כל הדעות אינו אמת דיש ראשונים המצריכים דוקא מים חיים לזכות ויש הרבה הפוסלים מים חמים. אך אם אפשר לעשות שתי בורות יהיה זה דבר טוב לדעתי כדלעיל אף שהחזון איש סובר שאינו כלום. אבל מה ששמעתי שיש עושין שתי בורות ותרויהו רק בהשקה לא ידוע לי כלל טעמם שבוה אין מרויחין כלום וברור שאינו טעות הוא.

ידידו,

משה פייגשטיין

סימן קיב

דבדבר זוחלין אם מיטהרין משאובין

ו' תמוז תשט"ו.

מע"כ ידידי הגאון הגדול מהר"י רודערמאן שליט"א.

הנה בדבר אשר תלמידו הנכבד הר"ר נחום אליעזר ראבינאוויטש שליט"א חשש באוצר אחד לזריעה שממנו יוצאים המים ישר לבית הטבילה דלא מיטהרין מדין שאובין משום שהויין זוחלין.

הא משנה מפורשת היא בפ"ו דמקואות מ' בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא ונותן לעליון עד שירדו לתחתון מ"ס והו' כעובדא זו דהולכין ממקום שנורעו ישר לבית ונטהרו והוא דין מופסק ברמב"ם פ"ד מ' ה"ו ובתוס' ב"ב דף ס"ו וברא"ש ב"ק ז' והלכות מקוואות ובכל הראשונים ולית מאן ע"ז. ומשמע אף שתיכף כשנותן המים בכתף תולכין לתחתון נטהרו והוכשרו בוריעה ז' כדמצרכי שיהיה הנקב שבאים מי העיר נמוך מהנקב המקלח למקום הטבילה כדי במקום אשבורן דהא מלוי בכחף נותן למע פני המים שמלא כבר ויוצאין או מים כסך בעליון לתחתון וכשר. ואם נימא שגם לטהר צריך שיהיה באשבורן נצטרך לומר דלא נחש לזוחלין מאיזה טעם ואולי מאותו הטעם עצמו הש"ך ס"ק ק"כ ביצאו ע"י אדם הטובל לא זוחלין כשנשארו מ' סאה וה"ה ביצאו ע' שנורעו לא מיקרו זוחלין כשנשארו מ' סאה. אבל האמת שזוחלין מטהרין מטומאה שאובין בדין זריעה ואין פסול זוחלין אלא על דאדם וכלים לא מבטיח בשאיבה דרבנן שאף נכשר כדאיתא בפ"ו מ"ח דמטהרין העליון מן שהוא לכה"פ בשאיבה דרבנן והא דאין מערבין להכשיר מקוואות החסרות שבסעי' מדין קטפרס כדאיתא בבאר הגולה שלשאיב' הא מכשיר בקטפרס ועיין בחת"ס ס"י ר' אף בכלול שאוב שהר"ש סובר שם דלא נכשר אלא בשאיבה דרבנן שלכן בכלול שאוב ודעימיה שהוא מן התורה לא נכשר בקטפר כשהשאובין נתחברו ממש שלא ע"י קטפר הכא שהמים השאובין נכנסו ממש לתוך הו שהם זוחלין עדיף מקטפרס להשקה והוכשר.

וראיה מהש"ך ס"ק נ"ה דבבור שהוא מ שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו שפס שאירי שאין באמה מ' סאה דאם היה סאה הרי הבור נטהר בהשקה והביא שגם בשם הרא"ש והר"ש סובר כן אלמא דנכ שהוא חבור ממש אף שיוצאין והו' זוחלין אף שהר"ש סובר דכולו שאוב לא נטהר משום דחבור ממש עדיף. ומלא שאובין הוא שכולו שאוב וקא רק שנפסל בג' לוגין ל שון המשנה בפ"ג מ"ג ובלשון הרמב"ם פ עיי"ש. והטעם הוא משום שזוחלין אינו פסול אלא פסול לטבול ולכן לא גרע מנפלו יין המים למראה יין שרשאי למלאות בכתף עד

36

למראה מים כשהיו בו מ' סאה כמפורש בפ"ו מ"ג
שג"כ הטעם הוא משום שהמים שבו לא נפסלו בעצם
ורואה אני שהדברים ק"ו.

ואין לטעות כלל ממה שכתב הש"ך ועיין לקמן
סעי' ס', לפרש שכונת הש"ך בזה לחזור מדבריו
ולפלוג על התי"ט בשם הרא"ש והר"ש ומוכיח מסעי'
ס' שאין הנוחלין מערבין להכשיר מקואות החסרים
דכ"כ אין מכשירין השאובין, דאם כונת הש"ך היה
לחזרה מדבריו הראשונים היה אימר זה בפירוש
דלמה שכתב בסעי' ס' אף באיכא באמה מ' סאה
לא נטהרו בהשקה ולא היה סומך על ציון בלבד
אלא כונת הש"ך לציין שחלוק משם דאיירי להכשיר
מקואות החסרים שקטפרס אינו חבור, וגם הא מוכרח
זה להר"ש לחלק מדין שבסעי' ס' שהיא תוספתא
שהביאה הר"ש בפ"ו מ"ז א"כ גם להש"ע יש לחלק
ואיך נפרש שהוא חזרה.

והנה עיינתי במהר"מ שיק ס' קצ"ח ומצאתי
שגם הוא הביא מט' מי השילוח ראייתי מהתו"ט
בשם הרא"ש והר"ש שהביא הש"ך בס"ק נ"ה וחוינן
מדבריו שהיא ראייה גמורה רק שמפרש שהש"ך
שכתב לעיין בסעי' ס' הוא חזרה שפליג וזה אינו
כלום כדכתבתי שברמנו בעלמא אין לומר שכונתו
לפלוג ולחזור מדבריו הראשונים אלא שציין לשם
להראות שצריך לחלק כדלעיל, וכן פשוט לערוך
השלחן סעי' קכ"ח שהש"ך לא פליג בזה ולכן אין
לחוש לזה כלל.

וגם הביא שם במהר"מ שיק ראייתי מנפלו יין
ונשתנו המים למראה יין שממלא בכתף עד שיחזרו
למראה מים ומה שדחה דשינוי מראה הוא רק
מדרבנן לא נכון כלל דהא לתוס' ובחים דף ע"ט
מפורש שהוא מדאורייתא דהא כתבו שם מדלא נקט
בששים משמע דמדאורייתא איירי וא"כ ודאי גם דין
חזותא דאמר שם הוא מדאורייתא וגם הרמב"ם לא
הזכיר שהוא מדרבנן א"כ ודאי סובר דהוא מדאורייתא
ומ"מ מכשרי שאובין.

ומה שהביא מהר"מ שיק ראייה ממהרי"ק שורש
קנ"ז אינו רואה שום ראייה דהתם הא איירי שיש
בכל מקוה רק כ' סאה ואם לא יצטרפו הנוחלין
להשלים לשעור מקוה הרי אין שם מקוה של מ'
סאה לכן הוצרך לחדש שמעוט וזחלין משלימין
וצע"ג בכונת מהר"מ שיק מהא דהביא ממהרי"ק.
ולכן כיון שמהר"מ שיק עצמו משמע שיותר היה
נראה לו שזחלין מטהרין שאובין שהביא ראייה
מממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון ולא
דחאה רק מחמת מה אעשה מהראיה דמהרי"ק עיי"ש

היא משנה מפורשת היא בפ"ו דמקואות מ"ח היה
בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף
ונותן לעליון עד שירדו לתחתון מ"ס והוא ממש
כעובדא זו דהולכין ממקום שנורעו ישר לבית הטבילה
ונטהרו והוא דין מופסק ברמב"ם פ"ד ממקואות
היו ובתוס' ב"ב דף ס"ז וברא"ש ב"ק דף ס"ז
הולכות מקואות ובכל הראשונים ולית מאן דפליג
ע"ה ומשמע אף שתיכף כשנותן המים בכתף לעליון
הולכין לתחתון נטהרו והוכשרו בוריעה זו דלא
כדמצרכי שיהיה הנקב שבאים מי העיר להאוצר
במקום אשבורן דהא מלוי בכתף נותן למעלה על
פני המים שמלא כבר ויוצאין או מים כסך ששופך
בעליון לתחתון וכשר. ואם נימא שגם לטהר שאובין
צריך שיהיו באשבורן נצטרך לומר דלא נחשבו בזה
לזחלין מאיזה טעם ואולי מאותו הטעם עצמו דכתב
הש"ך ס"ק ק"כ ביצאו ע"י אדם הטובל לא מיקרו
זחלין כשנשאר מ' סאה וה"ה ביצאו ע"י מים
שנורעו לא מיקרו זחלין כשנשאר מ' סאה.

אבל האמת שזחלין מטהרין מטומאה ומפסול
שאובין בדין זריעה ואין פסול זחלין אלא על טבילה
דאדם וכלים לא מבעיא בשאיבה דרבנן שאף בקטפרס
נכשר כדאייתא בפ"ו מ"ח דמטהרין העליון מן התחתון
שהוא לכה"פ בשאיבה דרבנן והא דאין הנוחלין
מערבין להכשיר מקואות החסרות שבסעי' ס' הוא
מדין קטפרס כדאייתא בכאר הגולה שלשאיבה דרבנן
הא מכשיר בקטפרס ועיין בהת"ס ס' ר"י. אלא
אף בכלול שאוב שהר"ש סובר שם דלא נכשר בקטפרס
אלא בשאיבה דרבנן שלכן בכלול שאוב להר"ש
ודעימיה שהוא מן התורה לא נכשר בקטפרס. מ"מ
כשהשאובין נתחברו ממש שלא ע"י קטפרס כגון
הכא שהמים השאובין נכנסו ממש לתוך המים רק
שהם זחלין עדיף מקטפרס להשקה והוכשרו.

וראייה מהש"ך ס"ק נ"ה דבבור שהוא מלא מים
שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו שפסול כתב
שאיירי שאין באמה מ' סאה דאם היה שם מ'
סאה הרי הבור נטהר בהשקה והביא שגם התו"ט
בשם הרא"ש והר"ש סובר כן אלמא דנכנסת לו
שהוא חבור ממש אף שיוצאין והו' זחלין מכשירין
אף שהר"ש סובר דכולו שאוב לא נטהר בקטפרס
משום דחבור ממש עדיף, ומלא שאובין הוא כפשוטו
שכולו שאוב ורא רק שנפסל בג' לוגין כדמשמע
לשון המשנה בפ"ג מ"ג ובלשון הרמב"ם פ"ה ה"ו
עיי"ש, והטעם הוא משום שזחלין אינו פסול במקוה
אלא פסול לטבול ולכן לא גרע מנפלו יין ונשתנו
המים למראה יין שרשאי למלאות בכתף עד שיחזרו

אבין
שובה
כשר
שכתב
נוסף
בסי
כתב
אב"ה
השקה
אנ
ת יד
חשש
במקום
ברות
צריך
אם
ז' בב'
שיטת
ואפשר
במקוה
דיש
הרבה
שתי
שהזחון
שיש
ידוע
שיאזה
שטיין
ובין
דערמאן
אליעזר
אחד
הטבילה
זחלין.

וכיון שאין שום דאיה הרי גם הוא היה סובר דמטהרין וגם לא דחה הראיה מהשיך רק מטעם שמשמע לו שחזר ופליג וכיון שברור שהוא טעות כולעיל הרי נשארה הראיה ולכן אין לחוש לזה כלל.

ונמצא שאין שום חשש על אוצר אחד דזרועה ובעצם א"צ יותר רק להרוצים לחוש לשיטת הראב"ד דסובר דאם נתן ונטל לא הוכשר כשליכא רוב או חצי מהאיגם שאובין אף שהיה מקוה שלימה ובנותן לעליון עד שירד לתחתון מוקים רק במכוונות שלכן אין להועיל הזריעה כיון שהם המרובין ממי הגשמים שהיו בתחלה עושין עוד אוצר מים של מי גשמים שני להשיק בו. ואף שהחזון איש כתב שאין יוצאין בזה דעת הראב"ד אלא בטבילות הראשונות ובטהרת מים בס"ס נ' הביאו אבל אני בארתי בתשובה אחת שהראב"ד מודה שהשקה מטהר אף שאובין הרבה מהכשרין ואף הרשב"ם ב"ב דף ס"ז דסובר דברוב שאובין פסול מדאורייתא אף במקוה של יותר ממי' סאה. ג"כ ישכיר בהשקה ועדיף להו מנותן לתוך המקוה דלא כהרא"ש ב"ק שמדמה השקה לזריעה בתוך המקוה ולכן יועיל בזה לצאת דעת הראב"ד. ואוצר הזריעה צריך כדי לצאת שיטת ר' ירוחם דשייך רק על השקה שכנסתם חוזר לפסולו זהו המעלה שיש בב' אוצרות מים. גם בארתי שם בתשובה דהראב"ד אינו יכול לסבור הא דר' ירוחם ור' ירוחם אינו יכול לסבור הא דראב"ד. ובעצם אין חיוב לחוש לדעת יחיד וכשר בין בזריעה לבד ובין בהשקה לבד אבל עכ"פ מעלה יש בב' אוצרות אבל בשלישית אין שום מעלה והוא רק הפסד ממון בעלמא.

ידידו מוקירו.

משה פיינשטיין

סימן קיג

דבר המקוה דפאר ראקאווי

י"א אדר תש"י.

מע"כ ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם ר' יהונתן שטייף שליט"א שלי וברכה.

הנה הערת כתר"ה באות א' וב' שבמקוה זו שיוצאים תחלה הכשרים ואח"כ באים השאובים והוי

נטל סאה ונתן סאה שפסול. הנה רק במקוה מצומצמת של ארבעים סאה פסול נטל סאה מתחלה מטעם המפורש ברש"י יבמות דף פ"ב דמכי נטל תחלה חסר לה עיי"ש אבל במקוה זו הא יש יותר. ושיעורי מקוה ואין שום קפידא במה שהנטל הוא תחלה. ולחוש שמא יצאו הרבה עד שיחסר מהשעור ואח"כ יתחילו לבא השאובין אין שייך משום דתיכף כסך היוצא באים אחרים ודברתי עוד הפעם עם הרה"ג ר' זעליג פארטמאן הרב דשם ואמר שכן הוא שתיכף באים האחרים דלא ככבתי כסאות שבבתים שבתחלה יוצאין המים אשר שם ואח"כ באים אחרים אלא שתיכף בהתחלת היציאה מתחילים האחרים לבא וא"כ לא יחסר מהשעור לעולם. וגם כי הנקב שממנו יוצאים המים הכשרים להמקואות שטובלין הוא בגובה יותר משעור מקוה וא"כ בהכרח א"א להתחסר לעולם משעור מקוה ואין שום חשש בזה.

והערת כתר"ה באות ג' שהאוטאמאט שכיח מאד שיתקלקל וכוונתו הוא לקלקול כזה שיוצאו המים ויתקלקל האוטאמאט מלהכניס אחרים עד אחר זמן ואח"כ יתוקן מעצמו ויכנסו המים לאחר זמן שכבר אין שם שיעור מקוה. הנה אם נתקלקל לא מצוי כלל שיתוקן מעצמו אח"כ ואולי הוא גם מן הנמנע וא"כ כיון שלא הוצרכו לתקן הרי ברור שלא נתקלקל. וגם כיון שהנקב שממנו יוצאין המים הוא למעלה משעור מקוה אין שייך כלל חשש זה דבהכרח לא יחסר משעור מקוה אף אם יתקלקל האוטאמאט ולכן אין צורך להסיר האוטאמאט אשר בעצם הוא דבר טוב.

ומש"כ כתר"ה באות ד' שהמים שבצינור עם ג' הברות יש חשש גדול שנעשו המים שם שאובין משום שלהציל משאובין לא מהני מה שהצינורות נעשו לשמש עם הקרקע כדאיתא בגו"ב תנינא סי' ק"ט. הנה אף שהאמת שמסתבר כהנה"כ ובחבורי דברות משה על ב"ק סי' מ"ד למה שבארתי הסוגיות מוכרח כהנה"כ. אבל הכא ליכא פסול זה משום דבעודו בתלוש לא היה מקבל כלום ולא היה שייך בו פסול שאיבה שזה היה סגי אף אם במחובר עשה בית קבול לרוב הראשונים ורק לתוס' ב"ק דף ס"ז משמע שפסול אם היה שם צינור עליו בתלוש אף שלא היה לו בית קבול בעודו בתלוש ובחבורי שם הארכתי בזה. אבל הכא לא צריך לזה דגם במחובר לא נעשה שיקבל הצינור אלא מה שמקבל הוא ע"י סתימת הכותל המחובר ממש משום שדבוק הצינור להכותל ואף לטבול בתוכו היה מותר כהה"ג כדאיתא בש"ע סעי' ז' אם יסולק דין קבלת הטומאה, דשאיבה

כאן כלל כיון שהקרקע סותם ולכן אין צורך אלא משום שהוא דבר המקיט אף בלא תול. ולזה כיון שנעשה לשמש עם הקרקע ומהמלא אינו פוסל ולכן רק לרוחא ובלא שום חשש לדינא טוב שיתקן להסיר הצ' צינורו להם והבטיחו לתקן. ומש"כ כתר"ה באות ה' בזה שיש למעלה חמרים הכשרים נקב שיוצאין מים לאיזה מקוב אמר שהמים עולין גם בעת שעושין הנ' לטבול וכיון שבעת שממשיכים לתוך המקוה נוחלין ממנו לתוך דרך הנקב יש בזה משום מים הנחלין מערבין שבסעי' ס'. הנה פשוט נקב זהו שראינו אין שום חשש דהא רוב הו' שממי גשמים באו מי הגשמים לשם נוחילו גם הבא שהשאובין כבר נחכשרו למטה מהנק החתול עדין. לא נפסלו במה שבאו לה שטובלין בעת שהתחיל לוחל. אלא אף אם נקב גם למטה כדכתב כתר"ה באות ו' שחוט דנמצא שמים נוחלין היו אלו שהכשירו את ה' הנה גם זה ברור לע"ד שמכשירין. ל"מ ו דרבנן שאף בקטפרס נכשר כמתני' פ"ו מ"ח ד העליון מן התחתון שהוא לכה"פ בשאיבה דאין הנחלין מערבין הוא מדין קטפרס בבא"ה ועיין בהת"ס סי' ר"י אלא אף בבול שהרי"ש סובר שם דלא נכשר בקטפרס אלא דרבנן שלכן כבולו שאוב להרי"ש ודעימיה מה"ת לא נכשר בקטפרס מ"מ כשהחבור הו' ממש שלא ע"י קטפרס רק שהם נוחלין כו' שהמים השאובין נכנסו ממש לתוך הנוחלי מקטפרס והוכשרו. וראיה מהשיך ס"ק נ"ה מלא שאובין והאמת נכנסת לו ויוצאת ממנו כתב שאירי שאין באמה מ' סאה דביש נטהר בהשקה והביא זה בשם התי"ט שכתב הרה"ש והרי"ש אלמא דנכנסת לו שהוא חבו אף שיוצאת והו' נוחלין מכשירין אף שהרי" דכולו שאוב לא נטהר בקטפרס חזינן דזה עדי' שאובין הוא כפשוטו שכולו שאוב ולא רק בג' לוגין כדמשמע מלשון המשנה ובלשון פ"ה ה"ו עיי"ש. והטעם הוא כדאמרתי שזוח פסול במקוה אלא פסול לטבול לכן לא גר יין ושינה למראה יין שרשאי למלאות ב שיחזרו למראה מים כשהיו בו' מ' סאה מים בפ"ו מ"ג שג"כ הוא משום שהמים שבו ל בעצם ורואה אני שהדברים ק"ו. ובעובדא ז לזה משום שהוא רק כמעוט שאוב דהא הנ' הוא בעת שנפלו למים הכשרים שהיו שם י

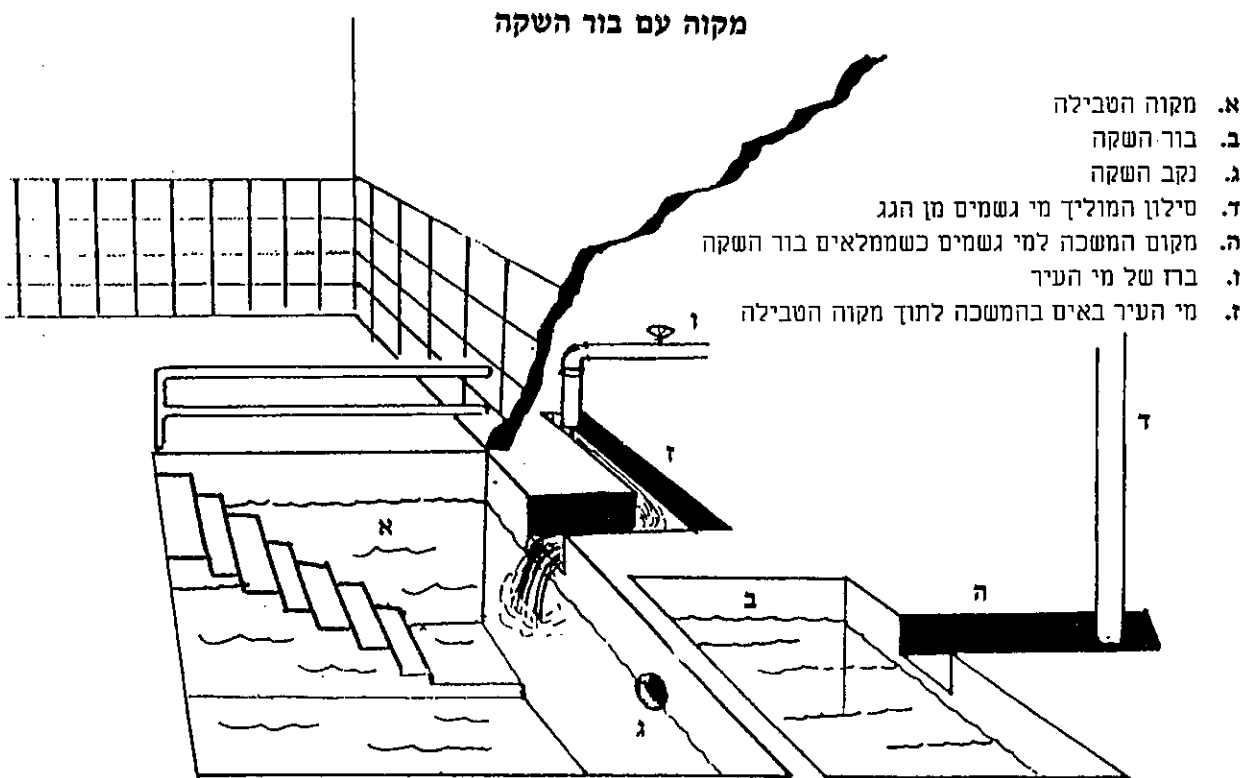
לצורך זה, כדי להרבות את המים הכשרים, כלומר, להכשיר מים שאובים שיהיו גם הם ראויים לטבול בהם למדונו חז"ל שני דרכים: "השקה" ו"זריעה". ע"י דרכים אלו אפשר היה למלאות מאגר מים נוסף, בסמוך למאגר מי הגשמים, ולהכשירו באופן הראוי, ולהשתמש בו לטבילה. אלא שבדורות קודמים, גם בכך לא נפתרה הבעיה לגמרי, שכן גם מים שאובים, ובפרט בכמות גדולה לצורך מקוה, לא היה קל להשיגם, והיה צורך לשאוב בדליים מהמעיין או הבאר ולהעבירם אל המאגר, דבר הכרוך ביגיעה והשקעה רבה. אבל בימינו שיש ב"ה ברזי מים המובילים מים לכל בית ובית, שוב הפך בור מי הגשמים להיות הפתרון המצוי והנוח להשתמשות תמידית. ואכן כיום נעשות המקוואות רק ממי גשמים, ואדרבה עכשיו קשה מאד למצוא מעיין בתוך העיר ולהכשירו לטבילה.

ומעתה עלינו לברר איך מכשירין מים שאובים הבאים ממי העיר ולעשותם כשרים לטבילה. וכאמור באופן עקרוני יש שני אופנים שמשתמשים בהם לשם כך: א' ע"י "בור השקה" בסמוך למקוה. ב' ע"י "אוצר זריעה". ונבארם ונפרטם אחד לאחד.

בור השקה וצורתו

"בור השקה" בנינו הוא כך, שסמוך למקוה הטבילה עושין עוד מקוה, שלתוכה מקבלים את מיי-הגשמים וממלאים אותה לפחות מ' סאה, ומקוה זו נקראת בור השקה. בכותל הגובל בין בור זה למקוה הטבילה עושים נקב באמצעיתו, בגובה כזה שמתחתיו יהיה עדיין שיעור מ' סאה. וממלאים מקוה הטבילה עם מים מהברז ממי העיר (פי' מים שאובים) עד למעלה מן הנקב, כדי שיתחברו המים השאובים שבמקוה הטבילה עם מיי-הגשמים דרך נקב ההשקה.

ומעתה, מיי-הגשמים שבבור ההשקה נשארים שם לאורך ימים, בטריותם ונקיונם, ואילו השימוש התמידי הוא במקוה הטבילה, שבו אפשר תמיד להחליף את המים.

ספר מקוב מ"ג - קצתן קצתן מקוואות גמאנינו
 תרפ"ז ה' ירמ' כ"ח ט"א

(אך לאו כו"ע טוברים דהכשרת שאובים ע"י השקה נלמד מפסוק זה, שכמה ראשונים פירשו דברי התור"כ שלא בפסול שאובים מיירי רק לענין מקוה חסר שנקרא טמא ומשיקו למקוה שלם שנטהר החסר. ע"י בתשובת הרי"ד שם שהביא מכמה ראשונים פירושים אחרים בדברי התורת כוהנים. וכן ע"י בקרבן אהרן לתור"כ שם ובפ"י רבנו הלל שם, וא"כ לדבריהם אין השקה נלמדת מקרא רק הוא מדבריהם, וע"י ריטב"א נדרים דף מ' ע"א).

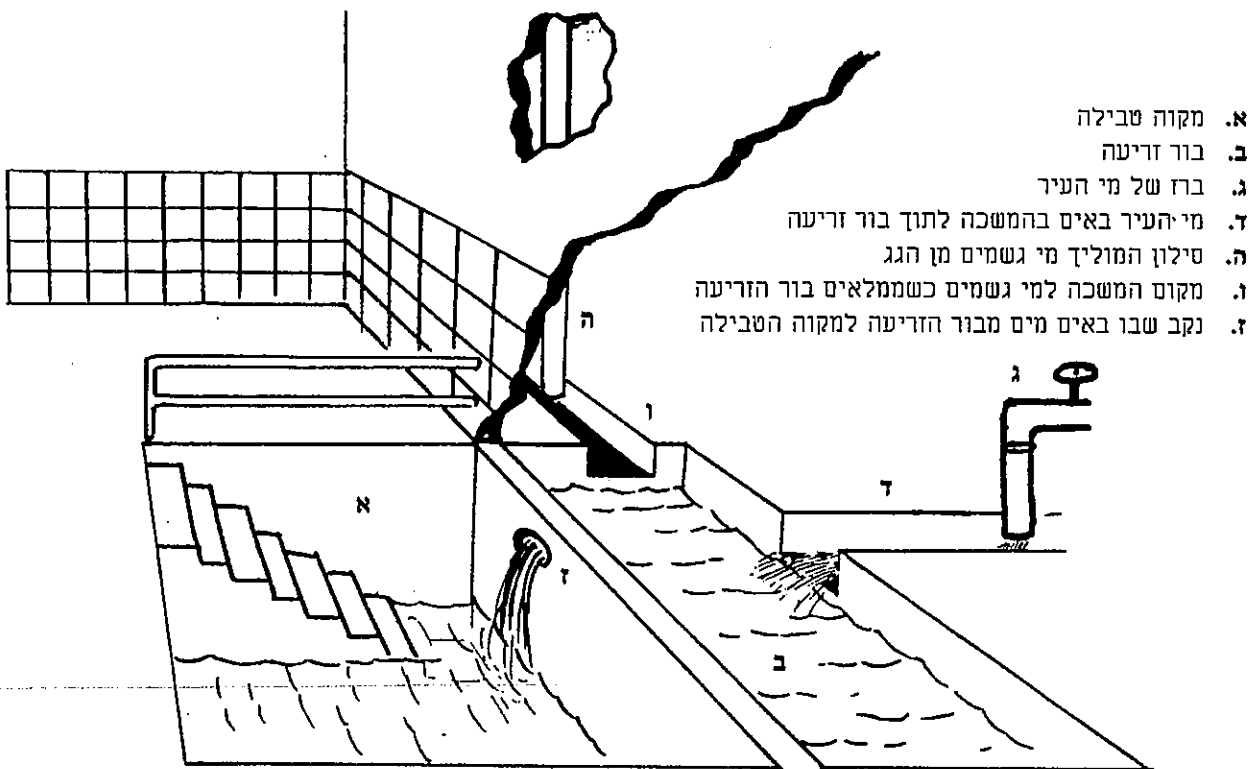
אוצר זריעה וצורתו

"אוצר זריעה" הוא ג"כ כעין בור השקה, דהיינו, שמים פסולים נכשרים ע"י מים הכשרים. אלא שבבור זריעה אופן הכשרת מים השאובים הוא קצת שונה מבור השקה. דבנין בור זריעה הוא באופן זה, שסמוך למקוה הטבילה עושים בור וממלאים אותו עם מ"ס מי גשמים והוא הנקרא "אוצר זריעה". ועושין נקב בקיר בין אוצר הזריעה למקוה הטבילה, ופותחין הברז של מי העיר (פ"י מים שאובים) אל תוך אוצר הזריעה עד שגואים המים ושוטפים לחוץ דרך הנקב אל תוך מקוה הטבילה. והמים הבאים לתוך מקוה הטבילה מאוצר הזריעה אע"פ שהם היו מים שאובים, מ"מ נטהרו ע"י שנכנסו לאוצר הזריעה. ונקרא אופן הכשרה זה בשם "זריעה", שפירושו שמים הפסולים מתערבין בתוך הכשרים והרי הם כנזרעים תוך הכשרים והזריעה מטהרתן.

ובאמת מקוה זו כבר נזכרה במשנה במס' מקוואות פרק ו' משנה ח' "היה בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין כלום, ממלא בכתף נותן לעליון עד שירדו לתחתון ארבעים סאה".

על המעלות והחסרונות ההלכתיים שבכל אחד מאופני הכשר הללו - ראה להלן בקונטרס מקוה ע"ג מקוה פרק א'.

מקוה עם בור זריעה

100 מקוה מים - זמין לנין מקוואות דבאנינו
 פר"ג א יומי ב"ף ט"א

המים שבאוצר, ובהמשך הזמן מתרכבה הנפט על המים.

ג' גם הביא עובדא שבלן אחד החליף את מי האוצר ומילא את האוצר שאובין.

ד' ועוד שלפעמים משיקין ב' מקוואות לאוצר אחד ויש שכעת מבילה באחד מהם נוטל הבלן הפקק מנקב ההשקה של מקוה השני, ולפעמים המים שבמקוה השני עדיין לא הגיעו עד נקב ההשקה ונמצא המים שבמקוה הראשון וזחלין למקוה השני דרך האוצר בשעת מבילה, והבלן אינו מרגיש בפסול זה.

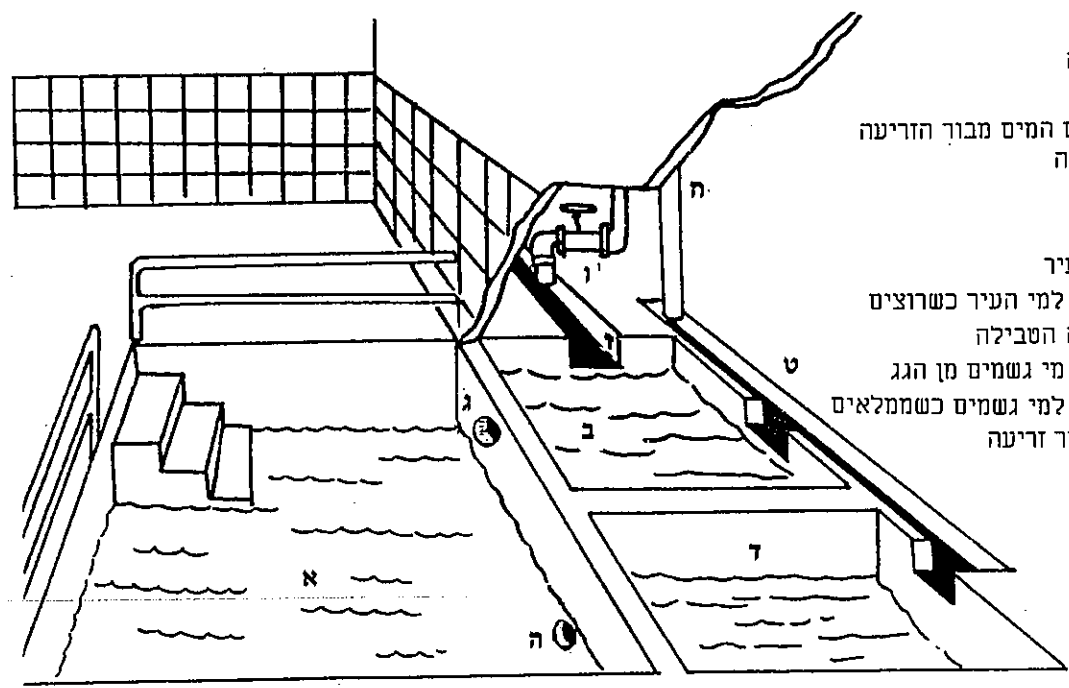
וכדאי להעתיק בענין זה מה שמצאתי שכתב בטהרת מים להג"ר ניסן טעלושקין (מהד"ד דף רסו) וז"ל, וכן ראיתי ברמת השרון מקוה שמתכשרת ע"י זריעה לבד, ושם מצאתי מקוה שנבנתה בהוראת החזון איש ע"י הרב הגאון מהר"א עדעלשטיין מרא דאתרא ור"מ בישיבת, והוא מסר לי מה ששת לו החזון איש מה גרם לו שלא יגרום השקה, עובדא באה לפניו מקוה שנתכשרה ע"י השקה לאוצר של מי גשמים, במי גשמים הללו בעמדם זמן רב שרצו תולעים ושרצים, הבלן שראה את הדבר שפך לתוך האוצר נפט (קעראסין) להרוג את התולעים והשרצים וכה עשה פעמים תכופות עד שנתרכבה הנפט על המים, עכ"ד.

מי המקוה כ"ד פעמים כבר ניתנו מים שאובים לאוצר כמלואו וכבר נפסל לדעת הראב"ד. ולא עוד אלא שהמים שבמקוה מוגבהין בשעת מבילה וטבע המים שבאוצר ושבמקוה להשתוות ע"י הנקב שביניהן, וא"כ נכנסין השאובין לאוצר ובצירוף השאובין הקודמין ממחר האוצר להיות רוכז שאובין בפחות מכ"ד מבילות (טה"ד וצ"ל כ"ד הורקות). ואף אם ידקדקו לפקוק את הנקב טרם שזחלין את המים מן המקוה, ושלא לפתחו עד שהמים שבמקוה יהיו למעלה מן הנקב, אכתי לא יצאנו מהעובדא דהשאובין נכנסין בשעת מבילה להאוצר ואף אם יהי המוגבה בקצב של 2 ס"מ יהיה בס' מבילות 120 ס"מ מים שאובים כמלואו של האוצר, עכ"ל.

ועוד הוסיף החזון איש דלא די שלא הרויחו כלום בכור השקה לצאת חומרת ג"ס ונ"ס, רק אדרבא יש כאן הרבה מן ההפסד. אי שע"י השקה זו המים שבאוצר מתקלקלין שהרי המים שבאוצר אין מחליפין אותן ומי המקוה המזוהמין מתערבין באוצר, והרי אנו משתדלין על הנקיון וההידור כראוי לעושי מצוה ואיך נפסידם בידיים.

ב' ולא עוד אלא כפי שנודע לי יש שהבלן שופך נפט או שאר מי המצן לתוך האוצר לבטל את סרוחן

אחר מילוי המקוה נעשה השקה ציור ב'

- א. מקוה הטבילה
- ב. בור זריעה
- ג. נקב שבו באים המים מבור הזריעה למקוה הטבילה
- ד. בור השקה
- ה. נקב השקה
- ו. בור של מי העיר
- ז. מקום המשכה למי העיר כשרוצים למלאות מקוה הטבילה
- ח. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
- ט. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים בור השקה ובור זריעה

ספר מקוה מים - קצתן גנן מקוואות דלגנינו
הרא"ל ב' ימ"י ב"פ סל"ט"א

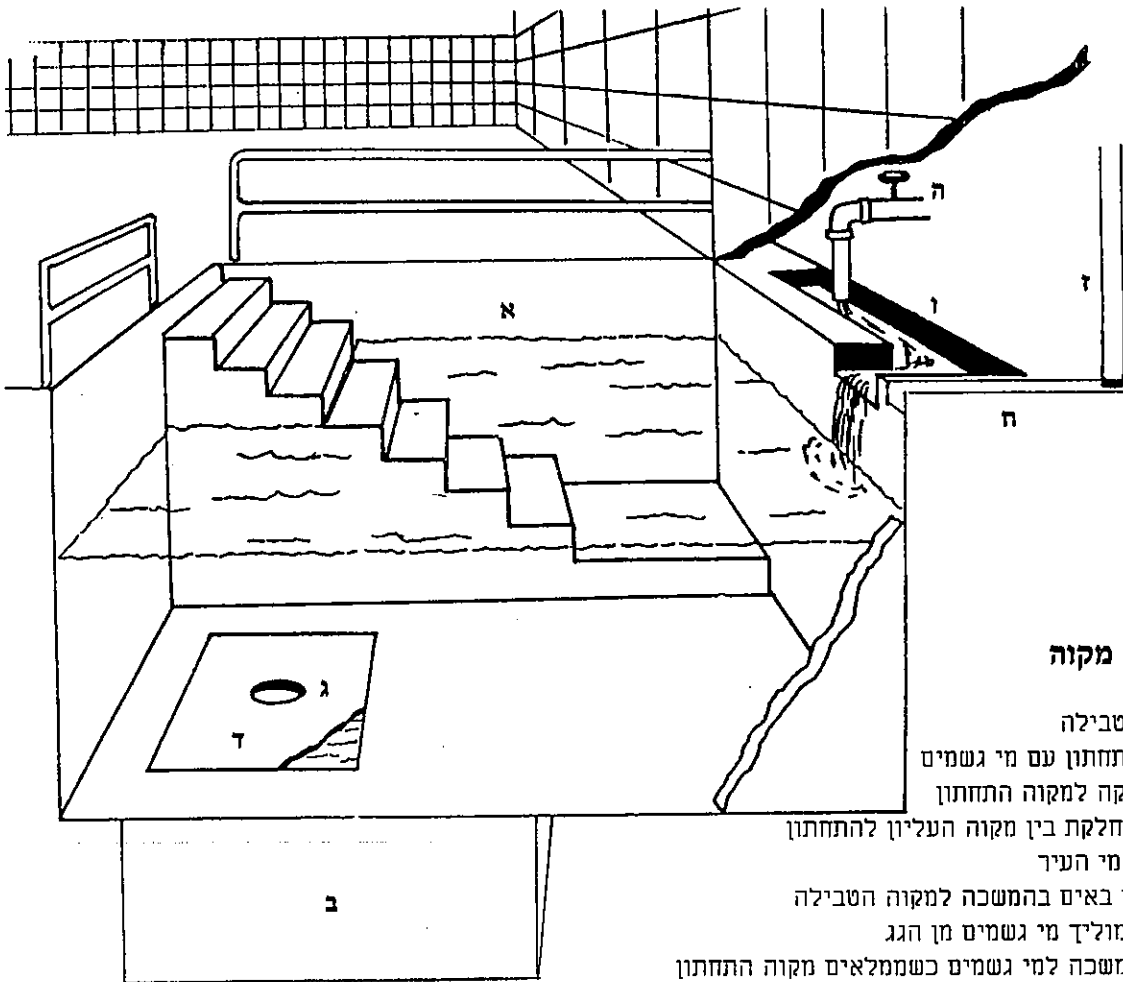
הקדמה

מקוה ע"ג מקוה, היא מקוה שתופסת מקום מיוחד בין הרבנים העוסקים בסוגיא זו, משני טעמים א' מריבוי הנושאים שיש לדון בה, ושנית שהדעות בין הרבנים בזה הם כרחוק מורח ממערב, שבמקום שזה אומר שהמקוה פסולה השני אומר שלא די שאין חשש במקוה זו רק אדרבה שיש הידור במקוה זו.

ומתחילה הי' בדעתי ללקט ולאסף אל מקום אחד את כל דברי הפוסקים ומכתבי הרבנים הדנים בזה, להביא דעתם וטעמם וכו', וכשהתחלתי ללקט ולמדורים ראיתי שליכות זה יקח ספר מיוחד, ועוד והוא העיקר שראיתי שכמעט בכל מכתבי תשובות הרבנים הדנים זה, סגנון דבריהם וטעמם הם כמעט אחד, רק דבריהם מתובלין בפלפולים שונים, אבל נקודות דבריהם הם כמעט אחד, על כן לא ראיתי הצורך להביא דבריהם, כי לכפול דבר אחד כמה פעמים אין בו מן התועלת.

על כן לא הבאתי העתק כל דבריהם רק עברתי על דבריהם וכל נקודה ומו"מ של הלכה שמצאתי שיש לדון במקוה זו בררתי, ולא הבאתי שום מכתב או סברא או צד המתיר או האוסר כדי לפרוץ או ח"ו לזלזל בדבריהם. וגם לא באתי כאן להכריע באיזה מקוה יש להשתמש, שבוה כל אחד ינהג כמנהג אבותיו, כי מטרתי בקונטרס זה רק לברר החלק ההלכתי שיש לדון במקוה זו.

ומתחילה יש להקדים אופן בנין מקוה זו, וגם לברר ולהסביר טעמם של אלו שמהדרים לעשות דוקא מקוה כזו, ואח"כ נבאר טעמם של אלו שאין דעתם נוחה בכנין מקוה כזו ואח"כ יובא המו"מ הנדון בין הפוסקים.

מקוה ע"ג מקוה

- א. מקוה הטבילה
- ב. מקוה התחתון עם מי גשמים
- ג. נקב השקה למקוה התחתון
- ד. טבלה מחלקת בין מקוה העליון להתחתון
- ה. ברז של מי העיר
- ו. מי העיר באים בהמשכה למקוה הטבילה
- ז. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
- ח. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים מקוה התחתון

ספר מקוה מ"ג - כזנין לנין מקוה מ"ג קמ"א

הלכות מקוואות

באופן עשיית מקוה

קמ"ז הרב ניימען, בשליחות של רב העניך, צלצל אלי, ואח"כ צלצל רב מגדלצען שהוא הרב השואל, אודות המקוה בניו הוון ק"ב שהוא עומד לבנות, וחשב לבנותו כמקוה רגיל, אך יש שם ישיבה קטנה של אחד מחסידי לובאוויטש, ושםם ביקשו שיעשה כשיטתם, בור ע"ג בור. אבל יש גם קהילה קטנה של סאטמאר סמוך לעירם, בעיר ברידספורט שאוסרים זה, ושאפילו אם יעשה ג' בורות, אחד מהצד, אחד על גביו, ואחד בהמשכה, שמע שיש תשובה מהדיין המנחת יצחק מהעדה החרדית שפסלו. ולמעשה, אם יעשה בור ע"ג בור, שמעו שיש צרות מציאותיות, בענין זוחלים וניקיון. ובעצמו, אין לו חשק לשמוע ללובאוויטש ולעשות כעצתם. וביקשו שאשאל רבינו מה עצתו.

והשיב רבינו שלדינא ידוע שהוא מכשיר כל המקוואות. ולמעשה, אם יש בעיות מציאותיות בבור למעלה, אין מה לדבר. אבל נראה לרבינו שמסברא אפשר לעשות בדרך שיוכל לבודקו שלא יהיו זוחלים, ובדרך שיוכל לשים בו משאבה ק"ב לנקותו.

ואם יכול כך לסדר המציאות, אז יותר טוב לבטל על הקפדתו העצמאית, ולעשות מקוה שיהיה בהסכמת כל הקהילות. גם אם יצטרך לבזבז קצת כסף, כדאי הוא השלום.

ושמסברא, יכשירו הסאטמאר אם יהיה בור גם מן הצד, והוסיף רבינו שאינו מאמין שהמנחת יצחק ק"ב פסל מקוה כזה.

ואם הם לא יסכימו, או שהמציאות קשה לסדר, אז כמובן יותר טוב לעשות מקוה רגיל שסוף סוף כשר הוא לפי שיטת לובאוויטש ג"כ.

הכשר מקוה

קמ"ז והשיב רבינו שבשיעור כ"שפופרת הנוד" שצריך לבור השקה, צריך שיהיה החור טפח על טפח, ממש, לא מספיק שיהיה ארוך שני טפחים ורחב טפח, צריך להיות כסדר, לאורך החור, טפח על טפח.

ושוב פעם השיב רבינו שאינו רואה שיש חסרון לשים חוטי ברזל בתוך ה-Cement דהא אינם מקבלים טומאה!

קנב. New Haven

קנג. Pump

קנד. ראה מנחת יצחק ח"ו סימן צ' וצא שדיבר שם מזה ולא כתב שהוא פסול.

ספר מסורה משה

חלק ג'

הוראות וקנינות הארון דג. משה פיינשטיין זצ"ל

נצרך מיומנו של רבנו נאמני 19

בש"ר מרדכי ארנר שליט"א

לטבול

קמ"ח והרב ש. פורסט צל

שאלתי האם מותר לטבול

כגון שהמקוה הא

השיב רבינו שתלוי אם בא

מהמקוה כאינך ק"ב מהמים

הבודאי אין לדחות הטביל

לשי

קמ"ט שאלו רבנים מקליו

במקוה ע"י זריעה ו

פמה פעמים, להוציאם, לני

השאל רבינו אם גורם שינו

יש, דהלא המשקה הוא כ

מקום, ובמקוה מצומצם לא

השיב רבינו שא"כ אין ע

קמ"י הרב ווסרמן מהשיב

כזה אינו כלום, שאי

לעשות, ושכועה מצריך ה

מצוה, וצ"ל מצוה ממש,

שלא יתרגל וכו'.

קמ"א כשהיה רבינו בביו

ודיבוריו הם בלי נ

קנה. Inch

קנה

מגמי נדרים דף יג ע